

diyanet
aile
dergisi

GELDİ GEÇTİ
ÖMRÜM BENİM

Ekim 2023 | Sayı: 58

46

PROF. DR.
GÜLGÜN UYAR
İLE SÖYLEŞİ

12

YAŞLANDIM, ÖYLEYSE
YAŞADIM

16

100. YILIMIZ KUTLU
OLSUN

28

ÇOCUKLARDA ÖĞRENME
GÜÇLÜKLERİ

64

GÖNÜLLÜ ALDANIŞ:
KİŞİSEL GELİŞİM
KİTAPLARI

İrfan Şiirleri Antolojisi, 50 sufi şairin nutuklarından zevk-i selim ile seçilen 400 nutk-ı şeriften oluşmaktadır. Bu seçkide, XII. yüzyıl ile XX. yüzyıl arasında aşk, mana, hikmet ve irfan dilimizin temsilcilerinin nutukları bir araya getirildi, derli toplu bir kaynak oluşturulmaya çalışıldı. Kitabın sonunda, seçilen ilahilere ait "Matla Beyitler Fihristi"yle günümüz okurunun malumu olmayan kelime ve terimlere ait bir "Sözlük"e yer verildi. Elinizdeki antoloji, hem dost meclislerinde okunabilecek hem de tasavvuf, edebiyat, musiki gibi sahalarda çalışanların baş ucu kaynağı olabilecek bir hüviyete sahiptir. Bir gönül yoluna çıkmak isteyen okura, müstesna yoldaşlar eşlik edecektir.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

YAŞLILIK ÇAĞI: TECRÜBENİN AKTARIMI

Dr. Lamia LEVENT ABUL

İnsan ömrü mevsimler gibidir; baharı, yazı, sonbaharı, kışı hepsi de farklı güzellikleri ve özellikleri barındırır. İnsanı kemale erdiren, olgun bir mümin olmanın huzurunu yaşatan en kıymetli dönem ise yaşlılıktır. Yaşlılık, bedenin yorgun düştüğü ancak ruhun hikmetle, tecrübeyle yoğrulduğu bir bilgelik evresidir. Yaşlılarımız; toplumun inancını, örfünü, gelenek ve göreneğini genç kuşağa aktarmada yaşayan birer hazinedirler. Onların, tecrübelerini doğru şekilde aktarması, bildiklerini yeni nesle öğretmesi de emsalsiz bir emek örneğidir. İnsan yaşamını anlamlı kılan emektir ve ihtiyarlık çağı emeklerin nihayete erdiği değil, değişip dönüşse de etkin varlığının sürdüğü bir dönemdir. Oysa insanı üretim ve tüketim kavramıyla niteleyen modern çağ, yaşlılık dönemini kayıp zaman olarak görmekte, emeklilikle birlikte yılların emeği göz ardı edilmektedir. Böylece geçmişten günümüze itibarlı bir evre olagelmiş bilgelik çağı ihtiyarlık, toplumsal statüsünde hak ettiği değeri bulamamaktadır.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay penceremizi “Geldi Geçti Ömrüm Benim” başlığıyla yaşlılık evresine açtık. Sema Bayar, yazısında yaşlılığın modern dönemde arızı bir evre şeklinde algılandığını oysa bilgeliğin eşliğinde olan ihtiyar nüfusun toplumsal yapıya sunacağı katkıları olduğunu belirterek bunun da ancak yaşlıların toplumla iç içe yaşaması, onların tecrübelerinden azami ölçüde istifade edilmesiyle gerçekleşebileceğine vurgu yaptı. Hatice Ebrar Akbulut, “Yaşlandım, Öyleyse Yaşadım” yazısıyla dosyamıza katkıda bulundu: “Şüphesiz yaşayan gönüller, yaşlanan dimağlar, bilgeliği nesilden nesile nakleden büyüklerimiz olmasaydı türküler, hangi deryadan akıp gelir, ruhumuzun en derinine dokunur ve bize hayatın anlamını hissettirirdi.” Dr. Abdülkadir Erkut, Meryem suresi 4. ayet-i kerime ışığında yaşlılığın; salih amelleri çoğaltmak, sevapları artırmak, kullukta ilerlemek, insanlara fayda sağlayabilecek bilgi ve tecrübeyi onlarla paylaşmak için fırsat olarak görülebileceğine dikkat çekti.

Bu ay söyleşimizi, Prof. Dr. Gülgün Uyar ile “Ehl-i Beyt Üzerine” gerçekleştirdik. Gökhan Gökçek, “100. Yılımız Kutlu Olsun” yazısıyla Geçmiş Zaman Olur ki köşemizde yer aldı. Mert Mevlüt Gökçe, “Rota Bilmezlerin Oluşturduğu Bir Rota: Şiir” yazısıyla bu ay dergimize renk kattı. F. Betül Yılmaz Eminsoy, “Evliliğe Dair Yaygın Kaygılar” yazısıyla bu kaygıları asgari düzeye indirmenin yöntemlerine işaret etti. Teknolojik gelişmeleri ele aldığımız Akliyat köşemizde bu ay Muhammed Kâmil Yaykan, “Ozon Tabakası” başlığı altında ozon tabakasını korumaya yönelik neler yapılabileceğine dikkat çekti.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıl dönümü olan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’mızı kutlar, milletçe huzur içerisinde nice bayramlara erişmemizi Cenab-ı Hak’tan niyaz ederiz.

TAKDİM

10. UZMANINA SORDUK
Dr. Rukiye KARAKÖSE

12. YAŞLANDIM, ÖYLEYSE YAŞADIM
Hatice Ebrar AKBULUT

16. 100. YILIMIZ KUTLU OLSUN
Gökhan GÖKÇEK

20. YAŞLILIK VE UMUT ÜZERİNE
Dr. Abdülkadir ERKUT

22. KIYMETİNİ BİLEMEDİĞİMİZ NİMETLER
Dr. Ayşe GÜLTEKİN

24. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

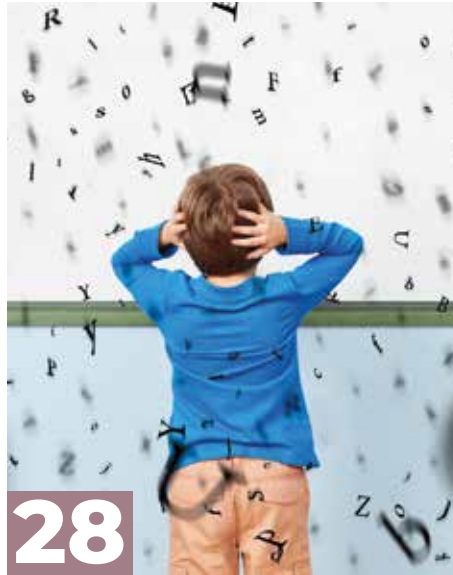
26. TOPRAK İNSANIN NEVİ OLUR?
Dr. Rahime ALTAŞ

32. YEDİ KAT
Merve YURTSEVER

40. OZON TABAKASI
Muhammed Kâmil YAYKAN

04
GELDİ GEÇTİ ÖMRÜM BENİM
Sema BAYAR

28
ÇOCUKLARDA ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİ
İrem Nur ÖNAY

36
SAF FİİL
Ali Necip ERDOĞAN

EKİM
2023

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

54

MEVLANA DİYARI KONYA

Ahmet Mahmut ŞEN

42. EVLİLİĞE DAİR YAYGIN KAYGILAR

F. Betül YILMAZ EMİNSOY

46. PROF. DR. GÜLGÜN UYAR İLE EHL-İ BEYT ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

50. SEFERE ÇIKMAK

Zeynep KAYSERİ UZUN

52. MINTIKA TEMİZLİĞİ

Rukiye AYDIN

58. RAZİYE BEGÜM

Meryem DALĞIÇ

60. İYİLİĞİN İZLERİNDEN BİR SERÜVEN

Mahir KILINÇ

64. GÖNÜLLÜ ALDANIŞ: KİŞİSEL GELİŞİM KİTAPLARI

Mehmet KAHRAMAN

67. ROTA BİLMEZLERİN OLUŞTURDUĞU BİR ROTA: ŞİİR

Mert Mevlüt GÖKÇE

70. GÖKYÜZÜNDEKİ İŞLİTYA NE OLDU?

Şule TÜZÜN

72. HİKMET SAHİBİ BİR BABA: HZ. LOKMAN

Sümevra GÜVENDİ BENZOUINE

76. TİROİT KANSERLERİ VE RADYOAKTİF İYOT TEDAVİSİ

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

68

ZARFA DEĞİL MAZRUFU BAKANLAR

Gülşen ÜNÜVAR

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97

Faks : 0312 285 18 54

e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺

Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları

AB Ülkeleri: 54 Euro

Australya: 225 Australya Doları

İsviçre: 96 Frank

Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye Daire Başkanlığının

T.C. Ziraat Bankası, Mustafa

Kemal Mahallesi Şube IBAN:

TR61 0001 0024 8605 9943

0850 57 nolu hesabına yatırılması

ve makbuzun fotokopisi

ile abonenin hangi sayıdan

başlayacağını bildirir bir dilekçe,

mektup, yazı, faks veya e-mailin

Diyanet İşleri Başkanlığı Döner

Sermaye Daire Başkanlığına

gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,

İlçe Müftülükleri

Yurt dışı: Din Hizmetleri

Müşavirlikleri, Din Hizmetleri

Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli

Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi: 22.09.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım

Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.

Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.

Kat Gimat Yenimahalle/Ankara

Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

GELDİ GEÇTİ ÖMRÜM BENİM

■ Sema BAYAR

*“Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gelir
Şol göz yumup açmış gibi”
Yunus Emre*

Zaman, genç yaşlı ayırt etmez. Onun, genişleyen ve daralan, kimi zaman sakın kimi zaman hırçın bir hüviyette akıp giden değişken bir yapısı vardır. Bizim ne kadar ağırbaşlı ve sakın yaşadığımızdan bağımsız olarak geçip gider. Her şey bir anda olur, bir anda değişir, koca bir ömür göz açıp kapayıncaya kadar tükenir. Zaman insanı kuşatan yapısıyla an gelir âdemoğlunun imtihanı olur. “Sizi güçsüz yaratan, güçsüzlüğün ardından kuvvet veren, kuvvetli hâlinizden sonra da güçsüz hâle getiren ve yaşlandıran Allah’tır. O dilediğini yaratır. O hakkıyla bilendir, üstün kudret sahibidir.” (Rûm, 30/54) ayet-i kerimesi insan ömrünün evrelerini ve Yaradan’ın kudretini ifade eder. İlerlemeci zaman algısına parantez açarak insan ömrünün döngüsel yanına vurgu yapar. İnsanoğlu doğduğu anda bakıma muhtaçtır, hayatını idame ettirecek yetenekten yoksundur.

Gençlik ve yetişkinlik dönemi uzviyetin doruk noktalarıdır. Kişi, kendinde zorluklarla baş edecek gücü bulur, cesur ve atılgandır. Ardından ihtiyarlık çağı gelir. Zihinsel farkındalık artmıştır ancak artık beden bilince ayak uyduramamaya başlar. Koşar adım çıkılan yokuşlarda nefesler kesilir, hayat ise hâlâ yolun yokuşunu önümüze koyar. Artık beden kuvvetinden ziyade zihnî melekelerle itimat etme vaktidir. Bütün bu inişler ve çıkışlar arasında zaman algımız da değişime uğrar.

Zamanın ele avuca gelmez bir yanı vardır. İnsan onu bir mevhum olarak algılar. Dikkat ve rikkatle üzerine eğildiğinde zaman kendi hakikatini insana açar. İnsan ancak yüksek bir bilinçle nazar ettiğinde zamanı bir mefhum olarak idrak edebilir. Ona kavramsal bir çerçeve çizerek kıymet verir, kendini aşan bir anlam kazandırır. Aksi hâlde ilahi kelimada üzerine yemin edilen zaman, kolayca tükenen, salih amel ile bezenmediği takdirde kişiyi hüsrana sürükleyendir. (Asr, 103/1-3)

Değişken Zaman

İnsanın zaman karşısındaki durumu, yavru balığın debisi yüksek bir ırmak karşısındaki durumuna benzer. Akıntı, o istese de istemese de balığı sürükleyecektir. Dünler ardı ardına dizilecek, gelecek dediğimiz o uzak ülke bir anda geçmişe evrilecektir. Güzel anlar, unutulmaz hatıralar geride kalacaktır. Hayat, doğası gereği değişen, kendi

değişirken de biçimlendiren bir gücü barındırır. Hiçbir şey sonsuza kadar kendi bütünlüğünü muhafaza edemez. Aşınır, değişir, dönüşür ve insan özelinde söyleyecek olursak nihayet olgunluk mevsimine erişir ve son bulur. Yine de yaşlanmayı ve onunla birlikte gelen başta yalnızlık olmak üzere değişken duygu durumlarını kabullenmek kolay değildir. Hayat yolunda girip çıktığımız geçici yalnızlıklar insanı besleyip geliştirirken yaşlanmaya bağlı olarak ziyadeleşen yalnızlıkla baş etmesi zordur. *Yaşsız Zaman* kitabında, “Yaşlılıktaki yalnızlık, sadece insanın kendi kendine yaşadığı bir gerçeklik değildir.” der Marc Auge ve ekler: “Aynı zamanda çekip gidenlerin, ihanet edenlerin, hastalıkla cebelleşenlerin ya da ölen başkalarının olmasından

kaynaklanır. Birçok yakın arkadaşının uzaklaştığını ya da öldüğünü görmeden çok uzun süre yaşlanamaz insan.” (Marc Auge, *Yaşsız Zaman*, Çev. Öncel Naldemirci, İstanbul: YKY, 2018, s. 59)

İnsanı yaşlı kılan; fizyolojik açıdan yorgun düşmesi, bedensel yeterliliklerini kaybetmesi değildir sadece. Aksine yaşla birlikte biriken hatta yığılan yaşanmışlıkların insanda bıraktığı izler daha belirgindir. Zaman bu noktada değişken bir niteleyici olarak karşımıza çıkar. Kederli hatıralar tebessümle hatırlanır, mutlu anılar hüznle yâd edilir. Trajedilerin kahkahalarla, komedilerin gözyaşlarıyla hatırlandığı günlere evrilmek için zamanın dışlarında bir miktar öğütölmek kâfidir.

İnsanın çocukluğundan itibaren geride bıraktığı iyi kötü her yaşanmışlık, zamansal olarak ondan uzaklaştığı hâlde duygusal olarak giderek yakınlaşır. Bireyin zihin dünyasında sadece birkaç gün öncesinde yaşadıklarıyla arasına asırlar girer fakat uzak geçmişten bir anı, belki on yıllar öncesinde yaşadığı bir olay, zamanı bükerek yakınlaşır, hatıralar tazelenir. Bugüne yaklaşarak etkilerini de güçlü fakat farklı bir biçimde hissettirir. Yaşlıların gittikçe daha çok gençliklerinden ve çocukluklarından, o çağlara ait görülmemiş hesaplardan veya mutlu günlerden, emek emek ördükleri geçmiş yaşamlarından bahsetmelerinin nedeni budur. Çocuk yaşlarında

Zamanın ele avuca gelmez bir yanı vardır. İnsan onu bir mevhum olarak algılar. İnsan ancak yüksek bir bilinçle nazar ettiğinde zamanı bir mefhum olarak idrak edebilir. Ona kavramsal bir çerçeve çizerek kıymet verir, kendini aşan bir anlam kazandırır.

hayatını şekillendiren bir keder, gençlikte büyük imtihan verdiği hazin bir olay yahut ona yaşama zevinci aşıl原因, yüreğini kabartan mutlu bir anı... Ömür geçip gitti denir ama bunu bile söyleten yılğınlığın altında geçip gitmemiş şeyler, kimi hüznü dolu, kimi ise sevinçle müzeyyen kılınmış şeyler, herkesten hatta kişinin kendinden bile gizlediğı bir ümit saklıdır.

Yenilmişlik Duyarlılığı

Ünlü filozof Eflatun'un dediğı gibi, yaşlılık tek başına gelmez. Bu yüzden ona karşı tedbirli olmak icap eder. Her şeyden önce yaşlılık, yenilgi duygusunu beraberinde

getirir. Bu duyguyu anlamaya çalışırken kime karşı bu yenilgi, diye soramayız. Çünkü yeryüzündeki en bireysel evredir yaşlılık. Sebepleri herkese göre değışen, hassas ve alıngan bir ruh hâlidir. Dolayısıyla her bir cevap, bireysel ve biriciktir. Bazen zamanın daralmasıdır bu yenilmişlik duygusunun kaynağı, bazen tamamlanmamış hikâyeler, bazen de kırılmış hayaller.

Yaşlılardan sâdır olan her davranışı, sosyolojinin meşhur kavramı "yenilmişlik duyarlılığı"yla anlamak gerekir. Bu hassasiyet, doğal süreçleri bile alınganlıkla karşılar ve kendisi için zorlu bir sınava dönüştürür. Söylenen her

sözü, muhatap olduğı her bir davranışı ihtiyarlığın hassas terazisinde tartar.

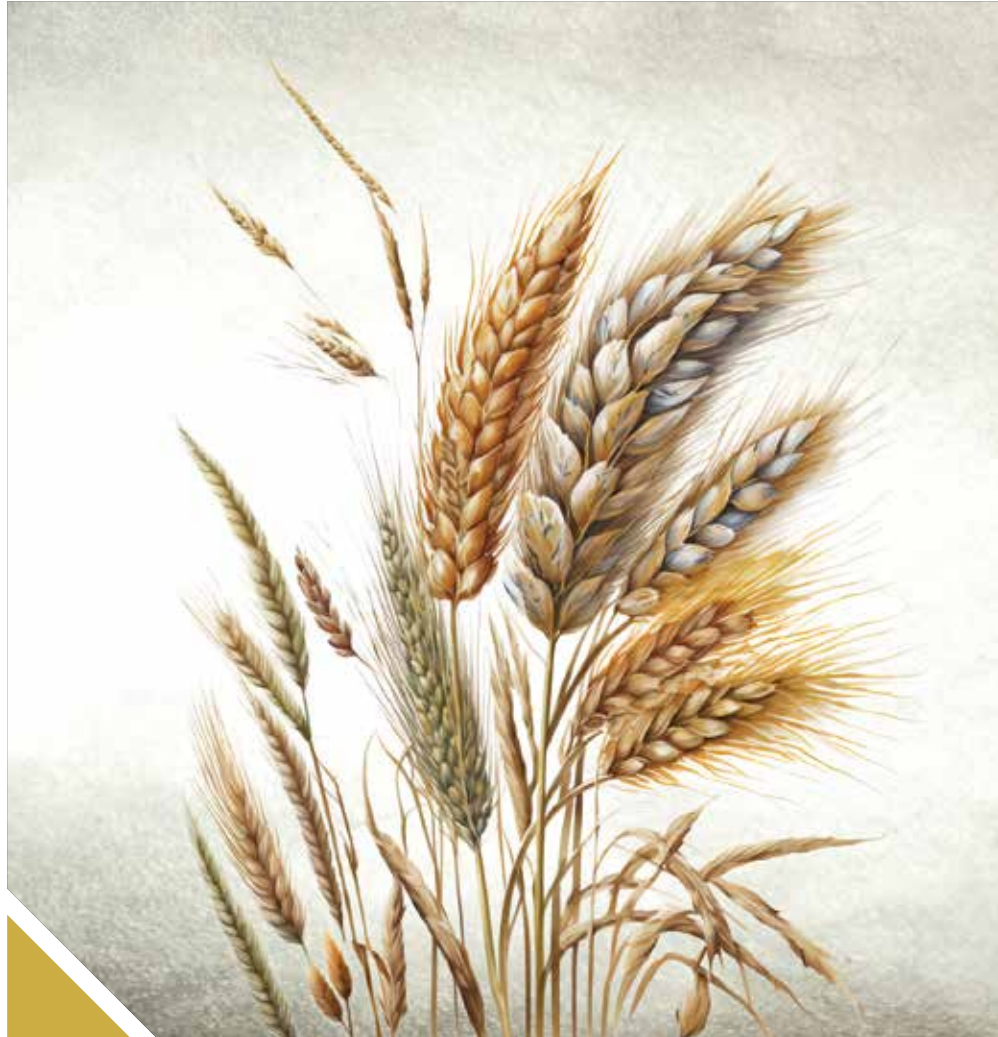
Ömür hızlı geçmiştir, bütün masumiyetiyle çocukluk, bedenî ve ruhi coşkunluğuyla gençlik, duru ve sakin yapısıyla yetişkinlik geride kalmıştır. Artık, zaman dediğimiz şey, söz gelişi bir pencere kenarında veya bir cami avlusunda geçmek bilmemekte, saatler uzamakta, yapılacak işler ise azalmaktadır. Zamana karşı alınganlığın gittikçe aileye, çevreye, topluma yönelik kapalı, eleştirel bir tutumu beraberinde getirmesi muhtemeldir. Öyle ki bu tutum zaman zaman, kuşak çatışması hüviyetinde hem ikili hem de toplumsal ilişkilere yansır.

Kronolojik Zaman Algısı: Emeklilik

Yaşlılıkla ilgili tıptan psikolojiye, antropolojiden sosyolojiye pek çok disiplin araştırma yapar, yaşlılığı anlamaya dönük kuramlar geliştirir. Şüphesiz bu yaklaşımların hemen hepsi dikkat kesildikleri alanlarda önemli bulgulara erişir ve çeşitli çözümler teklif ederler. Fakat unutulmamalıdır ki yaşlılıkla ilgili bütün araştırmalar, “kronolojik zaman” esas alınarak yapılır. İlerlemeci anlayış hâkimdir. Bu anlayışa göre bedeninin belli bir zaman diliminden sonra basamakları hızla inmesi kabul edilemez; her ilerleme, daha iyi olanı peşinden getirmelidir. Dolayısıyla yaşlılığın bedensel ve zihinsel etkilerini en aza indirmek temel amaç olmalıdır. Bu anlayışta; insanın ruhsal yaşantısı karşısında ikincil öneme sahip, araçsal bir zemin olan kronoloji, değişmez bir sabite olarak belirlenir. Beden ve gençlik kutsandır. Yaşlanmayı durdurmak kabil değilse de yaşlanma etkilerini geciktirmek yegâne amaç olur. Modern dönemde yaşlılığın bilim ve teknoloji vasıtalarıyla kontrol edilmesi ve durdurulması gereken olgularmış gibi ele alınmasının arkasında da benzer tutumlar yatar. Modern dönemde “ilerleme” her şeyi kontrol altına almak gibi bir çaba içerir, hayata karşı kategorizasyon süreçleri de bu niyetle kurgulanır. (M. Foucault, *Kliniğin Doğuşu*, Çev. İ. Malak Uysal, Ankara: Epos, 2006, s. 294-295)

Sanayi devrimiyle birlikte insanı üretim ve tüketim kavramlarına indirgeyen anlayış, yaşlılığı kayıp zaman olarak görür. Aktif hayata katılma noktasında gençler ve yetişkinler kadar eli çabuk olmayan ihtiyar birey, üretim çemberinden çıkarak sadece tüketici kimliği kazanmıştır. Üretim merkezli yaklaşımlar kişinin hayatını iş ve emek odaklı değerlendirir ve emeklilik, bireyin hayattan elini eteğini çekmesi şeklinde yorumlanır. İnsanlık tarihinde yer edinen “gerontokrazi”ye

baktığımızda ise ihtiyar nüfus, toplumu yönlendiren, ona istikamet veren, tecrübesiyle genç kuşaklara ışık tutan bir rol üstlenmiştir. Zira üretim ve emek nesnelere indirgenemeyecek yüksek değerdedir. Bireyin tecrübelerini doğru şekilde aktarması, bildiklerini yeni nesle öğretmesi de emsalsiz bir emek örneğidir. İnsan yaşamını anlamlı kılan emektir ve ihtiyarlık çağı emeklerin nihayete erdiği değil, değişim dönüşü de etkin varlığının sürdüğü bir dönemdir.

Bir Olgunluk Mevsimi: İhtiyarlık

Geleneksel dünyada bir olgunluk mevsimi olarak telakki edilen yaşlılığın modern dönemde arazi bir evre şeklinde algılanmasının arkasında kronolojik zaman bilinci ve ilerlemeci anlayış yatar. Bu açıdan söylenebilir ki modern algının yaşlılığa karşı tutumu, Platon ve Cicero'nunkiyle benzerlik taşır. Geleneksel algı ise daha çok Seneca'nın düşünceleriyle örtüşür. Ona göre, kişi nasıl yaşaması gerektiğini bilirse hayatın her evresinden haz alabilir. Meyvelerin en lezzetli kıvamının sona doğru ortaya çıkması gibi yaşamın da en güzel zamanı sonlarında tatlanır. (Oya Esra Bektaş, "Postmodern Dünyada Yaşlı Olmak", *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, cilt 10, sayı 2, 2007, s. 13)

İnsanın yaşlılığı ancak biyolojik göstergeler tarafından algılanabilir. Duygu ve düşünceler yaşlanmaz. Örneğin Sevgili Peygamberimiz, "İnsan ihtiyarlasa bile, onun iki duygusu hep genç kalır: Dünya sevgisi ile çok yaşama arzusu." buyurmuştur (Buhari, Rikak, 5). Evet, yaşlılık insanın ölüme en yakın yaşam evresi olsa da kişinin imtihanında herhangi bir değişikliğe neden olmaz. Gençlik, yetişkinlik ve olgunluk, her biri kendine has sınavları ve ecirleri olan yaşam kesitleridir. İnsan nefes alıp verdiği müddetçe imtihanı devam eder. İmtihanı devam eden kişinin yaşama bütün cephelede alışverişi de doğal

olarak sürecektir. Hadis-i şerifte işaret edildiği üzere, insan ne kadar yaşarsa yaşasın dünyadan murat alamaz. Bu noktada da gençle yaşlılığın hizalandığını, insan olmanın her şeyin ötesinde birleştiğini görürüz.

Modern dönemde yaşlılığın negatif bir değer olarak kodlanmasının toplumsal sonuçları kadar bu sonuçların yaşlılara yansıma şekilleri de önemlidir. Çekirdek ailenin çözülmesine paralel olarak gelişen bu yansımalar, yaşlılık psikolojisini zedelemekte, onu toplumsal statüsünden alaşağı etmektedir. Tarih boyunca itibarlı bir evre olagelmiş yaşlılığın yeniden eski itibarını kazanması, çevrenin davranışlarına bağlıdır. Bu noktada yakın ve uzak çevreye büyük görev düşer. Modern pedagoji, kişisel gelişime, bireyin kendisini gerçekleştirme ve değerli hissetmesine yönelik dikkatini maalesef onunla etkileşim içindeki yaşlılara karşı bir "değer" şuuru döndürmüyor. Hâlbuki ne gençlik ne de yaşlılık insanın elinde olan bir durumdur. Herkes ömrü olduğu sürece bu evreleri, olumlu ve olumsuz yanlarıyla tadacaktır. Yaşamın ilk günden beri kendini tekrar eden kaidesi, bugünün gençlerinin yarının yaşlıları olacağını bize haykırır. Toplumun ya da bireyin yaşlılara karşı geliştirileceği hassasiyet, kendi geleceğine yönelik ahlaki bir yatırım olacaktır aynı zamanda. Nitekim Peygamber

Efendimiz (s.a.s.) de, "Herhangi bir genç, yaşından dolayı bir ihtiyara hürmet ederse Cenab-ı Allah da yaşlılığında ona hizmet edecek kimseler takdir edecektir." (Tirmizî, Birr, 75) buyurarak bu hikmetli döngüye işaret eder.

İhtiyarlık, bilgeliğin eşiğidir. Uzviyet tekâmüle yaklaşmış, ruhi dalgalanmalar durulmaya yüz tutmuş, bireyin hakikatle arasına bir perde misali giren dünyevi hırslara ket vurulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda kişiöğlü doğru bir şekilde düşünme, akliselim ile muhakeme yapabilme kabiliyetinde üst basamaklara çıkabilmekte, toplumun diğer üyelerine yol gösterecek açılımlarda bulunabilmektedir. Dolayısıyla hakiki ilerleme, bireysel değil de toplumsal manada düşünülecek olursa bilgeliğin eşiğinde olan ihtiyar nüfusun toplumsal yapıya sunacağı katkılarla mümkün olur. Bu da ancak yaşlı bireylerin toplumla iç içe yaşamaları, onların tecrübelerinden azami ölçüde istifade edilmesiyle gerçekleşebilir. Unutmamalıdır ki her bir insanın yaşlılık çağında kendi gençliğine söyleyeceği büyük sözler, vereceği öğütler, hayatını şekillendirmede ona mihmandarlık edeceği, yolunu aydınlatacağı noktalar vardır. Bize düşen, kendi gençliğine seslenme arzusuyla yanıp tutuşan bu insanlarla gençlerimizi buluşturmak ve hakiki bir tecrübe aktarımına vesile olarak toplumsal tekâmüle yaklaşmaktır.

UZMANINA SORDUK

■ **Dr. Rukiye KARAKÖSE**
Klinik Psikolog

Çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve en sonunda ihtiyarlık çağı. İnsan hayatı çeşitli evrelerden oluşur ve bu evrelerin belirleyici faktörüdür yaş. Yaşla birlikte gelen yaşlılığı nasıl tanımlarsınız?

Yaşlılık, bedensel yıpranmanın yanı sıra güç ve takatten düşmeyle eş zamanlı ilerleyen bir yoksunluk hâlini ifade eder. Sözlüklerde ve günlük dilde yaşlanma, canlının olgunlaşmasını tamamladıktan sonra, gittikçe yıpranması, yaşam fonksiyonlarının (üreme ile ilgili olanlar dâhil) aksaması ve bozulması, böylece o tür için beklenen ömür süresinin sonuna doğru gelme süreci olarak tanımlanabilir. Ancak insan biyo-psiko-sosyal bir varlıktır. Dolayısıyla yaşlanmanın da biyolojik, psikolojik, sosyal ve manevi anlamda çok boyutlu olarak ele alınması gerekir. Bunun sayısal sınırını söylemek güçtür. Zira kronolojik yaş bize aynı kişinin fiziksel, duygusal, sosyal ve diğer alanlardaki kapasitesi ile ilgili çoğu kez net bir şey söylemez. Yine de

bilimsel çalışmalarda nesnellik gerektiğinden 65 yaş yaşlılık sınırı olarak kabul edilir.

Yaşlanan, kişinin uzviyeti midir sadece yoksa duygular da bundan nasibini alır mı?

Yaşlılıkla birlikte bedenin yıpranması ve hareket kapasitemizin kısıtlanması, elbette duygusal olarak da bazı streslere sebep olur. Güçsüzlük, çaresizlik, moral bozukluğu, zaman zaman dışa bağımlı olmanın getirdiği çöküntü gibi sebeplerle huzursuzluk, öfke, kaygı ve depresyon bunlardan bazılarıdır. Bunun yanı sıra her organ gibi beynimizde de yaşlanmaya bağlı bir yıpranma ve buna bağlı işlev bozuklukları görülür. Bu işlevlerin bazıları hafıza, öğrenme gibi bilişsel alanlarda iken bazıları da duygu durumumuzla ilgilidir. Geriatrik depresyon adı verilen ve yaşlılığa bağlı sebeplerle ortaya çıkan bir depresyon türü de mevcuttur.

Sahip olduğumuz medeniyet ak sakallı dedelerimize, ak pürçekli ninelerimize büyük değer atfeder. İhtiyarlık ve bilgelik arasında nasıl bir ilişki vardır sizce?

Toplumların yaşlıya ve yaşlılığa bakışı sosyal hayattaki değişim ve dönüşümlerden etkilenerek bir değişim göstermiştir. Özellikle üretim biçimlerindeki dönüşüm pek çok sosyal değişimin de tetikleyicisi olmuştur.

Antik çağda yaşlılık bilgelik olarak görülür ve yaşam deneyimine, fikirlerine değer verilirdi.

Geleneksel dünyada yaşlılara daha çok sahip çıkılır, bakımı aileler ve toplum tarafından üstlenilir ve yaşlılık, normal bir hayat dönemi olarak kabul edilirdi.

Eğitim-öğretim imkânlarının son derece kısıtlı olduğu bu dönemlerde yaşamış, görmüş geçirmiş kişilere bilgi kaynağı gözüyle bakılırdı.

Sanayileşme ile birlikte her şey gibi yaşam tarzları, değerler, kavramlara ve olgulara yaklaşım da keskin bir dönüşüme uğradı. Sanayi toplumu, yaşlı birey ve yaşlılık açısından âdeta bir dönüm noktası oldu.

Kapitalist sistem, bireyin genç, sağlıklı ve dinamik olmasını talep eder. Bu süreçte yaşlılığın ne zaman başladığı oldukça önemlidir. Kapitalist sistemin egemen olduğu dünyada yaşlı birey, üretime katkıda bulunamayan, ailesine ve devlete artı bir yük getiren, üstelik gelişen teknolojiye ayak uyduramadığı için bilgeliğini ve dolayısıyla saygınlığını yitiren bir bireydir.

Simon de Beauvoir'a göre, modern dünyanın yaşlısı,

tarihin akışındaki hızı dayanamarak daha sağlıklı yerindeyken geçmişine terk edilmiş, toplum tarafından sahip olduğu bilgi hazinesi değersizleştirilmiştir.

Bizim kültürümüzde geleneksel değerler özellikle Anadolu'da hâlâ büyük ölçüde korunmaktadır. Bizde bu yüzden büyüklere, ihtiyarlara hürmet ve hizmet etmek "iyi insan" olmanın vazgeçilmezlerindedir. Yaşlılarımız bilge, nurani, görmüş geçirmiş ve neredeyse dokunulmaz bir pozisyondadır. Yaşam ve deneyimden gelen bilgeliği "inanç"la birleşmiş olan yaşlılarımızdan öğrenecek pek çok hayat dersi olduğunu bilir ve onları incitmekten korkarız. İnanç, o deneyimi yorumlama ve

işleme becerisini sağlar ki yaşlılığın -bizdeki- kıymeti büyük ölçüde bu noktadan kaynaklanmaktadır.

Bir psikolog olarak bugünün ihtiyarlarına yahut yarının ihtiyarları olacak insanlarına ömrü nasıl karşılamalarını salık verirsiniz?

Aslında hepimiz her gün yaşıyoruz. Hücrelerimiz, organlarımız yıpranıyor. Bunun görünür emarelerinin ortaya çıkması ise biraz zaman alıyor. Yaşlılığa hazırlanmak gerekli. Ömür sermayesini kötü kullanan, bir gün yaşlanacağını düşünüp geleceğine yatırım yapmayan insanların yaşlılığı daha zor ve sıkıntılı geçiyor. Nasıl bir yatırımdan söz ediyoruz? Biyo-psiko-sosyal ve manevi alanlarımıza yönelik

bir yatırım. Biyolojik olarak bedenimize iyi bakacağız. Sağlıklı beslenmek ve tıbbi kontrolleri yaptırmak, kötü alışkanlıklardan kaçınmak hayat boyu olduğu gibi yaşlılığa hazırlanırken de oldukça önemlidir.

Yine düzenli yürüyüş yapmak hem fiziksel sağlık için hem de alzheimer ve demansa karşı son derece etkilidir. Zihin sağlığımızı ve hafızamızı korumak istiyorsak egzersizi genç yaştan itibaren alışkanlık edinip ileri yaşta da düzenli yürüyüş şeklinde sürdürmek gerekiyor.

Psikososyal sağlık için insan ilişkileri çok önemli. Komşuluk, akrabalık, cami cemaati gibi sosyal grup ilişkilerinin canlılığı hem psikososyal sağlığı hem hafızayı koruyor.

Manevi doyum da son derece önem taşıyor. Zira yaşlılıkta iyi oluşun en temel iki bileşeninden biri yalnızlık duygusuyla baş etmek, diğeri de yaşamında bir anlam bulabilmektir. Yaşlılıkta din ve inanç, yaşamı anlamlandırmanın çok etkili bir yoludur. Bunu destekleyen çok sayıda araştırma mevcut. Sözün özü sağlıklı ve huzurlu bir yaşlılığın temelleri gençlik ve orta yaşta atılıyor. İyi bir hazırlık ile yaşlılık, hayatımızın en verimli, doyumlu ve huzurlu dönemi olabilir.

YAŞLANDIM, ÖYLEYSE YAŞADIM

■ Hatice Ebrar AKBULUT

Yaşlılık zamanları nostalji zamanlarıdır. İnsanın en çok geçmişe baktığı, muhasebe yaptığı, bazen kendini suçladığı, pişmanlıklarını hatırladığı, mutlu anlarını özlediği geri dönüşlü zaman dilimidir. Nostalji, yaşananlara duyulan özlemden ziyade insanın yaşamadıklarına duyduğu hayıflanmadır. Yaşayabilecekken yaşamadıklarına duyduğu özlemdir. İnsan zihni özellikle de yaşlılık evresinde geri dönüşlere kapıldığı zaman hatıraların en iyisini seçer, kendine acı verenleri ayıklar. Zihin, bazen de geçmişten yeniden kurgular. Usta bir hikâyeci gibi yaşadıklarından yeni hatıralar çıkarır ve onların önünü, ardını doldurur. Bir müzik, tatlı bir esinti, uzaktan gelen bir ses, eski bir fotoğraf, özel bir mekân, kahvenin tadı, bir gülümseyiş gibi hafızaya kazınan bazı enstantanelerin hatırlanması geçmişe özlemi daha da artırır. İnsan yaşlanınca geçmişteki tatlı

zamanları hatırlatan munis yüzlere ve aşına mekânlara daha sık uğramak, oralarda ikamet etmek, geçmişten bugüne getirmek ister.

Yaşlı insanları en iyi tanımlayan ifade ulu çınardır. Ulu çınarlar sabitkadem olmak ister, hayatlarına yeni insanların dâhil olmasını ya da alışkanlıklarının değişmesini pek arzulamazlar. Kendi gölgeleri onlara yeter. Eski bağlarını sıkı tutmaya çalışır, eski dostlarıyla daha çok bir araya gelmek isterler. Sohbetin tadı ve anlamı onlar için her

şeyden daha değerlidir. Onların zihni bazen durgunlaşır, bazı noktalara sabitlenir. Hatta onlar bazı kelimeleri arada hatırlayamazlar. Unutmanın kendisi değil ama bildiğini söyleyememiş olmak, dilinin ucuna geleni bir türlü diyememek, çok iyi bildiklerini hatırlayamamış olmak onlara keder verir. Yaşlılık, ruhun her şeyden incinmesi, kendi belleğine bile gücenmesidir. Yaşlanan birey, geçmişten daha net hatırlar çünkü eski birikimlerini depolayan kristalize zekâsı daha iyi işler.

Fotograf: Niyazi GÜRGEN

Akıcı zekâsı ise yeni durumlar karşısında giderek zayıflar.

Her hatırlayış yeniden yüzleşme ve idrak etmedir. İnsan bir şeyi düşündükçe ona dair fikirleri belirginleşir, onu her hatırlayışında odağı değişir, böylece farklı pencerelerden bakmayı öğrenir. Hayat yumağından anlamlı bir şey örmek hatıralarla mümkündür. Geçmiş, yaratıcılığı besleyen en zengin kaynaktır. İnsan yaş aldıkça geçmiş birikimin, karakterine olan etkisini daha net hisseder. Kimse nasıl bir yüze sahip olacağını bilerek

gelmez dünyaya ama simasını/ çehresini seçmek, onu bir nakış gibi işlemek kişinin kendi elindedir. Aliya İzzetbegoviç “Karakter, yüzün içinde yansıyan gayrettir.” der. Gayret, insan ruhunun mayasıdır. Bir insan hayat boyu nereye yönelmiş, hangi istikamet üzere gitmiş, hangi duraklarda durmuş, hangi eşiklerde beklemişse gayreti de hicreti de onadır.

Yaşlanınca ileriye doğru bakış azalır, geriye doğru bakış artar. Geçmiş biraz da bu yüzden geçmez, kişinin peşinden gelir.

Yaşlanan insanın zamanı azalır, buna mukabil vakti genişler. Yol kısalmaya ama yoldan daha çok verim elde etmek için artık daha çok vakit vardır. Genç ve diri zamanlarında onu ayartan, bir yerlere çağıran, kendiyi kalmasına izin vermeyen işler artık yoktur. İleriye doğru zaman daralsa da durup düşünmek için vakit ferahlamıştır. Hafıza eskisi kadar parlak ve hızlı olmayabilir ama derinlemesine düşünmesi için önünde vakit engeli yoktur.

Ömrün Bilgelik Dönemi

Yaşlılık, sanayileşmeyle birlikte sorun olarak görülmeyle başlanır, dijitalleşmeyle birlikte de bütün sorunların kaynağı olarak görülür. Dijital zamanlarda yaşlı bireylere yavaşlıkları, rahatsızlıkları, uyum sorunları sebebiyle iş, aile ve sosyal ortamlardan tecrit edilecek kişiler olarak bakılır. Oysa hayat birbirini gözetme, ötekine bakma, birbirinin hukukuna riayet dengesi üzerine kuruludur. Yaşlılık, ömrün bilgelik zamanı olduğu kadar en zor ve illetli zamanlarıdır. Her hastalık için mutlaka bir deva yaratıldığı ancak ihtiyarlığın devasının olmadığını hatırlatan hadis-i şerif, yaşlılık döneminin kaçınılmaz ve geri döndürülemez bir gerçek olduğunu beyan eder. (Hanbel, Müsned, C:3, s. 156.)

Dijitalleşen zihinler, sohbetin yerine iletişimi ikame eder. İletişimde anlatma, söyleşme, dertleşme veya mutluluğunu içtenlikle paylaşma yoktur. İletişim insanı sayıya indirger,

onu bir "muhatap olarak değil" kullanıcı" olarak görür. Nesnelere uygulanan kullan-at veya işe yarar/yaramaz mantığı iletişim insanları için de geçerlidir. İletişim, uzun soluklu insan ilişkilerine izin vermez. İletişimde fedakârlık, feragat, kahır çekmek, alttan almak, tahammül etmek yoktur. Kısa yoldan kesmek ve icabına bakmak vardır. Her insanın yaşayacağı yaşlılık, başkasının başındayken baş edilmez bir hastalık gibi görülebilir fakat bir gün kendisi de yaşlanacak olan insan o gün geldiğinde başkalarından anlayış, şefkat, merhamet ve fedakârlık bekleyecektir.

Yaşlanacağını kabul etmek ve her anlamda sağlıklı bir yaşlılık geçirmek üzere kendini yetiştirmek, insanın kendisi için yapacağı en büyük iyiliktir. Gençlik sabah çiyi gibi olduğundan bütün övgüler ve iltifatlar gençliktedir. Divan şairi Lebîb şöyle der: "Yaşlılık zamanıdır, sükûn günleridir. Gönül çocuğu bundan sonra her yana akmaz." Gençlik deli çağları, avarelik zamanıdır; yaşlılıkta insanın âciz düştüğü, ömür sermayesinin son evresidir.

Yaşlılık birdenbire gelmez, azar azar, yavaş yavaş gelir. Türkçede yaşamak ile yaşlanmak arasında yakın bir bağ vardır. Yaşayan yaşlanır, yaşlanan da yaşamıştır. Yani yaşlanan biri şunu söyler: Yaşlandım, öyleyse yaşadım. İşte tam yaşadım diyebilmek için insanın gençliğinde kendine sosyal, manevi ve fiziksel açıdan iyi bakması gerekir. Gençliğinde

ruhunu olgunlaştıran, geleceği hesap ederek yaşayan kimseler, yaşlılıklarında daha az zorlanır.

Her Şey Zıddıyla Dengeledir

Teknolojinin hayatımızı her yandan kuşatmasıyla gençlerin varlık alanı daha da arttı. Yaşlıların teknolojiyi doğru kullanmak için gençlere danışmak zorunda kalması yeni durumlar ortaya çıkardı. Gençler, teknolojinin verdiği konforu ve kendilerine açtığı alanı, bilgili olmakla eş değer görme zehabındalar. Büyüklere ihtiyaçları yok, rehber arayışında değiller. Yaşlılar onlar için tecrübelerine başvurulacak kaynak kişiler değil, yeni gelişmeleri takip edemeyen kimselerdir. Hâl böyle olunca gençlerle yaşlıların arası da giderek açılır. Oysa her şey zıddıyla dengededir. Toplumun, ailenin ve bireyin ruh sağlığı, yaşlı ve gencin bir araya gelebilmesi, bir şeyler paylaşabilmesiyle dengelenir. Aile ilişkilerinin günden güne zayıflaması, geleneğin, bilgeliğin, yaşlılığın hayattan tecrit edilmesiyle ilgilidir. Bilenin bilmeyene anlatacağı zeminin yok olması, gençliğin bu konuda şuursuz olmasına, yaşlıların da suskunlaşmasına neden olur.

Dostluğun derinliği yaş ile değil, ruh iledir. Aralarında uçurum kadar yaş farkı olan ama ruhları birbirini çağıran dostluklar vardır, kalben ve ruhen denklik kurarlar. Küçük olan büyüğe yeniliklerden bahseder, büyük olan da küçüğe eskileri/geçmişleri aktarır. Toplumun manevi dinamiği ve sosyal ahengi,

gençleri ve yaşlıları birbirine yakınlığa, bir arada tutan dengeyle mümkündür. Yaşlıları işe yaramaz görüp gençliği de kutsayan bir toplumun geleceği yoktur. Wilhelm Schemid'e göre gençlerin sarsak hayal gücüyle yaşlıların tecrübeye doymuş, temkinli hâlleri bağdaştırılabileseydi ve bu kaynaştırma, toplumun bütününe şamil olabileseydi modernlik daha farklı bir hâl alırdı. Modernlik genç ile yaşlının arasını açamaz, gençlik ve yaşlılığın bir araya gelerek kurduğu bağ modernliğe yön verirdi. Gençler hayatı bir bütün olarak idrak edebilmek için kendilerine melâli, kederi, acıyı, yaşlılık ve ölümü hatırlatan şeyleri de sevmelidir. Sevmeliler ki kalplerini korumaya alabilsinler, değersiz şeylerden uzaklaşıp hiçbir şeyin aynı dirilik ve güzellikte kalmayacağını anlayabilsinler. Hayat, yalnızca hız, haz ve enerjiden ibaret değil.

Yaşlılık Hayatın Olağan Akışıdır

Gençlikte edinilen iyi ve faydalı alışkanlıklar, hayatı güzelleştiren pratikler yaşlanınca insana göz aydınlığı olacaktır. Yaşlılar kırılğan ve alıngandır, incinmeye daha açıktırlar. Değersizlik hissine kapılan yaşlı kendini toplumdan çeker. Tıbbın depresyon dediği bu durum hiçbir şey yapmama, herhangi bir eylemi gerçekleştirme arzusu duymama, kendi varlığını anlamsız ve değersiz hissetme olarak yaşanır. Skomsvold *Hızlandıkça Azalıyorum* adlı romanında

yaşlı insanın hiçbir şey yapmama isteğini şöyle anlatır: “Reçel kavanozunu açmayı bile denemiyorum, dört dilim ekmek yiyorum üstlerine hiçbir şey sürmeden. Zaten ne anlamı var ki ekmeklere bir şey sürmenin.” Yaşam pratikleri tam da böyle hâllerde insana can simidi olur. Kalbini kaplayan karanlık örtüyü çekme cesareti göstermek, yürümek, konuşmak, müzik dinlemek, bir çiçeğe sevgiyle, bir çocuğa ve bir yaşlıya merhametle bakmak, bir gençle konuşmak büyük bir teselli kaynağı olabilir. Hayatın iplikleri, insanın kendi gayretiyle dokunduğu kadar başkalarıyla kurduğu iletişim ve geliştirdiği pratiklerle de dokunur. İyi alışkanlıklarını koruyan, kalbini sükûnete alıştıran insanlar yaşlılığı bir hastalık olarak görmez, hayatın olağan akışı ve tabii bir hâli olarak görür, onu öylece kabul ederler.

Ruhu Beslemeyi İhmal Etmek

Her genç, kendi döneminde zamandır. Zamaneler artık

yalnızca gençler değil, yaşlılar da zamane oldu. Ruhuyla kemal sahibi insanlara rastlamak zorlaştı. İnsanlık büyük bir propagandaya maruz bırakılıyor. Bu propagandaya kulak veren kimse yaşlanmak istemiyor. Yaşlılığı bizden uzak edecek, geciktirecek yollar, çareler arıyoruz. Eskiler yaşlılık için “sinn-i kemâl” derlermiş, yani olgunluk yaşı. Olgunluksa bir ruhu olduğunu idrak eden, kalbine eğilen insanların karakteridir. Yaşlılıkla mücadele gayriinsanidir. İnsan ne kadar yaşlanmayla mücadeleyle bırakırsa o kadar huzurlu ve mutlu olur. Yaşlılık, insana bedenden ibaret olmadığını anlatan zor bir hocadır. Kendi ruhunun bahçivani olan, yaşlanınca da kendi ruhunu rehabilite edecek yollar bulmaya yatkın olur. Ruhunu ihmal edene, kalbine eğilmeyene yaşlılık uzun sürecek bir kâbustur.

Kur’an’da yaşlılık “erzeli’l umur” terkibiyle anlatılır. (Nahl, 16/70; Hac 22/5) Acuz, kiber, şeyb gibi kelimeler de Kur’an’ın yaşlılıkla ilişkilendirdiği kelimelerdir. (Şuarâ, 26/171; Bakara, 2/266;

Meryem, 19/4) “Erzeli’l umur” hayatın son evresidir ve adından da anlaşılacağı üzere insanın en zelif, en düşkün dönemidir. Kur’an’ın insana hitap ederken bu kadar açık sözlü olması, insanın hayat yolculuğunu anlamlı bir istikamet üzere sürdürmesi konusunda uyanık olmasını istemesindedir. Materyalist yaklaşımın tek dünya ısrarına ve inancına kapılıp giden insan, Kur’an’ın onu niye ikaz ettiğini anlayamaz. Çünkü maddeci yaklaşım, yaşlılığı bir tehdit, ölmenin bir başka biçimi olarak görür. Maddeci bakış, yaşlı insanın işe yarayamayan bir varlık olduğuna inanır. Erzeli’l umur ifadesi “kendime yeterim” diyen kapitalist anlayışı reddeder. Ömrün son demlerindeki düşkünlük hâlini, insanın bir zamanlar bilirken bilmez olmasını kendisine kulak verenlere hatırlatır.

Yaşlılık o son fotoğrafın ne olacağını, akıbetin nerede ve nasıl geleceğini fasılasız düşünme zamanıdır. Yaşlılıkta yalnızlık, insanın kendi içine düştüğü ve yalnızca kendini düşündüğü bir süreç değil yitirdiklerini, vedalaştıklarını, kendisinden önce ölen yakınlarını düşünüp kendine bunlardan bir pay çıkardığı bir dönemdir. “Tükendi nakd-i ömrüm” türküsü tam olarak bu muhasebeyi anlatır. Şüphesiz yaşayan gönüller, yaşlanan dimağlar, bilgeliği nesilden nesile nakleden büyüklerimiz olmasaydı böyle türküler, hangi deryadan akıp gelir, ruhumuzun en derinine dokunur ve bize hayatın anlamını hissettirirdi.

100.

YILIMIZ KUTLU OLSUN

■ Gökhan GÖKÇEK

Ademoğlunun dünyadaki varoluş mücadelesinin tezahürleri çeşit çeşittir. Kimi benliğiyle mücadelede yer alır kimi millet olarak sesini yükseltir. Meseleye Türkler açısından bakıldığında bizim vereceğimiz cevap “devlet” vasıtasıyla bu mücadelenin sürdürüldüğü şeklinde

olacaktır. Evet, tarihin karanlık zamanlarını sayarsak 5000, belgeler/arşivler ışığında konuşursak 2000 yılı aşkın bir zaman dilimi boyunca var olan Türkler için devlet, varlık mücadelesi hatta varlığın ta kendisi olarak tarif edilebilir. Bugün dünya üzerinde 300 milyonu aşan bu millet mecmuu, yedi devlet ile temsil edilse de akamete uğramadan hür ve müstakil olarak

varlığını devletiyle sürdüren ana kitle, Anadolu hudutları içerisinde yer alan ve Türkiye adını taşıyan vatanda mukim, Hunlar-Göktürkler-Oğuzlar-Selçuklular-Osmanlılar bakiyesi bir topluluktur. İşte ekim ayı, 1000 yıl evvel Anadolu’yu ebediyen İslam beldesi kılan o topluluğun son siyasi teşekkülü olan Türkiye Cumhuriyeti’nin doğum vaktidir.

Olgu Olarak Türkiye Ne Zaman Kuruldu?

Sorumuzdan maksat elbette ki cumhuriyet Türkiye'si değildir. Türkiye denilen siyasi teşekküle can, ruh ve kan veren "Türk yurdu" nun temellerinin ne zaman atıldığına aranan cevaptır. Tuğrul ve Çağrı Beylerin 11. yüzyılın ilk çeyreğindeki akınları ile başlayan fütuhât hamlesi, Malazgirt Zaferi ile Diyar-ı Rum'u vatan kılar. Ancak Selçuklu Devleti; Dandanakan Savaşı'yla birlikte İran sahasında kurulmuş, önce kuzey Suriye'ye oradan da kronolojik olarak Anadolu'ya hâkimiyetini yaymıştır. Merhum fikir insanı Nurettin Topçu bu bakımdan Türkiye'nin kuruluşunu Büyük Selçuklu Devleti ile başlatır. Selçuklu-

Osmanlı tarihsel sürecini devam ettirip onun son hâlinin cumhuriyet Türkiye'si olduğuna işaret eder.

Yine merhum Nihal Atsız da ortaya koyduğu Türk tarih tezinde Selçuklu/ İlhanlılar/Beylikler/ Osmanlılar/Cumhuriyet çağı tarifiyle Anadolu'daki varlık mücadelemizi, birbirinden kopuk görmek şöyle dursun birbirinin ardılı/devamı saydığı bir tarih kurgusu üzerinden yorumlar. Hakikaten tarihe, geniş bir bakış açısı ve uzak bir noktadan baktığınız vakit, Hun-Göktürk-Oğuz-Selçuklu-Osmanlı ana kitlesinin, hiçbir akış bozukluğu yaşamadan sanki bozkırda değil de devamlılık arz eden bir tarih serüveni içerisinde dörtnala

Türkiye'nin cumhuriyet ile taçlanması 100. yılı kutlu olsun. Kıymetli ecdat bilmelidir ki Türkiye; hem fikir hem de var oluşumuzun/ dünya ile mücadelemizin tezahürü olarak ebediyen var olmaya devam edecektir.

koştuğunu görürsünüz. Bu bakımdan Türkiye'nin 29 Ekim 1923'ten çok daha önce kurularak Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya ilham oluşturduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Cumhuriyet Türkiye'si Ebediyen Var Olacaktır

Olgu olarak Türkiye fikrinin arka planını izah ettiğimize göre "olay" olarak basitçe ifade edebileceğimiz, dünyadaki nişanemiz Türkiye'nin siyasal tarihine hızlı ve özet bir bakış atalım. Birinci Cihan Harbi'nden, mağluplar safında çıkan Osmanlı Devleti'nin toprakları işgal edilince kan ve canla yurt tutulan bu vatanın sahipleri kıyama kalkar. Kuva-

Gerek fikren
gerek fiilen
Türk ve Türkiye
Yüzyılı vurgusu,
ortaya konulan
hedeflerle birlikte
ilham alınan
tarihsel/efsanevi
gerçekliklerin bir
mecmuu olarak
bizlere "kıyamete
dek payidar
kalacak" Türkiye'nin
kodlarını gösteriyor.

yı Milliye adıyla başlayan yerel direnişler; Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas Kongreleri gibi aşamalardan sonra parçadan bütüne intibak ederek müstakil bir çatı altında toplanır. Türkiye olgusunu inşa eden Göktürk atalarının Ergenekon Destanı'ndan mülhem Türkler; Anadolu'yu ikinci Ergenekon sayarak demir dağları eritmeye karar verirler. Destana matuf yapacağımız senkronizasyonda da çıkış yolunu gösteren kurt payesi Mustafa Kemal Paşa'ya düşer.

TBMM'nin şahsında yürütülen Millî Mücadele, her ne kadar Kütahya-Eskişehir Savaşlarında bir bozgunla sonuçlansa da

Sakarya'da büyüyen bir kar tanesi hâline gelir. Büyük Taarruz ile birlikte bu kar tanesi çığa dönüşür ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile birlikte düşmanın başına inerek vatan topraklarını kanlı işgalcilerin çizmesinden kurtarır. Askerî safhadan sonra diplomatik mücadele başlar ki Polatlı'nın tepelerinde esen rüzgârın şiddetinden katbekat fazla olarak keskin akılları ve kurnaz yürekleri titretir. Nihayetinde Lozan Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti, varlık mücadelesini devletiyle sürdüren Türklerin hür ve müstakil devleti olarak kıyamete kadar baki kalmak andıyla dünyaya ilan edilir.

Türkiye Yüzyılı Hem Olgu Hem Olaydır

Basit bir ifadeyle Türkiye'nin mevcudiyeti olgu ve olay üzerinden ifade ettik. Ancak ortaya konulan "Türk ve Türkiye Yüzyılı" vurgusu; teoriden pratiğe, kuvveden fiile uzanan sahada Türkiye'nin mevcudiyet fikrini olgu ve olaya bağlı kalarak ama onu da aşırıp "post" olarak ifade edilebilecek bir noktaya taşır. Tarihin derin bağlarını kuvvetlendiren, nereden ve neden geldiği anlayışının yanına bir de "nereye gidileceğini" koyarak yeni bir anlam dünyasına işaret eder. Bu işaret şüphe yok ki Ergenekon Destanı'nda demir dağların eritilip bereketli anlara/zamanlara veya mekânlara ulaşmasını

temin eden hedefi bizlere çağırır. Coğrafyamızın ve dünyamızın zor günler yaşadığı şu günlerde bize tam da lazım olan bilmekte olduğumuz "nereden geldiğimiz" fikrinin yanına "nereye gitmemiz gerektiğini" iliştiirmek olacaktı. İşte bu anlamda gerek fikren gerek fiilen Türk ve Türkiye Yüzyılı vurgusu, ortaya konulan hedeflerle birlikte ilham alınan tarihsel/efsanevi gerçekliklerin bir mecmuu olarak bizlere "kıyamete dek payidar

kalacak" Türkiye'nin kodlarını gösteriyor. Bu bakımdan Türk tarih akışının en yüksek ve mütakâmil örneklerini sergilemiş milletimizin son siyasi teşekkülü Türkiye'nin cumhuriyet ile taçlanması 100. yılı kutlu olsun. Kıymetli ecdat bilmelidir ki Türkiye; hem fikir hem de var oluşumuzun/dünya ile mücadelemizin tezahürü olarak ebediyen var olmaya devam edecektir.

Tarihte bu ay neler oldu?

Fethi Gemuhluoğlu vefat etti. (5 Ekim 1977)

Ömer Nasuhi Bilmen vefat etti. (12 Ekim 1971)

Ankara başkent oldu. (13 Ekim 1923)

Posta nezareti kuruldu. (23 Ekim 1840)

Türkiye'de ilk nüfus sayımı yapıldı. (28 Ekim 1927)

Cumhuriyet ilan edildi. (29 Ekim 1923)

Boğaziçi Köprüsü açıldı. (30 Ekim 1973)

YAŞLILIK VE UMUT ÜZERİNE

Dr. Abdülkadir ERKUT

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ
شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

“O şöyle demişti: ‘Rabb’im! Şüphesiz kemiklerim gevşedi. Saçım sakalım ağardı. Sana yaptığım dualarda (cevapsız bırakılarak) hiç mahrum olmadım.”

(Meryem, 19/4)

Yüce Allah’ın peygamber olarak görevlendirdiği Hz. Zekeriya, görevini diğer peygamberler gibi en güzel şekilde yerine getirmişti. Yaşının ilerlediğini, günbegün güçten düştüğünü görünce Rabb’ine gizlice yakarmaya başlamıştı. Duasında, önce kemiklerinin zayıfladığını ifade ederek hâlini Allah’a arz etmişti. Zira kemikler, vücudun bedeni ayakta tutan kısımlarıdır. Kemikler zayıflayınca bedenin tümüne zayıflık isabet eder. Sonra ateşin yanıp her tarafa yayıldığı gibi beyazlığın da saçının her yerini kuşattığını ifade etmiş, daha sonra bir oğul ihsan etmesi için Allah’a niyaz etmişti. Onu, böyle bir dua etmeye iten şey, dünyevi

bir saik değildir. Zira o, ölümünden sonra dine davet konusunda yerine geçecek liyakat ve ehliyet sahibi birinin bulunmamasından ve bu işin hakkıyla yerine getirilmeyeceğinden endişe etmiştir. Onun bu duayı ederken hareket noktası, ümmetine duyduğu şefkat ve onların iyiliğini istemesidir. Tercih edilen görüşe göre ayetteki (Meryem, 19/6) vârislikten maksat, mal konusunda değil ilim ve din konusunda vârisliktir. (Şevkânî, *Fethu’l-Kadîr*, s.882) Bu kıssada, ilerlemiş yaşına rağmen umudu elden bırakmayan, toplumla bağıını koparmayan, insanların iyiliği için çaba göstermeye devam eden bir peygamber portresi çizilmiştir.

Zekeriya Peygamber’in kıssasından, yaşlılığın, umudu yitirmek için bir gerekçe olarak görülmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Şüphesiz bu yaklaşımı insana kazandıran imanıdır. Zira iman, insanın dünya hayatında başına gelecek olaylar ile ilgili ikna edici açıklamalar sunmakta, yaşlılık döneminde de insana rehberlik etmektedir. İman, ayrıca ölümün hakikatini bildirmekte, ölümden sonraki hayatı aydınlatmaktadır. İnsanın bu dünyaya gelişinin bir amacının olduğunu, bu dünyadaki vazifesini tamamladığında ahiret âlemine göçüp sevdiklerine kavuşacağını, öteki âlemde Cenab-ı Hakk’ın nimet ve ikramlarına mazhar olacağını

telkin ederek hayatına anlam katmaktadır.

İslam dini yaşlılık dönemi ile ilgili olarak çeşitli ilke ve değerler ortaya koymuştur. Bu çerçevede yaşlılık, insanoğlu için bir gerçekliktir. Yaşı ilerlediğinde insanın eski gençlik hâlinin zindeliğini yitirmesi, çeşitli hastalıklarla karşı karşıya kalması mümkündür. Ancak yaşlılık, mutlak anlamda olumsuzlukların hâkim olduğu bir dönem olarak görülmemeli, bu dönemin olumlu yönlerinin de bulunduğu gözden irak tutulmamalıdır. Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.s.), iyi değerlendirildiğinde yaşlılığın mümine avantajlar sağlayacağını şöyle ifade etmiştir: “İnsanların en hayırlısı ömrü uzun, ameli güzel olandır.” (Tirmizi, Zühd, 2) Öte yandan bu dönemin zorluklarına göğüs germek için başvurulacak bir dayanak vardır ki o da duadır. Dua ile mümin, başa gelen sıkıntılara sabretme ve onları aşmada Allah'ın yardım ve desteğini dilemekte, O'ndan işini kolaylaştırmasını niyaz etmektedir.

Yaşlılık diğer bir yönüyle insanın bir ömür boyunca elde ettiği tecrübelerini sonraki nesle aktardığı dönem olarak değerlendirilmelidir. Gençler için yaşlıların tecrübelerinden istifade etmek, aynı yolları tekrar yürümeden zaman kazanmak önemlidir. Yaşlı için de uygun ortamda tecrübelerini aktarması hem bir görev hem de onu hayata bağlayacak önemli bir fırsattır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.)

yaşlılıktaki tecrübe ve birikime kıymet verdiği görülmektedir. Müslüman olduktan sonra Medine'ye gelen ve orada eğitim alıp memleketlerine dönecek olan gençlere “Haydi ailelerinizin yanına dönün ve onların yanında kalarak kendilerini bilgilendirin. Onlara şu namazı şu vakitte, bu namazı bu vakitte kılmalarını söyleyin. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri ezan okusun, en yaşlınız da size imam olsun.” demiştir. (Buhari, Ezan, 17)

Kur'an'dan ve Hz. Peygamber'in sünnetinden ilham alan İslam âlimleri, yaşlılığı bir atalet dönemi olarak görmemişler, ömürlerinin sonuna kadar insanlara faydalı olmak için çaba içinde olmuşlardır. Onların yaşlılığa bakışını şu iki örnek çok güzel ifade etmektedir:

Ebu Hanife'nin öğrencisi ve Hanefi mezhebi imamlarından Ebu Yusuf, hayatının son demlerinde kendisini ziyarete gelen öğrencisi ile fıkhî bir meseleyi müzakere etmiştir. Hastalandığında imamı ziyarete giden öğrencisi, yanına girdiğinde onu baygın hâlde bulmuştu. İmam bir süre sonra ayılınca kendisine; “Şu mesele hakkında ne dersin?” diye sormuştu. Öğrencisi de “Bu durumda bunu mu müzakere edeceğiz?” deyince; “Bir beis yok. Bu meseleyi tetkik edelim ki belki bilmeyen bir kimse öğrenip kurtulur.” diye cevap vermişti. Daha sonra hac ibadeti ile ilgili bir konuyu aralarında müzakere ettikten sonra öğrencisi kalkmış ve tam evin kapısına vardığında ağlama sesleri duymuştu. Bu, imamın

vefat ettiği anlamına geliyordu. (Abdül Fettah Ebû Gudde, *Zamanın Kıymeti*, s.28)

Müfessir Taberi, vefatından önce kendisini ziyaret eden bir öğrencisi ile sohbet ederken faydalı bir bilgi nakledildiğinde hemen bir divitle kâğıt istemiş ve onu yazmıştı. “Bu hâlde de bununla mı iştigal edeceksin?” denince şöyle cevap vermişti: “İnsanın ölene kadar ilim elde etmeyi bırakmaması gerekir.” Öğrencisi evden ayrıldıktan kısa bir süre sonra âlimin vefat ettiğini haberini aldığını belirtir. (Ebû Gudde, a.g.e., s.41)

Sonuç olarak imani bir perspektiften bakılırsa yaşlılık; salih amelleri çoğaltmak, sevaplarını artırmak, kullukta ilerlemek, insanlara fayda sağlayabilecek bilgi ve tecrübeyi onlarla paylaşmak için fırsat olarak görülebilir. Bu, yaşlılığında mümini teselli eden, yolunu aydınlatan, umudunu diri tutmasını sağlayan İslam'ın sunduğu bakış açısıdır.

Yaşlılık, insanın bir ömür boyunca elde ettiği tecrübeleri sonraki nesle aktardığı dönemdir. Bu tecrübe aktarımının genç nesil için yolu kısaltan ve zaman kazandıran bir yönü vardır.

KIYMETİNİ BİLEMEDİĞİMİZ NİMETLER

Dr. Ayşe GÜLTEKİN

إِغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ،
وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فُقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ
قَبْلَ شُغْلِكَ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ

“Beş şey gelmeden önce beş şeyin değerini iyi bilmelisin; ihtiyarlığından önce gençliğinin, hastalığından önce sağlığının, yokluğundan önce varlığının, meşguliyetinden önce boş vaktinin ve ölümünden önce hayatının.”

(Hâkim, Müstedrek, IV, 341)

“Allah’ın nimetlerini saymaya kalksanız sayamazsınız.” (Nahl, 16/18) buyuruyor Rabb’imiz. Elimiz nimet, ayağımız nimet, gözümüz kulağımız, dilimiz dudağımız nimet... Bir organımızın bile eksik olması hayatımızı nasıl zorlaştırır hiç düşündük mü? Nimetin içindeyken şükretmek insanoğlunun aklına çoğu zaman gelmiyor. Nimet elden gidince de “Eyvah!” diyoruz ama iş işten geçmiş oluyor. Allah Resulü şöyle ifade ediyor bu durumu: “İnsanların çoğunun aldandığı ve kıymetini bilemediği iki nimet vardır: sağlık ve boş vakit.” (Buhari, Rikâk, 1)

Canın korunması, İslam’ın korunmasını emrettiği beş temel esas içerisinde yer alır. Bu sebeple mümin kişi hastalanmamak için alabileceği tedbirleri almalı, sağlığını tehlikeye atacak, dinin ve aklın kötü bulduğu alışkanlıklardan bir an önce kurtulmaya çalışmalıdır. Sağlık olmayınca kişi hayattan lezzet alamaz hâle gelir, kulluğunun gereklerini bile layıkıyla yerine getiremez. Bundan dolayıdır ki Hz. Peygamber (s.a.s.) sağlığın, yakînî bir imandan sonra en hayırlı nimet olduğunu ifade etmektedir. (Tirmizi, Deavât, 105)

Kıymeti bilinmeyen en önemli hususlardan birisi de zamandır. Zaman, Yüce Allah’ın Asr suresinde “Zamana yemin olsun ki insan gerçekten ziyandadır.” (Asr, 103/1-2) ayet-i kerimesiyle üzerine yemin ettiği kıymetli şeylerdendir. Hem kendisine hem başkalarına faydalı olacak amelleri yapma sorumluluğunu üstlenen kişi, içinde yaşadığı zamanın kıymetini bilmeli, onu en iyi şekilde değerlendirmelidir. İnsanoğlu, içinde bulunduğu zamanda hayırlı işler yapmayı çoğu zaman erteler, sonrasında ise o işleri yapmaya fırsat bulamaz hâle gelir. “Önemli bir işi bitirince hemen diğerine koyul ve yalnız Rabb’ine yönel.” (İnşirâh, 94/7-8) ayetleri gereğince müminin boş vakti olmamalı, hayırlı bir işi bitirdiğinde başka bir hayırlı işin peşine düşmelidir. Yaş ilerledikçe

meşguliyetlerinin artacağını göz önünde bulundurmalı ve hayatın kendisini ne tür zorluklarla sınavacağını bilmediği için yapmak istediği her hayrı ve iyiliği, vakti varken bir an önce yapmalıdır. Dünya ve ahirete faydası olmayan işleri terk ederek zamanlarını bereketlendiren kişiler, içinde buldukları anı en iyi şekilde değerlendirir ve hayatlarını keşkelerle geçirmek zorunda kalmazlar.

Varlığın da yokluğun da imtihan olduğunu bilen mümin, Allah'ın lütfuyla zengin olmuşsa zenginliğinin de kıymetini bilmelidir. Kendisine verilen mal emanetini en iyi şekilde değerlendirip cimrilik yapmamalı, farz olan zekâtı geciktirmemeli, imkânlarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşmalıdır. "Rabbena, hep bana" dememeli, bir vadi dolusu altını varken ikincisine göz dikmemelidir. (Buhari, Rikâk, 10) Malın asıl sahibinin Allah olduğunu

Gençliğini iyi değerlendirenler, güçten kuvvetten düştüklerinde de tecrübeleriyle başkalarına yol göstermeye devam ederler.

aklından çıkarmamalı, mümkün olduğunca elindeki malla ahiretine yatırım yapmalı, fakirleştiği zaman ise "Zenginken şunu da yapsaydım, bunu da yapsaydım." diye hayıflanmamalıdır. Hz. Peygamber (s.a.s.) müminin fakirken de zenginken de hayır üzere olması gerektiğini şöyle anlatmaktadır: "Müminin durumu gıpta etmeye değer. Onun her hâli kendisi için hayırdır ve bu hâl sadece mümine hastır. Başına bir bolluk isabet ettiğinde şükreder, bu onun için hayırlı olur. Başına bir sıkıntı geldiğinde sabreder, bu onun için hayırlı olur." (Müslim, Zühd, 64)

İnsanın mal sevgisi ve uzun ömür sevgisi hiç bitmez. (Buhari, Rikâk, 5) Kimse ihtiyarlamayı istemez, tarih boyunca gençlik iksiri bulmak için çalışan insanlara şahitlik ederiz. Ne var ki insanoğlunun genç kalma, gençliğini koruma hatta ölümsüz olma çabalarına rağmen gençlik de gelip geçicidir. Gücü kuvveti yerindeyken yapabileceğinin en iyisini yapmak müminin görevlerindedir. "Gençler bilebilseydi, ihtiyarlar yapabilseydi." sözü gençlerde tecrübenin, ihtiyarlarda ise güç ve kuvvetin bulunmadığına işaret etmektedir. Gençliğini iyi değerlendirenler, güçten kuvvetten düştüklerinde de tecrübeleriyle başkalarına yol göstermeye devam ederler. Gençliğin verdiği cesaretle, günahlarla dolu bir ömür süren ve sonrasında pişman olup iç huzurunu kaybeden bazı ihtiyarlar ise son demlerinde hayatlarını hem kendilerine

hem de etraflarındaki kimselere zehir ederler.

Sağlık emanettir, zaman emanettir, gençlik emanettir, zenginlik emanettir, hayat emanettir. İnsanın dünya hayatında geçireceği zaman Allah tarafından takdir edilmiştir. Kimimiz çocukken kimimiz gençken kimimiz yetişkinen ölürüz. Kimimiz ise uzun yıllar yaşarız. Dünya iki kapılı bir hansa ve bu hana ne zaman gireceğimizi, bu handan ne zaman çıkacağımızı bilemiyorsak bize düşen, bize ayrılan süreyi en iyi şekilde değerlendirmektir. İbadetleri yerine getiren, nimetlere şükreden, belalara sabreden iyi bir kul olmak Allah'a karşı sorumluluğumuz; hak ve adaletten ayrılmamak, kul hakkına dikkat ederek yaşamak, iyilik yapma ve kötülükten sakınma konusunda iyi örnek olmak ve gücümüz yettiğince etrafımızdaki insanları hayra iyiliğe yönlendirmek de insanlara karşı sorumluluğumuzdur. Üzerinde yürüdüğümüz, bizi doyuran toprağa karşı da Cenab-ı Hakk'ın yarattığı tüm canlılara karşı da sorumluluklarımız var. Sorumluluklarımızı yerine getirmek de ihmal etmek de bizim elimizde. Zamanı bereketlendirmek de ziyan etmek de bizim elimizde. Eşref-i mahlukat olmak da esfel-i sâfilînden olmak da bizim elimizde. O hâlde Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yukarıdaki nakledilen hadisine kulak verelim, kıymetini bilmemiz, değerinin farkına varmamız gereken beş hususta daha dikkatli olalım ve ömür defterini en güzel şekilde kapatalım.

Gülsüm KARAPINAR

Bi' SORU

Bi' ALINTI

“Başkalarının sözleriyle yetinmek, her konuda başkasının anlayışına, başkasının fikirlerine başvurmak alışkanlıkların en kötüsü. ‘Kitapta okudum, gazete yazıyor’ gibi sözler iradenin ve kişiliğin yokluğunu gösterir.”

Cemil Meriç, Bu Ülke

Kedi Çimi Ne İşe Yarar?

Cörünüş olarak bahçe çimine benzeyen kedi çimi; esas olarak arpa, buğday, çavdar ve yulaf tohumlarının çimlendirilmesi ile elde edilen özel bir ot türüdür. Kedi çimleri herhangi bir zararlı bileşen içermez. Kedilerin sindirim sistemi için gereklidir.

Kediler, günün büyük bölümünü kendilerini temizlemeye ayırırlar. Temizliklerini dilleriyle yaptıkları için çok fazla tüy yutarlar. Bu tüyler sindirim sistemlerini zorlar. Kedi çimi tam da bu noktada devreye girer. Kedilerin yediği kuru mama ve diğer katı gıdaların sindirilmesini sağlayan kedi çimleri vücutta bulunan toksik maddelerin de atılmasında yardımcı olur.

Kedi çimi, kedilerin ishal ya da kabız olmasını önler. Aynı zamanda kedilerin boşaltım sistemlerini temizler; bu sayede kedilerin dışkılarının kötü kokmasının önüne geçilir. Bunun dışında kedi çimlerinin içeriğinde kedilerin kansızlık sorunundan uzak kalmalarını sağlayacak folik asit bulunur. Kedi çimi kullanırken dikkat etmeniz gereken bir nokta var, o da miktarı. Bu bitkilerin fazla tüketilmesi kedinizin sindirim sistemine zarar verebilir. Bu nedenle belirli aralıklarla verilmesi uygun olacaktır.

BI' KELİME

Durian

Durian; Tayland, Vietnam, Endonezya ve Malezya gibi ülkelerde yetişen, oldukça yağlı tropikal bir meyvedir. Bu meyvenin uykusuzluktan kansızlığa kadar birçok derde deva olduğu biliniyor. İçerisinde yüksek oranda B ve C vitamini, magnezyum, bakır, manganez, potasyum ve demir bulunuyor. Bir porsiyon durian meyvesi günlük karbonhidrat ve folik asit ihtiyacının %20'sini karşılıyor. Yaraların iyileşmesinde, yaşlanmayı geciktirmede, kalp hastalıklarına karşı korumada oldukça etkili. Sinir hücrelerini düzenler, depresyona iyi gelir. Bu meyve, Güneydoğu Asya'da meyvelerin kralı olarak anılır. Fakat bu muhteşem meyvenin ilginç bir özelliği var: Durian, uçucu kükürt bileşikleri ve yağ asitleri nedeniyle çok kötü bir kokuya sahip. Bu nedenle meyvenin Endonezya'da otellere sokulması yasak. Singapur ve Tayland'da ise bu meyve yanınızdayken metroya ya da otobüse binemiyorsunuz. Filipinler'de bazı hava alanları ve otobüslerde durian yasağı uygulanıyor.

Sürücülerin Kâbusu: Yol Hipnozu

BI' BİLGİ

"Otoyol hipnozu" ya da "beyaz çizgi ateşi" olarak da adlandırılan yol hipnozu, sürücünün yol üzerinde bir noktaya kilitlenmesi ve bir çeşit transa girmesi anlamına geliyor. Uzun yolların benzer yapıları, sürücüyü bir trans durumuna sokar. Gözler açık uyumak gibi görülen bu trans durumunda araç sahibi sürüşe devam etse bile yola karşı bir duyarsızlık geliştirmeye başlar. Yol hipnozunda bilincimizin bir yanı hipnozun etkisindeyken diğer yanı da otomatik olarak sürüşe devam eder ve bu sırada oluşabilecek riskli durumları algılayamaz. Birçok kazanın sebebi de aslında budur.

Yol hipnozu yalnızca uzun şoförlerini etkilemez, şehir içinde araç kullananları da etkisi altına alabilir. Kilometrelerce peş peşe gelen yol çizgileri, belli aralıklarla dizilmiş aydınlatma direkleri, sabit ritimli müzikler şoförlerin kolayca yol hipnozu etkisine girmesine neden olur.

Yol hipnozuna maruz kalmamak için uykusuz ve yorgun araç kullanmamak, 2 saatte bir minimum 15 dakika mola vererek temiz hava almak, sürekli sabit hızda gitmemek, araç içi sıcaklığı 23 °C seviyesinde tutmak, tabelaları sürekli kontrol etmek, seyahat öncesi ve sırasında ağır yiyecekler tüketmemek, farklı ritimde müzikler dinlemek gerekir.

TOPRAK İNSANIN NEYİ OLUR?

■ Dr. Rahime ALTAŞ

Uzman Vaiz/Ankara Yenimahalle Müftülüğü

Bu soruya Anadolu'nun tam da orta yerinde, toprakla iç içe yaşamış ozanımız Âşık Veysel'i de anarak, "Toprak, insanın sadık yâri olur." diyebiliriz peşinen. "Peşinen" diyorum çünkü toprakla insan arasında oldukça kadim, sabit ve bütünüyle aşikâr bir bağ söz konusudur. Nitekim toprak hep oradadır, yanı başındadır insanın; tevazu ve sadakatle onu bekler, bu bekleyişe eşlik eden kerem ve ihsan hâlleri, insanı ayakları altındaki bu ilahi mucizeye çeker binyıllardır.

İnsanoğlunu toprağa çeken, görünürdeki ilk ve esas motivasyonun maddiyat olduğunda hiç şüphe yoktur. Zira ozanımızın ifadesiyle, "koyun veren, kuzu veren, süt veren; yemek veren, ekmek veren, et veren; üstelik bir çekirdeğe

karşılık dört bostan veren" bu Hak hazinesi, onun maddi taleplerinin pek çoğuna cömertçe karşılık vermektedir. Fakat şurası da bir gerçektir ki insanı toprağa çeken tek şey, onun hayati ihtiyaçlarının eseri olan maddi talepleri değildir. Onun toprakta arayıp bulduğu çok daha başka ikram ve ihsanlar vardır. İnsanın canına, ruhuna tesir edip hem de ten kafesine şifa olan manevi nitelikteki bu ikram ve ihsanlar, sükûnet ve inşirah gibi insanı dünyadan soyutlayan, onda genişlik ve derinlik hissi uyandıran duygulardır. Belki de bu yüzdendir evini hep bahçeli düşünmesi, bu mümkün olmadığında ise saksılarla da olsa evveli ve ahiriyle kendisine bağlı olduğu toprağı evine taşıması.

Evet, toprak, varoluş serüveni bakımından insanın hem

evveli hem ahiri ve hem de ötelere açılan diriliş kapısıdır. İnsanoğlunun kendi bilgi kanallarıyla öğrenemeyeceği bu hakikati bize Habîr olan Allah Teâlâ haber vermektedir. O'nun "(Ey insanlar!) Sizi topraktan yarattık, (ölümünüzle) sizi oraya döndüreceğiz ve sizi bir kere daha oradan çıkaracağız." (Tâhâ, 20/ 55) buyruğunda ifadesini bulan bu hakikat, insanın nereden gelip nereye gittiği sorularına oldukça açık ve net bir şekilde cevap vermekle ona varoluş bilmececi hakkında esaslı bir açıklama sunmaktadır. Buna göre insan, yaratılış hikâyesinin en başında topraktan, çamurdan yaratılmıştır. (Secde, 32/7) Kur'an-ı Kerim'de, "Ant olsun, biz insanı çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık." (Mü'minûn, 23/12) ayeti ve

benzeri ayetlerle (En'âm, 6/2; Hicr, 15/26; Hac, 22/5) sıklıkla tekrar edilen bu ilahi bilgi, insanın maddi varlık özünü açıklarken ona etkileyici bir eşitlik ve kardeşlik dersi de vermektedir aynı zamanda. Çünkü bir kere bu bilgiyi elde eden insan, basit bir akıl yürütme ile kendisi hakkında şu neticeye ulaşacaktır: "İlk yaratılış topraktan olduğuna göre ben tüm diğer insanlarla maddi varoluş özü bakımından eşit ve kardeşim." İşte bu apaçık gerçek, Veda Hutbesi'nden günümüze Hz. Peygamber'in "Ey İnsanlar! Rabb'iniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktır." Sözleriyle

Rabb'inin emriyle rengârenk konaklara dönüşüp türlü mevsim geçişleriyle bize varlığı, hayatı ve ölümü anlatan o toprak değil midir? Her yağmurun ardından etrafa yaydığı kokusuyla bizi başka âlemlere alıp götüren o toprak değil midir?

yankılanmakta ve insanoğlunu, diğer hemcinslerini kendisine yurt edinmeye davet etmektedir.

İnsanı insanın kurdu değil de yurdu, kardeşi ve enisi olarak gösteren bu varlık hakikati, can kuşunun ten kafesinden uçma vaktinde de tüm gerçekliğiyle ortaya çıkmakta ve insan bedeninin başlangıçta tabi olduğu söz konusu ilahi hükmün, onun sonunu da belirleyen tabiatını haykırmaktadır tüm sessizliğiyle insana: "Topraktan yaratıldın ve dönüşün de ancak toprağadır." İnsan, cansız bedeninin ait olduğu yer hakkındaki bu bilgiyi de onu varlık âleminde dilediği şekle sokup dilediği konaklarda seyran ettiren yüce Rabbi'ne borçludur. Nitekim Hz. Âdem'in iki oğlundan kardeş katili olanı, öldürdüğü kardeşinin cansız bedenini ne yapacağını bilemediği bir sırada Allah Teâlâ yeri eşeyen bir karga göndermiş (Mâide, 5/31) ve âdemoğluna cansız insan bedeninin son durağının da toprak olduğunu öğretmiştir. İşte bu ilahi hüküm sebebiyledir ki insan, cansız bedenini kendisinden neşet ettiği aslına yani toprağa emanet eder ve derin bir sessizlik içinde de olsa bir süreliğine daha devam ettirir maddi varlığını bu fâniler âleminde. Fakat gerek bu fâniler âlemi ve gerekse bedenleri artık toprağa karışmış olan kabir ehlinin oradaki derin sessizliği için bir nihayet takdir etmiştir yüce Yaradan. Buna göre, içindeki fâniler gibi kendisi de gelip

geçici olan şu yaşlı dünya, "sur"un güçlü sesiyle bir gün ansızın kıyameti yaşayacak ve ardından gerçekleşecek yeniden diriliş hadisesi karşısında insan, topraktaki derin sessizliğinden eser kalmamış bir eda ile şöyle seslenecektir etrafına: "Vay başımıza gelene! Kim bizi diriltip mezarımızdan çıkardı? Bu, Rahman'ın vadettiği şeydir. Peygamberler doğru söylemişler." (Yâsîn, 36/52)

Şüphesiz Rahman'ın vaadi haktır, şüphesiz Peygamberler ancak hak ve hakikati bildirirler Rahman'ın kullarına. Öyle ise vakit geldiğinde topraktan dipdiri kalkacağımız hususunda da hiç şüphemiz yoktur. İmanımıza fikirden pencereler açmak istiyorsak düşünmeliyiz, bir zaman kupkuru iken yağmurla birlikte yeşillenip cana gelen o toprak değil midir? (Hac, 22/5) Kıştan bahara ve bahardan yaza bir ölüp bir dirilen o toprak değil midir? Rabb'inin emriyle rengârenk konaklara dönüşüp türlü mevsim geçişleriyle bize varlığı, hayatı ve ölümü anlatan o toprak değil midir? Her yağmurun ardından etrafa yaydığı kokusuyla bizi başka âlemlere alıp götüren o toprak değil midir? Keşke şimdi bir yağmur yağsa ve toprak koksa her yer ve biz fâniler o eşsiz kokunun büyüyle dalıp gitsek uzaklara, çok uzaklara, "Çünkü kıyamet muhakkak gelecektir. Onda hiçbir şüphe yoktur ve şüphesiz Allah kabirdeki kimseleri diriltecektir." (Hac, 22/7) ayetine "âmenna" diyerek...

ÇOCUKLARDA ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİ

■ İrem Nur ÖNAY
Psikolog / Nörobilim Uzmanı

Okul öncesi eğitimden sonra eğitim hayatının başlangıcı olan birinci sınıf, hem minik öğrenciler hem de aileleri için hiç tartışmasız büyük bir dönüm noktasıdır. Hâlihazırda uyum haftasını atlatmış ve birinci sınıftaki ilk aylarını yeni tamamlamakta olan öğrencilerin çoğu için özellikle okuma yazmayı öğrenme çalışmaları büyük bir heyecan oluşturuyor. Bu heyecana adım adım dört işlem gibi temel matematik bilgilerini öğrenmenin heyecanı da eklenecek ve sınıflarda minik parmaklarla pürdikkat yapılan hesaplamalara bol bol şahit olunacak. Tabii, hayatın her alanında olduğu gibi bu süreçte de kişisel farklılıklar devreye girecek ve her biri birbirinden özel olan çocuklarımız akademik basamakları farklı hızlarda atlayacaklar.

Bu noktada esasında normal hatta normalin üstünde bir zekâ düzeyine sahip olan bazı çocukların beklenmedik şekilde zorluklarla karşılaştığını görebiliyoruz. Dersler haricinde zehir gibi olan bazı minikler, okuma yazma veya matematiksel işlemleri öğrenmede bir türlü başarı gösteremeyebiliyor. Böyle çocukları büyük bir yanılıyla “Zeki ama çalışmıyor.” diye tanımlamadan önce belki de çocuğun elinden geleni yaptığını ama alta yatan başka bir sebep olduğunu düşünmemiz gerekiyor. Yalnızca okumayı, yazmayı veya matematiksel beceriyi etkileyen “ölgül öğrenme güçlüğü” toplumumuzda yeterince bilinmiyor.

Okul yaşındaki çocukların yüzde 5-15’i bir öğrenme engeliyle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla sayısı bir milyonu aşkın çocuğun eğitim hayatına yeni adım attığı bu dönemde, ölgül öğrenme güçlüğü hakkında farkındalık sahibi olmamız büyük önem taşıyor. Bu çocukları olabildiğince erken tespit ederek eğitim hayatındaki özel ihtiyaçlarına yönelik desteği sunmak, hem bireysel bağlamda hem de eğitim sistemimizin başarısında büyük bir fark oluşturacaktır.

Elbette okur yazarlık ve eğitime adaptasyon yolundaki her tökezlemeyi ölgül öğrenme güçlüğü olarak sınıflandıramayız. Ölgül öğrenme güçlüğü kapsamına giren okuma, okuduğunu anlama, heceleme, yazılı ifade, sayısal kavramları öğrenme, hesaplama ve matematiksel düşünme alanları birçok çocuk için çeşitli nedenlerle zorlayıcı olabilir. Ölgül öğrenme güçlüğünde ise bu alanlardan en az birinde bir türlü aşılamayan bir problem vardır. Güçlüğün, çocuğa ilgili alanda doğru yardım sunulmasına rağmen en az altı ay süre boyunca direnç göstermesi ve bu süreçte çocuğun okuldaki performansını ve günlük hayatını belirgin düzeyde etkilemesi söz konusudur.

Bununla birlikte, güçlüğe neden olabilecek diğer faktörlerin de dışlanması gerekir. Öncelikle, çocuğun zekâ gelişiminde, görme ve işitme duyularında bir sorun olmadığından, ders başarısını etkileyebilecek nörolojik veya psikolojik bir

rahatsızlığı bulunmadığından emin olunmalıdır. Bunun yanında ekonomik ya da çevresel dezavantajların, eğitimdeki aksaklıkların ve eğitimde kullanılan dili anlama ve konuşmadaki zorlukların da rol oynayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere, eğitim hayatında zorlanan çocukların kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Böyle bir değerlendirmenin sonucu ölgül öğrenme güçlüğüne işaret ettiğinde öğrencinin zayıf ve güçlü yönlerine odaklı daha detaylı müdahaleler mümkün olacaktır.

Ölgül öğrenme güçlükleri, etkilenen alana (okuma yazma ve/veya matematik) bağlı olarak sırasıyla *disleksi*, *disgrafi* ve *diskalkuli* olarak üç ana başlıkta sınıflandırılmaktadır.

Disleksi

Ölgül öğrenme güçlükleri arasında yüzde 80’lik bir oranla en yaygın olan ve halk arasında da en yüksek bilinirliğe sahip olan disleksi, toplumun yaklaşık yüzde 20’sinde çeşitli düzeylerde mevcuttur.

Şu an bu satırları okurken harflerin daha ilk bakışta nasıl anlam ifade eden kelimeler hâline geldiğini bir düşünün. Disleksili çocuklar ise bazen kelimeleri sayfanın üzerinde yürüyormuş gibi gördüklerini söylerler. Bu çocuklar için bir sayfa üzerinde gördükleri harfleri duydukları seslerle eşleştirmek çok zordur. Bunun sonucunda okuma genelde hatalı ve yavaş olup yüksek çaba gerektiren ve dolayısıyla

akıcı olmayan bir beceri hâline gelir. Alfabeyi öğrenmek, kelimeleri doğru telaffuz etmek ve yazıyla doğru ifade etmek de oldukça güçtür. Çocuklar hiç fark etmeden harflerin sırasını ters yazabilir, birbirine benzeyen *b* ve *d*, *u* ve *n* gibi harfleri devamlı karıştırabilir. En basit kelimelerin dahi tekrar tekrar yanlış okunması ve yazılmasının, çocuğun durumundan haberdar olmayan ebeveynlerin ve öğretmenlerin olumsuz tepkilerine neden olması muhtemeldir. Okuma ve yazmayı sökmekte yaşlılarından geri kalması, sınıfta sesli okuma yapamaması, ödevlere ayak uyduramaması ve derslerdeki genel başarısızlığı, sebebi bilinmediğinde çocuğun öz güvenini ve sosyal ilişkilerini de büyük oranda etkileyecektir.

Disgrafi

Disgrafi, kişinin okumada herhangi bir problemi olmamasına rağmen düşüncelerini kâğıda aktarmada karşılaştığı zorlukları ifade eder. Bu alandaki güçlükler kelimelerin doğru yazımını, dil bilgisini, imla işaretlerini ve el yazısının okunaklılığını kapsamaktadır. Tahtada yazanları deftere aktarma, ders esnasında not tutma, sınav kâğıdını doldurma gibi yazıya dayalı becerilerde yaşanan güçlük, bu öğrencilerin okuldaki ve yazılı iletişimdeki başarısı bakımından önem taşımaktadır.

Diskalkuli

Diskalkuli yani matematik öğrenme güçlüğü ise sayısal ilişkileri kavrama, matematiksel

bilgileri ezberleme, matematiksel düşünme ve problem çözme alanlarını kapsayabilir. Çocuklar sayıları ters ya da baş aşağı biçimde, bozuk şekillerle ya da yanlış sırada yazabilirler. Artı, eksi gibi matematiksel sembolleri tanımayı ve doğru yazmayı başaramayabilirler. Bölme, çarpma, kesir gibi ifadelerde sayıların yerleşimini doğru yapamayabilirler. Özellikle yüksek basamaklı sayılarda daha çok zorlanabilirler. Diğer öğrenme güçlükleriyle bir arada görüldüğünde matematik problemlerini okuyup kavrama, gerekli matematiksel işlemi uygulama ve yazıyla doğru ifade etme süreci son derece zorlayıcı bir hâl alabilir.

Özgül öğrenme güçlüklerinin ortaya çıkma nedeni henüz netleştirilememiş olmakla birlikte genetik bir temeli olduğu düşünülmektedir. Beyin üzerinde yapılan çalışmalar bu kişilerin sinir sisteminde yapısal ve işlevsel farklılıklar olduğunu göstermektedir. Beyindeki bu farklılıklar; bilgilerin görsel-ışitsel olarak algılanmasını, işlenmesini, kaydedilmesini ve ifade edilmesini etkileyerek öğrenmede bahsedilen güçlükler neden olmaktadır. Öte yandan, beyindeki bu farklılıkların bir rahatsızlık yahut eksiklik olarak görülmemesi gerektiğini, çünkü kişilerin düşünce biçimi üzerinde çeşitli olumlu etkilerinin de bulunduğunu savunan birçok çalışma vardır.

İlginç bir şekilde günümüzdeki veriler ışığında Leonardo da Vinci'nin de disleksiye

sahip olduğuna inanılıyor. Defterlerinin yazım bakımından hatalarla dolu olduğu, aynı kelimeyi dokuz farklı şekilde yanlış yazdığı görülüyor. Da Vinci'nin icatlarının ve sanat eserlerinin yansıttığı sıra dışı düşünce tarzı ve deha belki de beyin yapısındaki bu farklılıktan ileri geliyordu. Bunu destekler şekilde, disleksiye sahip olmanın keşifsel öğrenme ve sanatsallık bakımından avantajlar sunduğunu öne süren birçok kanıt bulunuyor. Daha da ilginçtir ki yazar Agatha Christie'nin ince bir zekâyla kurgulanmış orijinal romanları da disleksi belirtilerine sahip bir aklın ürünüdür. Hatta yazarın roman taslaklarını yazma ve okumadaki yavaşlığının bir avantaja dönüşerek hikâyelere derinlik katan detaylar için zaman oluşturduğu düşünülüyor. Daha birçok meşhur roman yazarında da disleksi belirtileri görülmesi, farklı beyinlerin esasen ne kadar etkileyici fikirler üretebildiğini vurguluyor.

Bunun yanında, disleksili bireylerin sosyal ve duygusal becerilerinin toplumun geri kalanına göre genel olarak daha ileri olabileceği tahmin ediliyor ve bu bireylerin öz farkındalığının ve duygusal yanıtlarının daha yüksek olduğunu gösteren bulgular mevcut. Disleksinin dezavantajlarına eşlik eden avantajlar hâlen araştırma konusu ve bu alandaki gelişmelerin gecikmeden eğitim sistemine yansıtılması büyük önem arz ediyor. Çünkü bir kısmı esasen üstün

zekâlı olan bu kişiler doğru yönlendirmeye potansiyellerini gerçekleştirdiğinde toplumda tarihte iz bırakması mümkün bireyler hâline gelebilir.

Disleksili bireylerin sahip olduğu keşifsel yeteneklerin geçmişte yani hayatın masa başında değil de doğal ortamlarda geçtiği dönemlerde, insan topluluklarının hayatta kalmasına katkıda bulunduğu iddia ediliyor. Peki, hayatın ağırlıklı olarak masa başında geçtiği ve çocukların âdeta gözlerini dünyaya açtıkları anda rekabetçi bir eğitim furçasına kapıldığı toplumlarda özgül öğrenme güçlüklerine sahip çocuklara nasıl yardımcı olabiliriz?

Özgül öğrenme güçlüklerini ortadan kaldıran bir tedavi ya da ilaç bulunmamakla birlikte, çoğu zaman bu durumun başarıyla yönetilmesi mümkündür. Erken müdahale, özgül öğrenme güçlüklerinde kilit öneme sahiptir çünkü sorunlar ne kadar erken tespit edilirse müdahaleler o kadar daha etkili olacaktır. Ne yazık ki disleksi genellikle ikinci sınıfta ya da daha sonra tanı almaktadır ve bu noktada müdahalelerin en etkili olacağı zaman aralığı kaçırılır. Farkındalığın büyük bir rol oynadığı erken tespit sayesinde çocukların okul hayatında uzun süre kopukluk yaşamasını ve buna bağlı olarak öz güvenlerini kaybetmesini engelleme imkânı olacaktır.

Tespiti takip eden müdahalelerde öğrenme güçlüklerinin düzeyi belirleyici olmaktadır. Hafif düzeydeki

Dersler haricinde zehir gibi olan bazı minikler, okuma yazma veya matematiksel işlemleri öğrenmede bir türlü başarı gösteremeyebiliyor. Böyle çocukları büyük bir yanılıyla “Zeki ama çalışmıyor.” diye tanımlamadan önce belki de çocuğun elinden geleni yaptığını ama altta yatan başka bir sebep olduğunu düşünmemiz gerekiyor.

öğrenme güçlüklerinde bir ya da iki alanda öğrenmede güçlükler görülmeyle birlikte çocuğun bunları telafi etmesi mümkündür. Disleksi gibi bir özgül öğrenme güçlüğüne sahip olduğu hâlde bunu bilmeden yetişkinliğe erişen birçok birey vardır. Orta düzeydeki öğrenme güçlüklerinde öğrenmede ciddi zorluklar görülür ve bir miktar özel öğretimin yanı sıra günlük hayatta da bazı destekleyici adımlar gerekebilir. Yüksek düzeydeki öğrenme güçlüklerinde ise birden fazla akademik alanda şiddetli güçlüklerle karşılaşılır. Bu seviyede, öğrenciye eğitim hayatı boyunca yoğun özel öğretim sunulmalı ve buna rağmen

yüksek akademik performans gösteremeyebileceği göz önünde bulundurularak meslek planlaması yapılmalıdır.

Bu bireylere sunulan özel eğitimde aynı anda işitme, görme, dokunma gibi birden fazla duyuyu kullanan öğretim yaklaşımları tercih edilmektedir. Bu tür eğitimler, özgül öğrenme güçlüğü alanında uzmanlaşmış eğitimciler tarafından sunulmalıdır. Her bireyin güçlü ve zayıf olduğu noktalar farklı olduğundan, kişiye özel destek sunulması elzemdir. Bununla birlikte, yazıyı sese, sesi yazıya dönüştüren bilgisayar uygulamalarından, sesli kitaplar gibi teknolojik imkânlardan yararlanılabilir.

Özellikle yeterli desteği alamadıklarında, öğrenciler derslerde karşılaştıkları zorluklar sonucunda duygusal sorunlar da yaşayabilirler. Derslerde başarılı olmak için yaşitlarından daha fazla çaba göstermenin getirdiği zihinsel yorgunluk bir yana, sosyal ve duygusal olarak en az yaşitları kadar olgun olan bu çocuklar için yaşitlarından farklı olma durumuyla ve uyum problemleriyle başa çıkmak yıpratıcı hâle gelebilir. Bu noktada, eğitimsel müdahalelerin psikoterapiyle desteklenmesi de son derece yararlı olacaktır. En önemlisi de çocuğun çevresindekilerin ondan vazgeçmeyerek, gösterdiği çabayı takdir ederek ve çocuğun güçlü yönlerini destekleyerek öz güvenli ve başarı motivasyonuna sahip bir birey yetiştirebileceklerini unutmamasıdır.

YEDİ KAT

■ Merve YURTSEVER

Heybetli, kalın gövdeli ağaca sırtını dayamış, göklerin özgürlüğüne gözleri dalmıştı.

Mavisini yitirmiş karartıların içinde üç beş beyazlık eğreti duruyor, yanıp sönen pırıltılar vaatlerde sönük kalıyordu. Koca bir hayat umudu kucaklıyor, diye düşündü. Dokunsalar ağlayacak hâllerine yenisi eklenmiş, kimseler dokunmasın diye kendini meraya atmıştı. Gölgele yeşilliklerde kendini bulmuş, kendini yitirmişti. İsteyicilerin Ahmet olmuş çıkmıştı yine. Kimseden bir çöp isteyemezken üstelik.

Akıllar miras kalmıyor da soyağacından, lakaplar nesiller boyu sürükleniyor dillerde. Eksik akıl olmayı dilediği çokça zaman olmuşsa da bugünkü kadar nüksetmemişti istekleri daha önce. Dedesi; köyün divanesi, İsteyici Süleyman'dı. Namı, yolu Yukarıkırzı köyüne düşen herkesçe bilinirdi. Yataktan kalkar kalkmaz yedi kat pantolon, mevsimine göre de yedi kat gömlek ya da kazak üst üste giyer, hazır olunca kocaman gülümserdi. Sabah kahvaltı niyetine, annesi tandır ekmeğine tereyağı sürer, üzerine biraz lor peyniri serper, tutuştururdu eline. Tandır ekmeğini kapan Süleyman, soluğu otobüs durağında

alırdı. Otobüs her gün üç kez köye uğrar, Süleyman umut nöbetinden hiç ayrılmazdı. İnenlere “Bana pantolonla gömlek getirdin mi?” diye sorar, binenleri de “Bana pantolon, gömlek getirmeyi unutma!” diye tembihlerdi. Son otobüse kadar aynı döngüde ömür geçirirdi. Nadiren, garibi sevindirelim diye düşünüp bir şeyler getirenler de olurdu. İşte o anlarda değmeyin Süleyman'ın keyfine. Yârine kavuşmuşçasına sarılırdı kumaşlara. Köyde birisi ölse tüm kıyafetleri hayrına İsteyici Süleyman'a götürülürdü. Olur da civar köylerde birisi ölürse Süleyman hemen kapısına varıp kıyafetlerini isterdi.

Tahammül edemediği tek şey düğünlerdi. Davulu, zurnayı duyduğunda donar, düğün alayını gördüğünde tüm gücüyle çığlık atar, çalgılar çalgılığından utanırdı. Çok sevmişti zamanında Süleyman. Kara sevda olsa iyiydi annesi Halime Hanımca. O zaman en azından toprağa gömer, üç gün gözyaşı dökerdi. Süleyman'ın sevdası deli sevdandı. Akıl melekelerini tümüyle almış götürmüştü. Anasına koca yaşında yığınla çamaşır yıkamak kalmıştı. Böylesi kadere her gün ağlar olmuştu kadıncağız. Köyün güzeli Huriye'ye çocukluğundan beri

var olan tutkusunu bilmeyen yoktu. Sabırla bekledi büyüüp serpilmeyi. Vakti saati gelince annesini gönderdi usulünce. Defalarca kızarmış bir suratla döndü annesi. Vazgeçmedi Süleyman, yalvardı yakardı, ikna etti her seferinde annesini. Oğluna kıyamayıp vardı yine utancı heybesinde hazır hâlde el kapısına Halime Hanım. Bilinmez kaçınıcı gecenin kaçınıcı geri dönüşünde yıkıldı Süleyman. Canına tak eden Huriye'nin babası tası tarağı toplayıp gitti köyden. Giderken çatık kaşlarla süzdü Süleyman'ı. Sesinin tınılarına astığı küçük

harfleri sıraladı ahalinin önünde Süleyman'ın yüzüne. "Şuna bakın üstüne giyecek bir kat elbiseden başka bir şeyi yok, kalkmış benim kızıma sevdalanmış. Kimsin sen? Ne haddine?" Başını kaldırıp da Huriye'ye son kez bile bakamadı Süleyman. Huriye gitti. Süleyman'ın aklı da Huriye'de asılı kaldı. Olur da bir gün dönerse köyüne sevdiceği diye otobüs durağına her sabah koştu, her akşam boynu bükük evine döndü. Sandı ki daha çok kıyafeti olunca Huriye'ye kavuşacak, babasının rızasını da kazanacak. Sanrının peşinden geldi istekler...

Celenden, gidenden ve de ölenden...

Hâline acıyan işgüzar köylünün biri "Senin Huriye'yi şehirde kasapla evlendirmiş babası." dediği günden beri Süleyman köye sığamaz oldu. Tüm gece kurulmuş saat gibi vaktini bekleyerek sallandı. Sabah ilk otobüsle şehre vardı. Bayburt'un sokaklarında her kasap dükkânına tek tek çatık kaşla girdi, Huriye'yi göremeyince asık suratla çıktı. Balsa tutup kolundan götürcekti. Babasına da üzerindeki yedi kat kıyafet nasıl güzel cevap olacaktı. Şöyle geçecekti Huriye'nin

önüne, babasının karşısında dimdik duracaktı. Hiçbir söze gerek yoktu. Gözünün içine baka baka üzerindeki gösterilecekti. Bu düşüncelerle şehri günlük ziyaret eder oldu. Bir süre sonra ona dükkânından bir şeyler verdiğinde işlerinin açıldığını fark eden esnaf, Süleyman'ın elini dükkânından boş çıkarmaz oldu. Kasaplardan aldığı etleri çuvala sırtına atar getirirdi köye. Çuvalın altından gömleklerine sızan kanlar annesinin bıkkınlığına bıkkınlık kattı. Anlamayacağını düşündüğü oğlunu yine de aldı karşısına. Gücünün artık

yetemediğini, evlenmesini istediğini anlattı ümitsizce. İç dökmekti biraz da niyeti. Süleyman uzun zaman sonra ilk kez o gün ağladı. Annesi ona, o annesine baktı baktı, ağladı. Kimse kimseye sarılmadı. Gözlerin akıttığı yorgunluğun sonunda "Tamam." dedi Süleyman. Kim varırsa ona tamamdı. "Tamam." dedi Halime. Bir varan garip bulunurdu elbet. Bulundu da... Köyde çaresiz kızdan çok ne vardı ki sanki? Süleyman muradına eremese de dünya evine girdi.

Süleyman evlenip torun torba sahibi olmasaydı, isteyici adı da miras kalmazdı Ahmet'e. Ahmet de olmazdı işte. İsteyicilerin Ahmet aşağı... İsteyicilerin Ahmet yukarı... Birinden bir çöp aldığı duysam gebertirim seni diyen annesiyle, babasının üstüne sinen dede ruhunun arasında sıkışıp kalmıştı çocukluğu. Anasının aklına uydu, canını dişine kattı da çok çalıştı. İstanbul'a üniversite okumaya gidince rahata erecek sandı. Erdi de... Bir nebze işte...

Annesinden aldığı nasihatleri ruhuna öylesine işlemişti ki Ahmet, en yakın arkadaşlarının uzattığı bir tek bisküviyi dahi almamıştı. Ona kim ne ikram ederse etsin "Teşekkür ederim." demekten öteye gitmemişti. Hâl böyle olunca da adı "Teşekkür Ederim Ahmet"e çıkmıştı. Memnundu aslında hâlinden. Üzerine yapışan ünvandan, onun zıddıyla sıyrılmak hoşuna gidiyordu. Asilce buluyor, böylesi nahif anılmak onu rahatsız

etmiyordu. Tüm ömrünü "Teşekkür Ederim Ahmet" olarak geçirebilirdi. Niyeti de öyleydi. Annesi devreye girmeseydi...

Köyden çıkmış, öğretmen olmuş, anasının, "Köyüne hizmet etmezsen sütümü helal etmem." dayatmaları yüzünden geri adımlarla başa sarmış, köyüne varmıştı. Şehrin Teşekkür Ederim Ahmet'i yeniden köyün İsteyicilerin Ahmet'ine dönmüştü. İnsanların kendi kimliklerini bulmak için verdikleri savaşın orta yerinde, kendilerinden bağımsız üzerlerine yapılandırılan kimliklerden kurtulma mücadelesine girdiklerini fark ettikleri anlar vardır. Bir savaşın ortasında öylece kalırlar. Onca çaba, kurulan hayaller, bir hiç olur. Ansızın anlamını yitirir yaşam. Öyle bir anın kıvranışında Ahmet. Geçmişe gidiyor, bu güne dönüyor, yarını kestiremiyor. Bugün mü?

Onu meraya getiren, zayıf not alan öğrencisini teselli eden annesinin sesiydi. "Üzülme kuzum." demişti annesi. Üzeceği kimseleri hesaba katmadan. Oğlu üzülmesin yeterdi. "İsteyicilerin Ahmet'e bir kat elbise düzer baban şehirden de geçersin sınıfı. Ne dertleniyon sen..." Cırcır böceklerinin sesi doluyor kulaklarına, durağanlığın ortasında olanca doğallığıyla. Her canlı olması gerektiği yerdeyken kendisi ait olmadığı deliliğin havasında, kesik soluklarla tutunma telaşında... Aidiyet... Nerede saklı? Tüm buhranlar bulunamamanın kıvranışı mı? Ahmet yedi kat yerin dibine girse rahatlar mı?

SAF FİİL

■ Ali Necip ERDOĞAN

Kant, "Fiillerini öyle icra etmelisin ki, fiillerinin ilkesi genel bir yasa olabilsin." der. Burada iki husus belirleyici, ilki "fiillerin ilkesi" ikincisi ise "fiillerin icra edilme biçimi". Öncelikle şöyle anlaşılabilir: "Fiillerin ilkesi" ve "fiillerin icra edilme biçimi" (usulü) öyle olmalıdır ki (senin) fiillerin, herkesin etkilendiği ve bağlanmak istediği "yasa"ya dönüşsün yani diğerleri tarafından kabul görüp benimsensin ve hukuk da onu yasalaştırsın. İkinci olarak şöyle anlaşılabilir: Fiillerin ilkesinin genel yasa olabilmesi için fiillerin bizzat (doğrudan) aşkın (müteal, transandantal) olandan kaynaklanmalıdır ki aşkın olan yasalaşabilsin. Hangi şekilde anlaşılırsa anlaşılсын kişinin kendisi, fiillerinin kaynağını ya da onları nereye dayandığını bilmek zorundadır. Daha da ötesi aşkın olanın yasalaşmasıdır ki bu, iyi, doğru ve güzel olanı aynı anda içermesi demektir.

Fiilin iyi, güzel ve doğru olanı aynı anda içermesi fiilin "saf fiil" olması ile ilgilidir. "Saf" kelimesi katışıksız olanı ifade eder yani terkip (sentez) olmayan, sadece kendisi olan, ona hiçbir şey karışmamış olandır. Bir kişi için saf biridir, dediğimizde onun "deneyimsiz/tecrübesiz" olduğunu söylemiş oluruz. Kolayca kandırılabilir olan kişidir çünkü yaşam deneyimi çok azdır ya da yoktur. Genellikle çocuklar için henüz saf ve masum deriz,

zira saflık ve masumiyet hem gözlem hem de yaşam pratiği olmadığı anlamına gelir. Kişi dış dünyayı gözlemleyerek ve yaşayarak tecrübe elde ettikçe saflığını dolayısıyla da masumiyetini yitirir. Görünüşe göre bir daha saf ve masum hâline geri dönemeyecektir. Hâlbuki tam da bu aşamadan sonra "saf olma hâlini" üretebilme imkânına sahiptir. Saf bir kişinin ya da saf ve masum bir çocuğun saflığı yaşam deneyiminin sonrası için bir bilgi üretme

"İyi" ahlakın,
"doğru" mantığın,
"güzel" de estetiğin
konusudur.
Bu üç kavram
günümüzde
adaletin
bileşenleridir.
Hukuk iyi, doğru
ve güzel olanı
arar. Felsefe ve
edebiyat da öyle...
Hukuk ilişkilerde,
felsefe düşüncede,
edebiyat ise
ilişkilerde ve
düşüncede bu
kavramların hem
taşıyıcısı hem de
var edicisidir.

alanı, dolayısıyla da bilginin kaynağıdır. Şunu demek istiyorum: Eğer çocukluğun saflığını (ve masumluğunu) deneyimlememiş, yaşamamış olsaydık "bilgelik" mümkün olmazdı. Çocuk neredeyse içgüdüsel olarak istek ve arzuları doğrultusunda hareket eder. Elbette bir ailenin içindedir ve aile tarafından şekillenmiştir ama yine de hesap kitap yapmadan, çıkar/ menfaat gütmeyen hareket eder; söylediklerinden muhatabının kırılıp kırılmayacağını düşünmez, doğrudan söyler. Çocuk kendi anlam alanında iyi, doğru ve güzeldir. İşte bu iyi, güzel ve doğru olma durumu yapay yani sentetik değildir. Belki aileden edinilen taklit davranışlar nedeniyle bir miktar yapay olduğu ileri sürülebilirse de çocuğun hesapsız, çıkarsız tutumu onu daha çok saf olma durumuna yaklaştırır.

Çocuğun olabildiğince saf fiili yaşam deneyimiyle kaybedildikten sonra yani hayata karışıp birileri tarafından kırılarak, kandırılarak, birilerini kırarak, kandırarak, bazen zalim bazen de mazlum konumuna düşerek tecrübe elde edilince ve bu tecrübeyle (ki bazı alanlarda uzmanlaşarak kendi rutinini oluşturduğunda) yaşamını bir aşamaya getirdikten sonra çocukluğun saf hâli hatırına gelecektir. Tam da bu aşamada çocukluğun o saf hâline duyulan özlem kişiyi ya bilgelik konumuna iletecektir ya da bu özlem

nostaljik bir hatırlama olarak ara sıra dile getirilecektir. Bilgelik konumuna geçebilmek için çocukluğun o saf hâli üzerine düşünmek gerekir. İlk olarak kişi şunu fark edecektir: Çocukluktaki saflık aşkın olandan kaynaklanmamaktadır. Çocuk, saflığını bilinç düzeyinde ilahi bir ilkeye bağlamıyordu. Bugünün bilgi birikimiyle baktığımızda çocuğun davranışının büyük oranda içgüdüsel olduğunu söyleyebiliyoruz. Bu içgüdüsellik ilahi kaynaktır denilebilir ama çocuk tarafından üzerine düşünülmediği için, tasarlanmadığı için bunun sadece potansiyel olarak var olduğu anlaşılacaktır. Kişi ikinci olarak da şunu fark edecektir: Çocukluğun saflığıyla işlenen fiiller hesapsız ve çıkarsızdır, bu yüzden de iyi, doğru ve güzeldir. Ama yine aşkın olandan kaynaklanmadığı için bu iyi, doğru ve güzel herkesi teşmil edilebilecek iyi, doğru ve güzel değildir.

Kişi üçüncü olarak iyi, doğru ve güzeli fiilin kaynağı olarak görmeye başlayacak ama bunu bir ilkeye bağlamak zorunda olduğunu görecektir. Eğer bu ilke dünyevi olana bağlanırsa başka bir ilke tarafından geçersiz kılınabilme riski taşıyacaktır. Çünkü dünyevi olanın “ikiliğine” yani var olanların karşıtlarını da var ettiği gerçeğine çarpacaktır. Kişi felsefede, hukukta, edebiyatta ve diğer disiplinlerde iyi güzel ve

doğru olanı ararken kötü, yanlış ve güzel olmayanla da karşılaşacaktır. Zaten tecrübe ettiği hayatın içinde kötü, yanlış ve güzel olmayanın var olduğunu bilmektedir. Bu yüzden ilke kesinlikle “aşkın” olana bağlanmak zorundadır.

“iyi” ahlakın, “doğru” mantığın, “güzel” de estetiğin konusudur. Bu üç kavram günümüzde adaletin bileşenleridir. Bütün kültürlerin katkı verdiği bu kavramlar hiçbir devlete, ideolojiye, büyük anlatıya bütünüyle hasredilemez, atfedilemez, hamledilemez. Hukuk iyi, doğru ve güzel olanı arar. Felsefe ve edebiyat da öyle... Hukuk ilişkilerde, felsefe düşüncede, edebiyat ise ilişkilerde ve düşüncede bu kavramların hem taşıyıcısı hem de var edicisidir. Aynı zamanda, ilişkiler, hukuku; düşünce, felsefeyi; hem ilişki hem düşünce, edebiyatı

doğurmuştur. Edebiyat ilişkilerin ve düşüncelerin resmini çeker, felsefe resim üzerine düşünür, hukuk da bunlar üzerinden düzenleyici normlar (kural-yasa) üretir. Edebiyat, felsefe ve hukuk birikimli disiplinlerdir. İyiyi, doğruyu, güzeli yüzyıllardır biriktirerek devasa bir literatür oluşturmuşlardır. Bunların dışındaki bütün disiplinler bunlardan doğmuş ve bunları baskılamak üzere girişimlerde bulunmuşlardır. Zaman zaman başarılı da olmuşlardır ancak zaman bu üç disiplin dışındakileri evirip çevirip yine bu üç disiplinin konusu hâline getirmiştir. Bir de hiçbir disipline muhtaç olmayan ama her disiplinin kendisine muhtaç olduğu matematik ile doğa bilimleri olan fizik vardır. Bu iki disiplinin “iyi”den, “doğru”dan, “güzel”den bağımsız olarak “kendinde” iyi,

doğru ve güzeldir. Matematik ve fizik kronolojik olarak insandan öncedir, insan tarafından keşfedilmişler ve kaynak kabul edilerek taklit edilmişlerdir.

“iyi” ahlakın konusu olmakla birlikte, “öznel bir iyi” geliştirilemediğinde ahlak retorik (söylem) düzeyinde kalmaktadır. Kişi iyi olmayı kendisi için isteyip var ettiğinde hem ahlak alanına katkıda bulunur hem de kendisini sürekli olarak var eder. Ceza almaktan korktuğu için hırsızlık yapmayan biri ile hiçbir şekilde hırsızlık yapmayacak olan biri arasında fark vardır, elinde imkân olan birinin yoldan çıkmaması ile elinde imkân olmayan birinin yoldan çıkmayacağını söylemesi arasında da fark vardır. İlki korku nedeniyle iyiyken ikincisi nedensiz olarak iyidir.

Aynı şekilde “doğru” biri olmak düşünce ve fiil, inanç ve fiil, duygu ve fiil arasındaki tutarsızlığı ortadan kaldırmayı ifade eder. Neye göre doğru, neye göre yanlış denildiğinde verilecek cevap duygu, düşünce ve inanca bağlı olarak bir merkez oluşturmayı ifade eder. Tutarlılık ancak bu merkez var ise bir anlam ifade eder. Eğer merkez yok ise, tutarlılıktan bahsedilemez. Bu merkezin yokluğu kişiyi zorunlu olarak iyinin alanına iter yani inanç, duygu ve düşüncede bir merkez yok ise kişi hiç değilse ahlakın alanına girerek varlığını devam ettirebilir.

Bir fiil iyi ve doğru olabilir ama güzel olmayabilir. Ya da iyi ve güzel olabilir ama doğru değildir. Yahut doğru ve güzel olabilir ama iyi değildir yani faydasız bir iş olabilir. İyi ve doğru olanı, ahlaken öznel (kişiye has) bir iyiyi var ederek, bunu duygu, düşünce ya da inanç üzerinden tutarlı kılarak yani doğru davranarak kendine bir alan oluşturan kişi artık zorunlu olarak iyi ve doğruyu “güzel” kılmak isteyecektir. Güzel, iyi ve doğrudan farklı olarak özneliği aşmak, aşkın olana bağlanmak zorundadır. Bu zorundalık iyi ve doğrunun bir aradalığı nedeniyle, bu bir aradalık yoksa güzelin özneliği aşkın olana bağlanmasa da olur. Söz

Fiilin iyi, güzel ve doğru olanı aynı anda içermesi fiilin “saf fiil” olması ile ilgilidir. “Saf” kelimesi katıksız olanı ifade eder yani terkip (sentez) olmayan, sadece kendisi olan, ona hiçbir şey karışmamış olandır.

konusu bir aradalık nedeniyle iyi ve doğru güzel üzerinden aşkın olana bağlanır, yüce olana bağlanır.

Kişi bu aşamadan sonra yani çocukluğunda deneyimlediği saflık ile hayata karışarak kaybettiği saflığı iyi, doğru ve güzel olan üzerinden hesapsız ve çıkarsız olarak yeniden üretebilir ki bu üretim zaten onu bilgelik konumuna taşıyacak olan “saf fiil”dir.

Eğer fizik varsa metafizik ve matematik varsa metamatematik olmak zorundadır. Zira akıl, var olanların nasıl var olduğunu ve hangi ilkelere bağlı olarak var olduğunu sorar ve bilmek ister. Aynı akıl geometriyi, matematiği anladığı anda bu ölçünün, daha büyük bir ölçünün iz düşümü (yansıması) olabileceğini ve nasıl oluşturulduğunu öğrenmek ister. Bugün benimsemiş olduğumuz değerler sisteminin kaynağı da işte bu metafizik alan olabilir. Çünkü değerlerimizin oluşabilmesi için iyi, doğru ve güzel kavramlarının bir kaynağı olmalıdır. Fizik dünya bize bu kavramları ilham etse de fizik dünyanın metafizik dünyadan kaynaklanabileceği yolundaki kabulümüz söz konusu kavramların da kaynağının metafizik dünya olabileceği kabulüne ulaştırır bizi. Fakat bugün biz yine de bu kavramları fizik dünya üzerinden keşfeder, anlar ve daha sonra metafizik dünyaya bağlarız.

OZON TABAKASI

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

Dünyayı diğer gezegenlerden ayıran en önemli özelliklerin başında şüphesiz atmosfere sahip olması gelir. Dünya'yı bize ev yapan şey sorusunun en net cevabı atmosferdir. Hepimizin bildiği üzere atmosfer, çeşitli katmanlardan mürekkep bir hâlde gezegenimizin etrafını sarar. Bu ay atmosfer içindeki önemli katmanlardan biri olan ozon tabakasını misafir ediyoruz köşemizde.

Ozon tabakasını anlatmadan önce ozon gazından bahsedelim isterseniz. Ozonun kimyasal sembolü O₃; yani ozon, üç tane oksijen atomunun birleşimi sonucu meydana gelen bir gaz. Bu gaz da genellikle, dünyamızın üst atmosferinde stratosfer tabakasında ve yeryüzünde troposfer tabakasında bulunur. Stratosferdeki yoğunlaşmanın yaşandığı bölgeye de ozon tabakası denir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Ozon tabakası, Güneş'ten gelen zararlı morötesi ışınların bir kısmını emerek yeryüzüne ulaşmalarını engeller. Bu, canlıların DNA'sını korur ve cilt kanseri gibi sağlık sorunlarının önlenmesine yardımcı olur.
- Ozon tabakası, üst atmosferdeki ozon miktarının artışı veya azalışıyla atmosferdeki sıcaklık dağılımını etkiler. Bu, iklim değişikliği üzerinde etkili olabilir.
- Ozon tabakası, yüzeydeki bitkiler ve deniz yaşamı için zararlı olan aşırı UV ışınlarını filtreler. Bu, ekosistemlerin ve biyoçeşitliliğin korunmasına yardımcı olur.

AMAN DELİNMESİN!!!

Yıllardır duyuyoruz, ozon tabakası gitgide inceliyor hatta deliniyor şeklindeki ifadeleri. Şimdi gelin bunun arka planına bir göz atalım isterseniz.

- Ozon deliği, özellikle Antarktika'da meydana gelen ve ozon tabakasının incilmesi sonucu ortaya çıkan büyük bir sorun olarak gündemlerdeki yerini koruyor.
- Ozon tabakasının incilmesi, UV radyasyonunun (yani ultraviyole/morötesi ışınların sebep olduğu radyasyon) yeryüzüne ulaşmasını artırır, bu da cilt kanseri, kataraktlar ve bağışıklık sistemi sorunları gibi sağlık sorunlarına yol açabilir.
- UV radyasyonu, sadece biz insanları da etkilemez. Deniz yaşamı ve bitkiler üzerinde olumsuz etkilere yol açar. Atmosferdeki sıcaklık dağılımını etkiler ve iklim değişikliğine sebep olur.

PEKİ, NE YAPMALI?

- Ozon tabakasını korumak için 1987'de bir protokol imzalanıyor: Montreal Protokolü. Bu, ozon tabakasının incelmelerini yavaşlatmayı ve onarmayı hedefleyen uluslararası bir anlaşma olarak karşımıza çıkıyor. Protokol çerçevesinde ozon tabakasını tahrip edebilecek kimyasal maddelerin kullanımını sınırlamak veya yasaklamak için bir dizi önlemler hayata geçiriliyor.
- Önlemlerin yanı sıra insanları ve özellikle de sanayi kuruluşlarını ozon tabakasının önemine dair bilgilendirmek ve bilinçlendirmek. Bu, ince ancak oldukça önemli perdenin korunması adına olmazsa olmazımız olarak karşımıza çıkıyor.
- Son olarak ozon dostu alternatiflerden de bahsedelim. Günlük hayatımızın idamesi içinde yemeden ulaşıma, barınmadan sağlığa kadar hemen her yerde kimyasal maddelerle iç içeyiz. Bu kimyasalların bir kısmı ozon tabakası ile dost. Yani ona hiçbir zarar vermiyor. Özellikle alışveriş süreçlerinde yapılacak küçük bir araştırma, çok ama çok önemli katkılara vesile oluyor.

EVİLİĞE DAİR YAYGIN KAYGILAR

F. Betül YILMAZ EMİNSOY
Aile Danışmanı

Evlilik bir yaşam yolculuğu; iki kişinin birbirine sevgi, saygı ve sadakatle bağlandığı, birlikte büyüdüğü, zorlukları paylaştığı ve birlikte mutluluğu inşa ettiği uzun bir yolculuk. Evlilik, her çift için farklı bir anlam taşır. Kişisel değerler, inançlar ve deneyimler bu tanımı etkiler. Yine de genel bir ifadeyle evliliğin birliktelik, dayanışma ve yaşamın zorluklarını birlikte aşma amacını taşıdığını söyleyebiliriz.

Eş seçimi duygusal, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan birçok etkeni barındırır ve bu nedenle doğru eş seçimi, kişinin yaşam kalitesi üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Bu kadar önemli bir kararla karşı karşıya olduğumuzda haklı olarak kaygılanırız. En doğru eş seçmek, en doğru birlikteliği başlatmak isteriz. Evliliğe adım atmaya dair hissedilen karmaşık duygular, insan hayatının en büyük kararlarından birini verirken karşılaşılan doğal ve karmaşık sürecin bir yansımasıdır. Bu karmaşık duygularla baş edemez, kaygılarımızı yatıştırıramazsak bir şekilde evlensek bile sağlıklı, doyumlu bir ilişki inşa edemeyiz.

Bir sorunu çözenin en önemli basamaklarından biri, sorunu doğru ve tam bir şekilde tanımlayabilmektir. Evliliğe dair kaygıları tanımlayabilmek için “evlilik kurumunun kendisine ait kaygılar” ve “evlilik kararı aldıktan sonraki sürece dair kaygılar” şeklinde ikiye ayırıp inceleyelim.

Evlilik Kurumunun Kendisine Dair Kaygılar

İnsanların evlilik kurumuna dair endişeleri çok çeşitli olabilir ve her bireyin bu konudaki endişeleri kişisel deneyimlerine, kültürel faktörlere, değerlerine, büyüdüğü aileye ve yaşadıkları topluma göre farklılık gösterebilir. Ancak genel olarak insanların evlilik kurumuna dair endişe duyabilecekleri bazı yaygın konular var.

Doğru Eşi Bulma: Evlenmeyi düşünen kişileri en çok oyalayan aşama bu olabilir. Bu aşamada insanlar, hayatlarını paylaşacakları uygun bir eş adayı bulup bulamayacakları konusunda endişe duyabilirler. Doğru eş bulma ve doğru eş

olma anlamında arayacağımız ilk kriter denkliktir. Denklik, aynılık ile kabul edilemez farklılıklar arasında bir orta yoldur. Dengini bulabilmek için kendini bilmek gerekir. Bu aşamada yapılabilecek en akıllıca hareket kişinin kendini, içinde büyüdüğü aileyi, kültürü tanımaya/tanımlamaya çalışması olacaktır. Çünkü evlilik sürecinde yaşayacağı çatışmaların önemli bir kısmı kişinin kendi hikâyesiyle ilgilidir.

Bağımsızlık Kaybı: Birçok insan, evliliğin kişisel özgürlüğünü kısıtlayabileceği, yaşam tarzına müdahale edebileceği endişesini taşır. Evlilik, doğası itibarıyla bireylerin bağımsızlığını bir ölçüde sınırlar ancak ortadan kaldırmaz. Eşler hayatlarında birbirlerine ve ilişkilerine alan açarken kişisel alanlarının tamamen kaybolmasına müsaade etmemelidir. Her iki eşin de kendi bağımsızlığını ve kişisel alanını koruması, sağlıklı bir evliliğin önemli bir parçasıdır fakat denge tutturulamazsa bu kez de bireyselliğin öne çıkmasıyla çatışmalar başlar. Bu dengenin temini için açık iletişim, empati, saygı, şefkatli ve esnetilebilir sınırlar çifte yardımcı olacaktır.

Sorumluluklar: Evlilik, birey için yeni sorumlulukların doğmasına yol açar. Bu sorumluluklar, ilişki içinde daha fazla iş birliği, iletişim ve özveri gerektirebilir. Aynı evi paylaşmanın sorumluluğu, eşin köken ailesine karşı sorumluluklar,

Evlilik, her çift için farklı bir anlam taşır. Kişisel değerler, inanç ve deneyimler bu anlamı etkiler. Fakat bütün bu farklılıkların üzerinde evlilik, bir yaşam yolculuğu, iki kişinin birbirine sevgi, saygı ve sadakatle bağlandığı bir yolculuktur.

mali sorumluluklar, evdeki roller ve görevlerin paylaşımı, ebeveyn olmaya dair sorumluluklar bazı endişelere neden olabilir. Evlenmek, kendi ihtiyaçlarımızın yanı sıra eşimizin ve ilişkimizin ihtiyaçlarını da gözetmeyi, karşılıklı olarak birbirini desteklemeyi kabul etmek anlamına gelir. Evlilik, birçok güzel anı ve deneyim sunarken çeşitli zorlukları da barındırır. Ancak sağlıklı bir ilişki, bu zorlukların üstesinden gelmek için birlikte çabalamayı ve birbirine olan bağlılığı sürdürmeyi içerir. Her iki eşin de ilişkinin sorumluluğunu alması ve birbirine destek olması, mutlu ve tatmin edici bir evlilik için kritik öneme sahiptir.

Mali Konular: Evlenmek şüphesiz maddi bir yükümlülüğü beraberinde getirir. Düğün masrafları, yeni bir ev satın alma veya kira ödeme, var olan malların ya da borçların evlilik içindeki durumu, evlendikten sonra nasıl geçinileceği çiftler arasında finansal endişelere yol açabilir. Kişinin planlı olması, hesabını bilmesi, ihtiyaçlarını önem sırasına koyabilmesi ve gereksiz harcamalarıyla kendini tüketmemeye noktasında kararlı olması gerekir.

Gelecek İnşasına Dair

Kaygılar: Evlenmek, geleceğe dair ciddi planlar yapmayı gerektirir. Çocuk sahibi olma, kariyer hedefleri, yaşam alanı gibi konularda karar vermek kaygı vericidir. Bu durumda esneklik içeren, katı ve

kontrolcü olmayan bir gelecek planlaması yapmak ve bu planla uyumlu şekilde harekete geçmek gerekir. Harekete geçmek, gözümüzü görünmez olan gelecekte, erişilebilir ve düzenlenebilir olan şimdiki ana çevirir. Hayatındaki kabul alanı ile aksiyon alanını birbirinden ayırabilen kişi gelecek kaygısından önemli ölçüde arınır.

Gerçekçi Olmayan Beklentilerin Getirdiği

Kaygılar: Sürekli mutluluk, çatışmasız bir ilişki, pürüzsüz bir hayat akışı, her şeyi kontrol edebilme gibi gerçeklikten uzak beklentiler

beraberinde yüksek bir kaygıyı getirir. Kişi, bir yandan bu isteklerin gerçekçi olmadığını bilirken diğer yandan kendini sürekli bir kaçış ve erteleyiş içinde bulur. Evliliği iniş çıkışlarıyla kabul etmek, hayatın pürüzlerine tahammül edebilmek hayal kırıklıklarımızı azaltır.

Evlilik Kararı Aldıktan Sonraki Sürece Dair Kaygılar

Ya Yanlış Kişiyi Evet Dediysen

Korkusu: Eş seçimi hayatımızın kalitesini kesinlikle etkileyecektir ancak hayat kalitemizi belirleyen tek etken değildir. Kişisel hedefler, aile, arkadaşlar, iş ve sağlık gibi pek çok etken hayat kalitemizin belirleyicilerindedir. Temel kriterlerimize uygun bir eş adayını, yaşanan her zorlukta doğru muydu, yanlış mıydı diye sorgulamanın bir anlamı yoktur. Eş seçimini yaptıktan sonra düşünülmesi gereken, bu kişiyle yürünecek yolun tasarımı olmalıdır.

Aile Onayı ve Sosyal Baskılar:

Evlilik öncesi aile onayı ve sosyal baskılar da kaygı nedeni olabilir. Aile onayı birçok kültürde evlilik kararının önemli bir parçasıdır. Bizim kültürümüzde "Aileler mi evleniyor canım?" sorusunun cevabı "evet"tir, ailelerin birbiriyle anlaşamadığı ya da gelin/damat ile uyumlanamadığı durumlarda çiftler evliliği bitirmeye kadar uzanan çatışmalar yaşamaktadır. Sosyal baskılar da çiftlerin evlenme zamanlaması, eş seçimi, evlilik sonrası yaşam tarzı gibi

Eşler hayatlarında birbirlerine ve ilişkilerine alan açarken kişisel alanlarının tamamen kaybolmasına müsaade etmemelidir. Her iki eşin de kendi bağımsızlığını ve kişisel alanını koruması, sağlıklı bir evliliğin önemli bir parçasıdır.

konularda etkili olmaktadır. Bu süreçte açık iletişim, sağlıklı istişare, sabır, anlayış, karşılıklı destek ve gerektiğinde profesyonel destek almak önemlidir.

Uyum Sorunlarıyla İlgili

Kaygılar: İki farklı kişinin -ki aslında iki farklı dünyanın- bir araya gelmesi beraberinde sosyal hayata, alışkanlıklara, aile ve arkadaş ilişkilerine, zevk ve beğenilere, önceliklere uyum zorluğu getirebilir. Eşlerin birbirlerine ve birbirlerinin köken ailelerine uyumlanmak için bolca zamana, sabra, emeğe ve esnekliğe ihtiyacı olacaktır. Uyumsuzluklar inatlaşmaya ve güç savaşına döndürülmediği sürece aşılabılır ya da tahammül edilebilir.

İletişim Problemleri: Evlilikte sağlıklı iletişimi sağlamak, iletişim kanallarını daima açık tutmaya çabalamak önemlidir. İletişim eksikliği, anlaşmazlıkların ve çatışmaların büyümesine sebep olacaktır. İyi haber şu ki iletişim becerileri öğrenilebilir ve sonradan kazanılabilir. Bir sebeple iletişim kanalları tıkanıldığında köprü vazifesi yapacak dostlar, büyükler devreye sokulmalı o da mümkün olmazsa profesyonel yardım almakta geç kalınmamalıdır.

Sadakat ve Güven: Evlilikte sadakat ve güven sorunları yaşama korkusu, bazı çiftlerin endişe sebebi olabilir. Sadakatsizlik de güvensizlik de evlilik için büyük tehdittir. Güven, sözler ile eylemin

birbirini doğrulaması hâlinde oluşur ve zamanla güçlenir. Nikâhla birlikte eşler bir sadakat sözleşmesi imzalamış sayılır; sadakat ve güven açık iletişim, sebat ve samimiyet ile desteklenmelidir.

Ebeveynlik Kaygıları:

Ebeveynlik, evlilikle doğrudan bağlantılıdır. Çocuk sahibi olmak hem bireysel olarak hem de çift olarak büyük sorumluluklar yükler ve bu da kaygı sebebidir. Ebeveynlik kaygılarımız çoğunlukla kendi çocukluk öykümüz ve kendi ebeveynlerimizle yakından ilgilidir. Yeterince iyi ebeveynlik bir yandan fitratımıza yüklenmiş bir potansiyeldir diğer yandan da geliştirilmeye muhtaç bir yetenektir.

Evlilik öncesinde tüm bu saydığımız duygusal kargaşa ve kaygılar olağandır ve birçok insan tarafından deneyimlenir. Kendi kendine işin içinden çıkılmadığında evlilik eğitimleri ya da evlilik öncesi danışmanlığı almak, bu zorlukların aşılması ve çiftlerin daha sağlam bir temelde evliliğe adım atmaları noktasında faydalı olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki tüm olasılıklar düşünülse, tüm tedbirler alınsa bile evlilik her zaman yolunda gitmeyebilir ve çiftler arasında sorunlar ve zorluklar yaşanabilir. Önemli olan, ilişkinizi sağlıklı ve destekleyici bir şekilde yönetmeyi öğrenmek ve birlikte yürümek, birlikte büyümek için çaba sarf etmektir.

Evliliğin bir yaşam yolculuğu olduğunu söyleyerek başlamıştık. Bu uzun yolculukta, yol arkadaşımız ve onunla birlikte yolculuğumuza dâhil olan herkesle birlikte acı tatlı pek çok anı deneyimleriz. Acıkır, susar, terler, üşürüz; düşer, kalkar, kirlenir, çirkinleşir, korkar, kızar, kayboluruz... Doyar, sevinir, keşfeder, temizlenir, güzelleşiriz; eşsiz manzaralara denk gelir, güzel yerlerde biraz durur, sonra yine ilerleriz. Yol boyunca yolculuğumuza katılanlar olur, yolda eksilenler olur. Yola dair zorlukları bazen bizzat yol arkadaşımız yüzünden yaşarız. Yola dair güzelliklere de bazen bizzat yol arkadaşımız sayesinde ulaşırız. Birlikte bir rüyanın da kâbusun da parçası oluruz. Nihayetinde kısa bir süre sonra uyanacağımız bir uykudur yaşamak dediğimiz.

Yoldan, yolculuktan, yol arkadaşından sürekli şikâyet edenler, ümidi kesenler kendi ekşiği, kendi acizyetiyle yüzleşmeye cesareti olmayanlardır.

Bir evliliği, yol arkadaşlığını sürdürmeye çabalamanın bize yükledikleri, yalnız bir yolculuğun yükünden daha zor değildir. Derin derin düşündüğümüz, içinde kaybolduğumuz kaygılara rağmen yolculuğu göze alabilmek, yolun güzelleştirdiklerinden ve yolda güzel izler bırakanlardan olmaya niyetlenmektir.

Niyet hayr, akıbet hayr...

PROF. DR. GÜLGÜN UYAR İLE EHL-İ BEYT ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Hız. Hüseyin'in oğlu Ali Zeynelâbidîn'in "Biz Nebi'nin megâzisini Kur'an'dan bir sureyi öğrendiğimiz gibi öğrendik." sözünden hareketle Hız. Peygamber'in hayatını, şahsiyetini, siyasi ve askerî mücadelelerini anlatan siyer yazıcılığının İslam tarihi açısından öneminden kısaca bahsedebilir misiniz?

Resûlullah Efendimiz, Kur'an'daki ifadesiyle biz ümmetine şöyle seslenir: "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir." (Âl-i İmrân 3/31) Dolayısıyla eğer Allah'ı seviyorsak Peygamber Efendimizin yolunu takip etmeliyiz ve eğer Sevgili Peygamberimizin söz ve davranışlarına uyarsak da Allah'ın sevdiği bir kul olabiliriz. Dünya ve ahiret hayatı için en kazançlı sebep-sonuç döngüsüne dâhil olabilmemiz için de Allah Resulü, biz ümmetine Kur'an'ın ayetlerini okuyup Kur'an'ı ve hikmeti öğretmiş ve yüce ahlakının kaynaklık ettiği güzel örneklıği ile de müminleri tezkiye etmiş ve arındırmıştır. (Bakara 2/129) İşte maddi ve manevi her alanda hayat bulan bu örneklığin ve öğretinin yazılı anlatımı siyerdir. Asr-ı Saadet'ten itibaren Müslümanlar büyük bir titizlikle ve muazzam bir hassasiyetle siyer hakkında naklettikleri bilgileri kaydederek asırlar boyunca Resul-i Ekrem'i görmeyenlerin de onu tanımasını ve sünnetini öğrenip tatbik etmesini sağladılar. İslam tarihi boyunca siyer, ümmet-i Muhammed'in mümin kimliğinin inşasını

sağlayarak yeni bir medeniyetin oluşumunda etkin bir rol üstlenmiştir.

İslami ilimler arasında önemli bir yere sahip olan siyer ilminin modernizmin içerisinde bocalayan insanımıza yönelik rehberliğinden söz edebilir misiniz? Ayrıca modern dünya insanına sizce ayrı bir siyer yazılmalı mıdır?

İslam, evrensel olan son dindir. Peygamberlerin sonuncusu olan Hız. Muhammed'in (s.a.s.) daveti de bütün insanlığı muhatap alır. Dolayısıyla Resûlullah'ın (s.a.s.), Kur'ani ilkelerle bütünlük sergileyen hayatı da bütün zamanlara hitap etmektedir. Evet, günümüz insanının ihtiyaçları, beklentileri, soruları/ sorunları çerçevesinde bir siyer yazılması elzemdir. Siyerin, Allah Resulü'nün ahlak ve şahsiyetinin belirgin bir üslupla işlendiği, özellikle isim isim ashab-ı kirâmın davranış ve tutumlarının ele alındığı ve her şeyden önemlisi günümüzde geçerli "artırılmış gerçeklik" gibi bilgi işleme ve görüntü teknolojilerindeki gelişmelerden faydalanmak suretiyle her yaşta insan için rahatlıkla ulaşılabilir ve öğrenilebilir hâle getirilmiş bir sürümünün ortaya konması, çok acil bir zaruret olarak karşımızda durmaktadır.

Allah'ın (c.c.) "Ey ehl-i beyt (Peygamber ailesi)..." (Ahzâb, 33/33) şeklinde hitap ettiği ehl-i beyt, İslam tarihinde nasıl bir öneme sahiptir?

Cenab-ı Hakk tarafından kendilerine hitap edilmiş olması, Hız. Peygamber'in

ailesi yani ehl-i beyt-i Mustafa için büyük bir mazhariyettir. Malum olduğu üzere; Hız. Nuh'un eşi ve oğlu iman etmemişti. Hız. Lut'un eşi de helâk olanlar arasındaydı. (Hûd, 11/40-47; Tahrîm, 66/10) Peygamber olmak, ailesinin de mutlaka mümin olacağı anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla Resûlullah Efendimiz'in ehl-i beyti, ilk günden itibaren Hız. Muhammed'in (s.a.s.) nübüvvetini şeksiz ve şüphesiz kabul etmişler ve bütün tevhit mücadelesi boyunca da İslam'ın tebliğine canlarını hiçe sayarak hizmet etmişlerdir. Peygamber ailesi olmak bir lütuf olmakla birlikte hiçbir şekilde ayrıcalıklardan yararlanmak ya da hatalardan korunmuş olmak veya sorumluluktan muaf tutulmak anlamına gelmez. Resul-i Ekrem, ehl-i beytinin emirleri yerine getirmelerini teşvik ederken nehyedilenlerden de uzak durmaları uyarısında bulunurdu. Bu sebeple tıpkı ashab-ı kiram gibi ehl-i beyt de Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim ile Allah'ın kulu ve Resulü Hız. Muhammed'in sünnetini özenle muhafaza edip tatbik ettikleri gibi sadakat ve dirayetle de aktarmışlardır.

Allah'ın (c.c.) Ahzâb suresinin 32. ayetinde "Ey Peygamber hanımları! Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz." buyurduğu başta hanımları olmak üzere ehl-i beyt hanımlarının nezdinde toplumun inşasında kadının önemini ve dönüştürücü etkisini kısaca anlatabilir misiniz?

Hız. Peygamber'in hanımlarının hususi bir konumu vardır. Evet, belirttiğiniz gibi onlar herhangi bir hanım gibi değillerdir; onlar müminlerin anneleridir. (Ahzâb 33/6) Nebiyi-yi Zîşan Efendimizin pak eşleri ve validelerimiz olan güzide kızları, her şeyden önce, saadet hanesinde yaşananların bire bir tanıkları idiler. Özellikle aile yaşantısı, eşlerin ev içi tutumları ve aile fertleri arasındaki ilişkiler konusunda ehl-i beytin hanım simaları hem hanım hem erkek sahabilerin ilk başta müracaat mercileri durumundaydılar. Ehl-i beyt mensubu hanımlar, bildiklerini yaşamak konusunda son derece titizlikle hareket ettikleri gibi öğrendiklerini bütün Müslümanlara aktarmak noktasında da her zaman sorumlu davranmışlardır. Özellikle hadislerin senetlerine bakıldığında çok sayıda hanım ehl-i beyt mensubunun isminin yer aldığı görülür. Aynı zamanda ehl-i beyt soyundan gelen hanımların tarih boyunca da toplum içinde saygın şahsiyetler oldukları açıktır.

Anadolu insanı Hz. Peygamber'e olan sevgi ve saygısını hiç kuşkusuz onun ehl-i beytine de göstermiştir. Anadolu insanının ehl-i beyte olan muhabbetinden ve ehl-i beytin kültür, edebiyat ve sosyal hayatımıza yönelik tezahürlerinden bahsedebilir misiniz?

Ehl-i beyt sevgisi Anadolu'nun mayasında mevcuttur. Muhammed, Fatıma, Ali, Hasan, Hüseyin isimleriyle bu topraklarda kök salan

Horasan erenleri, ehl-i beyt sevgisini aşk düzeyinde terennüm etmişlerdir. Hiç şüphesiz bu muhabbetin izlerini geriye doğru takip ettiğimizde, Yusuf Has Hâcib'in (462/1070) Karahanlı hakanı Buğra Han'a takdim ettiği *Kutadgu Bilig* adlı eserinde yer verdiği şu düsturlara erişiriz: "Peygamber'in nesline hürmet edersen, devlet ve saadete kavuşursun. Bunları pek çok ve gönülden sev; onlara iyi bak ve yardımda bulun. Bunlar ehl-i beyttir, Peygamber'in uruğudur; ey kardeş, sen de onları, sevgili Peygamber için sev."

Şurası bir gerçek ki Anadolu'nun İslamlaşmasında Hacı Bektaş-ı Veli, Eşrefoğlu Rumi, Emir Sultan, Hacı Bayram-ı Veli gibi seyit ocaklarının tartışılmayacak ölçüde kalıcı tesirleri olmuştur.

Anadolu asırlarında ehl-i beyt sevgisi, kimi zaman Âl-i abâ deyişiyle kimi zaman Kerbelâ mersiyesi olarak şairlerin mısralarında hayat buldu. Yunus Emre "Hazret Ali babaları / Muhammed'dir dedeleri / Arşın iki küpeleri / Hasan'ıla Hüseyin'dir" sözleriyle

Hız. Hasan'ı ve Hız. Hüseyin'i yüceltirken Fuzulî "Dem uram evsâf-i evlâd-ı Alî'den kim müdâm / Mâdih-i âl-i Alî müstevcib-i gufrân olur" beytiyle Âl-i Muhammed'i methedenin mağfirete erişeceğini söyler. Karamanlı Aynî, Âl-i Muhammed'in her derdin ilâcı olduğunu şöyle zikreder: "Tabîb-i hâzıkı iste ki ol âl-i Muhammed'dir / İlâc-ı derdini etdir bu za'fın olmadan ez'af." Seyit Seyfullah'ın dilinde "Kil

Ehl-i beyt sevgisi Anadolu'nun mayasında mevcuttur. Muhammed, Fatıma, Ali, Hasan, Hüseyin isimleriyle bu topraklarda kök salan Horasan erenleri, ehl-i beyt sevgisini aşk düzeyinde terennüm etmişlerdir.

Hasan'ın Hüseyin'in rûhuna dâim duâ / Anlara etmek duâ ehl-i dînin erkânıdır" ifadesiyle ehl-i beyt'e dua dinin gereklerinde kabul edilirken Şeref Hanım Kerbelâ için şöyle ağlamaktadır: "Etdim muîn duhter-i zât-ı Peyemberi / Yıksam bir âh ile n'ola meydân-ı mahşeri / Ben cân fedâyım âl-i abâya Şerefazel / Yâd eyleyüb kan ağlarım evlâd-ı Haydarı."

Diğer taraftan; fütüvvet ve ahilik erkânı doğrudan Hız. Ali'nin etrafında vücut bulduğu gibi, turuk-ı Aliyye'nin Hız. Ali'den gelen kolları Anadolu irfanını şekillendirir. Hassaten; Fatıma Ana'mızın ise ayrı bir yeri olup bu topraklarda uğur ve bereketin timsalidir. Bir işte kolaylık dilerken de "Kolay gelsin, altın taş olsun, elin kuş olsun; Hızır yoldaşın, Fatma Ana komşun olsun" duası en samimi temennimiz olur.

Allah hepimizi ahirette Fatıma Ana'mıza komşu eylesin.

Osmanlı Devleti'nde seyit ve şeriflerin şecerelerinin sahih bir şekilde tespit edilmesi ve zekât alması haram olan Âl-i Muhammed'in ihtiyaçlarını temin etmek ve mağduriyetlerinin önüne geçmek için kurulan bir devlet birimi olarak Nakîbü'l-Eşrâfîk'ı da unutmadan zikretmemiz gerekir.

Ehl-i beyt üzerinden günümüz insanı kendilerine hangi dersleri çıkarmaktadır, ehl-i beyti layığınca tanımak günümüz insanına gerek bireysel gerek sosyal hayatında ne gibi pencereler açacaktır?

Ehl-i beyt sevgisi Peygamber sevgisine ulaştırır. Peygamber sevgisi ise Allah sevgisine erişmenin yegâne vesilesidir. Bu sebeple, Resûlullah Efendimiz, Şûrâ suresinin 23. ayetinde Kur'an lisanıyla bizden ehl-i beytini sevmemizi, meveddet beslememizi istemektedir. Bu muhabbeti canlandırabilmek ise önce onları bire bir tanımaktan geçiyor. Bu sayede Allah Resulü'nün bize olan emanetini üstlenmiş olacağız ve bu sevgi bağı bizi ehl-i beytin örnekliğinde güzel ahlaka, faydalı ilme ve Hakk için halka hizmete yönlendirecektir. Ayrıca her gün dilimizde bir zikir olan salavat-ı şerifeler ve namazlarımızda okuduğumuz Salli ve Barik dualarının bir parçası olan "Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammed" cümlesindeki "âl-i Muhammed" in anlamını

bilmek, ibadet şuurumuzu ve idrakimizi canlandırarak, Resul-i Ekrem Efendimizle bağımızı kuvvetlendirecektir.

Tarihin pek çok yerinde Hz. Muhammed'in (s.a.s.) hayatının ve ehl-i beytin unutulmaması ve onların sevdirmesi için farklı farklı edebî ve yazınsal türler kullanılmıştır. Zamanın hızla akıp gittiği ve tüketildiği bu çağdaki günümüz insanına ve özellikle gençlerimize Hz. Muhammed (s.a.s.) ve onun ehl-i beytini anlatmak ve sevgisini aşlamak adına sizce neler yapılmalıdır?

Bu sorunuz o derece hayati öneme sahip ki... Dünya üzerinde âl-i Muhammed, ehl-i beyt kadar anılan ve hakkında söz söylenmiş, kalem oynatılmış bir başka aile daha olmadığını düşünüyoruz. Çağımızda özellikle gençlerimize Hz. Muhammed'i (s.a.s.) ve ehl-i beyti anlatmak ve söylediğiniz gibi her şeyden önce bu sevgiyi aşlamak için titiz bir gayret içinde olmak bizim mesuliyetimizdedir. Elbette doğru bilgiyi temel alan akademik düzeyde yayınlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak ehl-i beyt hafızamızı tazelemek, mevcut örfümüzü canlandırmak, bilgi dağarcığımızdan yardım almak, bu konuda atacağımız adımların başında gelmektedir.

Ehl-i beytin ahlaki ile mücehhez olmamız dileğiyle, Kevser Havuzu'nun başında Livâ-i Hamd sancağının altında toplanmak niyazıyla...

ÖZ GEÇMİŞ

Prof. Dr. Gülgün Uyar, Ankara'da doğdu (1967). Kadıköy İmam-Hatip Lisesinden (1985) ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden (1990) mezun oldu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine 1991 yılında araştırma görevlisi olarak atandı. "Hz. Muhammed'in Risâlet Öncesi Hayatına Dair Bazı Rivayet Farklarının Tespiti" başlıklı teziyle yüksek lisansını (1993), "Siyasi ve İctimai Hayatta Ali-Fâtıma Evlâdı (260/873'e kadar)" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. "Ehl-i Beytin İzinde Nakiblik" başlıklı takdim çalışmasıyla doçent ünvanı aldı (2011). 2021 yılında profesör olan Gülgün Uyar, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi Anabilim Dalında hâlen öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

SEFERE ÇIKMAK

■ Zeynep KAYSERİ UZUN

Özgür ve ıslah edilemez bir seyyah olmanın temelindeki dürtü merak mıdır, terk etme isteği mi yoksa dizginlenemez bir cesaret mi? Başka kıyılar, başka dünyalar keşfetme hevesi ve günlük hayatın tekdüzeliğinden kurtulma arzusu bazılarımız için yeni rihimlere, açık denizlere bir çağrıdır. Ormanları, nehirleri, rüzgârları içimize çekerek çıkacağımız yolun ufkunda hangi hayal çizgisi varsa yolculuğumuzun sebebi işte orada gizlidir. Bazen kuzey deniz kırlangıçları gibi tundralarda, yeşillik ve çiçekler arasında oradan oraya savruluruz ve yegâne gayemiz güneşi kucaklamak olur. Bazen de Asya steplerinden Kafkasya'nın sarp kayalıklarına, Brezilya çangıllarından Filipinler'in merdiven köylerine kadar dolaşarak yeni düşler kurmak isteriz. Belki de sadece kendimizi bulmak ve bilmek için düşeriz yollara. Gittiğimiz yere bir parçamızı bırakır yeni parçalarla döneriz. Her yolculuk bizi biraz

daha büyütür, kendimizi ve hakikatimizi açığa çıkarır bir nevi. Karşılaşmalar, vedalar, başlangıçlar ve sonlar bize her daim yeni bir sayfanın var olacağını fısıldar.

Gitmek, bazen tüm dertlere deva olur. Yeni bir mekân, yeni bir imkân demektir. Fakat etrafımızdan sıyrılarak hiç bilmediğimiz bir yola koyulmak ürkütücü de hissettirebilir. Adımlarımız kırıksa da ileride bizi bekleyen şeyin ne olduğunu görme arzusu da bir o kadar heyecan vericidir. Yolun tehlikesine rağmen özgürlük için kanat çırpılmak mı yeğdir yoksa her tarafı duvarlarla örülü süslenmiş bir konfor alanı mı? Kalmanın konforuna sığınan ve etrafındaki ağaçların gölgesinde yaşamayı tercih edenler, dış dünyanın güzelliklerinden de mahrum kalanlar oluyor nihayetinde. Yabancıyı tanıyamayan, biz aidiyeti çemberinde sıkışarak ben olamıyor. Tabii bu kadar keskin ve iddialı konuşmak her zaman doğru olmayabilir.

Sebat etmek, sürdürmek, direnmek, sonuna kadar götürmek gibi tabirler de elbette kendi içinde tutarlı ve gereklidir. Yola çıkmanın kaçıp gitmek olarak düşünüldüğü durumlarda ise bu eylem bir çeşit umursamazlık ve aymazlığa dönüşebilir.

Hepimiz kuşlar gibi mavi göklerde süzülmeyi, yüksek tepelerde tünemeyi ve hiçbir engele takılmadan aklımıza estiğinde uçup gitmeyi çok isteriz. Gitmenin sonunda amacımız mutlu olmaktır. Kuşlar bu arzunun en çekici örneğidir. Maeterlinck'in *Mavi Kuş'u* işte bu mutluluğu temsil eder. Hikâyede yoksul bir oduncunun çocukları olan Tytyl ve Mytyl kardeşler, Mavi Kuş'u bulmak için bir yola çıkarlar. Yolculukta başlarından geçen maceralar anlatılırken mutluluk arayışı alegorik bir tarzda okuyucuya sunulur. Aynı şekilde Feridüddin Attar'ın *Mantıku't-Tayr*'daki otuz kuşun mutluluğunun sembolü Simurg'u araması Nils Holgersson'un yaban kazlarıyla çıktığı uzun yolculuk insanoğlunun özgürlük arayışının temelindeki mutluluk özlemine dayanıyor. Yola çıkmak, ebedî bir saadetin özlemiyle yananlar için büyük ve gösterişli bir adım.

Terk etmek, bırakmak ve gitmek, kalmaktan vazgeçtiğimiz yerin artık bize umduğumuz huzuru vermemesiyle de alakalıdır. Bu durumda yola çıkmak tıpkı göçmen kuşlar gibi uçarak soğuğu terk edip sıcak bölgelere gitmektir.

Peki insan sadece fiziksel olarak gittiğinde mi yola çıkar? Çevremizden, işimizden, kendimizden de yola çıkar mıyız? Hüthüt fısıldar mı kulağımıza artık ruhumuzun soğduğunu ve ısıtmamız gerektiğini. Monotonlaşan hayatımıza ve sönen hayretimize bir farkındalık katmak için önce kendi olumsuzluklarımızı terk etmemiz gerektiğini düşünür müyüz hiç? Hırs, kibir, acele, riya, savurganlık... Biz, gerçekten gittiğimizde peşimizden gelir mi? Peki bu yolculuğun sonu nereye

»
İnsan sadece fiziksel olarak gittiğinde mi yola çıkar? Çevremizden, işimizden, kendimizden de yola çıkar mıyız? Hüthüt fısıldar mı kulağımıza artık ruhumuzun soğduğunu ve ısıtmamız gerektiğini. Monotonlaşan hayatımıza ve sönen hayretimize bir farkındalık katmak için önce kendi olumsuzluklarımızı terk etmemiz gerektiğini düşünür müyüz hiç?
«

çıkarmaz? Baharı muştulayan kırlangıçların ülkesine mi yoksa içimizde duyulmayı bekleyen sevgi serçelerine mi? Her ikisi de bu yolculuktan eli boş dönmeyeceğimize dair birer işaret. Kulak verdiğimizde içimizdeki serçe kuşları bize şöyle diyeceklerdir: "Hz. Âdem'in hikâyesinde adam olmaktan bir cüzdür dünya hayatı. Burası, en nihayetinde maveradan bir yansımadır ve vatanını arzulayan sürgünlerle doludur. Sürgünlerden korkma, sevmekten, yaşamaktan kaçma, Hayy olanın verdiği hayata savaşa açma ve artık yavaşlayarak fark et kâinatın güzelliğini." Kendimizden yola çıkmak ne kadar da zor ve meşakkatlidir. Çok büyük ve başlangıçta acıtıcı bir uyanıklık gerektirir.

Yola çıkmak, hem çok büyük bir tecrübeyi göze almak, hem de o zamana kadar yaşadığımız ne varsa hepsini ardımızda bırakmaktır. Hangi yaşta

olursa olsun göğün mavisine susamak ve keşif heyecanı dolu olmak bir gençlik alametidir. Kendini tanımanın, ötekini anlamının ve ruhundaki bariyerleri yıkmanın en güzide vesilesidir.

Yolculuklar bizi değiştirir, dönüştürür ve şekillendirir. Seyahat ederek köklerimizi tanır, ufkumuzu büyütür. "Yolculuk insanı önce sözsüz bırakır, sonra bir hikâye anlatıcısına dönüştürür." der İbni Battuta. Herkesin bir hikâyesi vardır. Kimileri o hikâyeyi başka hikâyelerle eklemek ister ve aranır Kaf Dağı'nın ardında. Kimileri ise kendi hikâyesine o kadar çok inanmıştır ki bu hikâyeden biraz olsun ayrılmak, mutsuz bir son gibi gelir ona. Her halükârda, herkesin bir yolu vardır ve kimilerinin yoldaşı cesaret timsali kızılgerdan kuşuyken kimilerinininki evcilleştirdikleri kazlardır.

MINTIKA

TEMİZLİĞİ

■ Rukiye AYDIN

Eskilerimiz ne güzel söylemiş: “Herkes evinin önünü süpürürse her yer tertemiz olur.” diye. Gerçekten öyle. Mademki çevremizin temiz olmasını istiyoruz, temiz kalması için ne gerekiyorsa onu yapmalıyız. Yoksa çevremizin temiz olmasını istemiyor muyuz? Bu soruyu sık sık kendimize sormalıyız galiba. Cevabını kendi davranış ve hareketlerimizde buluruz gibime geliyor.

Her yeri kirletiyoruz; denizi, ormanı, yemyeşil çimenleri, havayı... Yaratılanların en zekisi, en akıllısı, en gelişmiş biz insanlarız lakin doğayı en çok biz kirletiyoruz. Bu, bir tezat değil mi? İnsan, tabiatında kendi torunlarına rahat bir gelecek bırakma güdüsü olduğu hâlde, onlara bu kirli çevreyi miras olarak nasıl bırakır, anlamak mümkün değil. İnsanoğlu önce denizlerden başladı kirletmeye, şehirleri yaşanmaz hâle getirdi. Şehir havasında binbir çeşit zararlı madde var. Metropollerde yaşayan insanların ciğerleri, solunum yolları, bu pis havayı solumaktan isyan etmek

zorunda kalıyor, insanın ömrü kısalıyor. Kirli hava salınımı dünyanın çevresini aşır ozon tabakasını delecek seviyeye erişmiş, mevsimleri etkileyecek kadar tehlikeli duruma gelmiş bulunuyor. Kutuplardaki buzullar hızla eriyor; bu, mevsimleri etkileyecek kadar zararlı hâle gelmiş. Kitle iletişim araçları gün geçmiyor ki çevre felaketi ile ilgili haber vermesin. Bilim insanları uyarılarını sürdürüyorlar. O hâlde neden bu kadar duyarsızız?

Çevre kirliliği şehirlerden dağlara kadar yükseldi. Onca güzelim dağlarımız, yaylalarımız da payını aldı kirlilikten. Bilindiği gibi son yıllarda dağ turizmi gelişme göstermektedir. Eşsiz doğa güzelliklerine sahip olan yaylalarımız, pekâlâ gelişme gösterebilir temizlik konusunda. Peki, güzel vatanımızın ekonomik gücüne turizm katkısını sağlayacak olan ormanlarımızı, dağlarımızı, yaylalarımızı daha temiz tutmamız gerekmez mi? Bununla ilgili söylenecek kitaplar dolusu söz var. Bu kadarıyla yetinelim.

Ben yazı, eşsiz güzelliklere sahip olan yaylada geçiriyorum. İki bin metre yüksekteki güzellikleri herkesin yaşamasını istiyorum. Gelin görün ki Yaradan'ın sunduğu cennet güzelliklerinin bir örneği, kadife yumuşaklığındaki yemyeşil çimenlerin üzerinde yaptığım yürüyüşlerde, her an ayağıma bir poşet, bir kola kutusu ya da pet şişe çarpıyor. Güzelim çimenlerin üzerinde gelişigüzel atılan poşetler, pet şişeler, ambalaj atıkları, güneş vurduğunda yeşil çimenlerin üzerinde çok çirkin bir manzara oluşturuyor. Bu böyle sürmez, sürmemeli. Tez zamanda bir çevre temizliği seferberliği başlatılmalı...

Yaratılanların en zekisi, en akıllısı, en gelişmiş biz insanlarız lakin doğayı en çok biz kirletiyoruz. Bu, bir tezat değil mi? İnsan, tabiatında kendi torunlarına rahat bir gelecek bırakma güdüsü olduğu hâlde, onlara bu kirli çevreyi miras olarak nasıl bırakır?

Bugün ben başlattım. Evimin yanından başlayıp engin çimenlere doğru, gördüğüm her çöpü çuvallara doldurup çöplüğe taşıdım. Üç günde yedi çuval topladım. Rüzgârın sürükleyip doldurduğu kuytu köşeleri, suyu azalmış dereciklerin içinde yıllarca beklemiş, çamurla karışık, ama eskimemiş poşetleri toplarken duyduğum ferahlığı anlatamam. Çamura batmış poşeti çekince akmaya çalışan berrak suyun tatlı şırıltısı sanki bana: “Oh, ne iyi ettin de aldın bu çöpü!” diyor. Her gün yürüyüş yaptığım güzergâhta bir öbek hâlinde arkadaşlarım papatyalar var, onlara her sabah “günaydın” der, içimi dökerim, onlar da beni selamlar. Diğer çiçekler duymasın ama ben onları, kasımpatılar hariç, diğer çiçeklerden çok severim. Onlar bunu duyunca çok şımarırlar, hafif yelin eşliğinde danslarını teşekkür anlamında bana sunarlar. İşte bu papatyalarla dostluğumuz şöyle başladı: Bir sabah yürüyüşümde, mülevves bir poşetin, nazenin bir papatya öbeğinin üzerine çullandığını gördüm, dallarının üzerine öyle kötü bir şekilde sarılmıştı ki güzelim çiçeklerin nefes alacak hâli kalmamıştı. Bir kurtarıcı bekledikleri her hâllerinden belliydi. Kurtarılmaları birkaç günde ölebilirlerdi. Beni gördükleri an, sapsarı gözleriyle, öyle güzel göz kırptılar ki dayanamadım, poşeti çektim aldım üzerlerinden. O an, onlarla derin bir “oh” çektik. Hep birlikte nazlı nazlı dans ederek

bana teşekkür ettiler. O gün bugündür onlarla dostluğumuz sürüyor. O günden beri, bunca fırtına varken ve yakında kar yağacakken onlar dimdik ayakta.

Çimende çöp toplarken otların arasında gömülü hâlde pet şişe kapaklarına, ezilmiş kola kutularına, ambalaj parçalarına rastladım. Bunlar, otlamak üzere meraya yayılan hayvanlar için büyük tehlike arz edebilir. Her topladığım çöpün bu hayvanları tehlikeden koruduğunu düşünmem, bana müthiş mutluluk veriyor. Geçen yıllarda hastalanan bir ineğin, kesildikten sonra midesinden kocaman bir poşetin çıktığını duymuştum. Zaten sayısı azalan büyükbaş hayvanımızın bu tehlikelere maruz kalmasını daha ne kadar seyredeceğiz.

Ya balıklar... Dağlardan akan dereler, ırmaklar vadilere inerken yaptıkları yolculuğu ne kadar temiz yapıyorlar. Akan dereler denize gitmiyor mu? Balık ölümlerinin sıklığı hepimizin malumu değil mi? Bu kadar soru yeter. Artık cevaplarını bulmak zamanı...

Çevre temizliğine bir nebze katkıda bulunduğum için az da olsa vicdanım rahat. Bu bir başlangıç, ileride ne olur bilinmez, belki günün birinde, bir çöp toplama kampanyası başlatabilirim. Bir de uyarıcı ve bilinçlendirici tabelalar hazırlatabilirim belki. Bana çöp toplama gücü veren Yaradan'ıma sonsuz şükürler olsun...

MEVLANA DİYARI KONYA

■ Ahmet Mahmut ŞEN

Konya, Türkiye'nin yüz ölçümü bakımından en büyük, nüfus bakımından ise en kalabalık altıncı şehridir. Mümbit topraklarıyla Türkiye'nin tahıl ambarı olarak da bilinen Konya, aynı zamanda Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olmasından dolayı o dönemden kalan nadide tarihî yapılarla da ev sahipliği yapan müstesna bir şehrimizdir. Konya'da gezilecek çok yer var. Dolayısıyla bu yazımızda sadece belirli lokasyonları misafir edebileceğiz.

Haydi, Konya'da bir günlük gezi planı yapalım ve sonrasında Konya civarında gezilebilecek yerlerden bahsedelim.

Mevlana Müzesi ve Çevresi

Konya denilince aklına Mevlana gelmeyen yoktur sanırım. Konya ile bütünleşen gönül eri, mutasavvıf, âlim ve şair Mevlana Celaleddin Rumi, Anadolu'nun bağına

âdeta koca bir çınar gibi kök salmıştır.

Gezimize Konya'nın merkezi Mevlana Müzesi'nden başlıyoruz. Günümüzde müze olarak kullanılan Mevlana Dergâhı'nın yeri, Selçuklu Sarayı'nın gül bahçesi iken Sultan Alaaddin Keykubad tarafından Mevlana'nın babası Sultanü'l Ulema Bahaeddin Veled'e hediye edilmiştir.

1273 yılında vefat eden Mevlana buraya, babasının yanına defnedilmiş. Sevenleri tarafından türbe inşa edilmiş. 1926 yılında “Konya Âsâr-ı Atika Müzesi” adıyla Cumhuriyetin ilk müzelerinden biri olarak hizmete başlamış. 1954 yılında ise müzenin teşhir ve tanzimi yeniden gözden geçirilmiş ve adı Mevlana Müzesi olarak değiştirilmiş. Yüzyıllara meydan okuyan kıymetli eserleri ile tarihî değeri yüksek bir mekândır. Bir tasavvuf geleneği olan Mevleviliğin merkezi konumundaki türbe hâlâ bu geleneği devam ettiriyor. Ölümü, “şeb-i arus”

yani düğün gecesi olarak adlandırılan Mevlana'nın vuslatının 750. yıl dönümünü anmak amacıyla 2023 yılı “Mevlana Yılı” olarak kabul edildi.

Müzenin hemen yanındaki Sultan Selim Camii'ne giriyoruz. Cami, 2. Sultan Selim'in Konya valiliği sırasında 1567 yılında inşa edilmiş. Klasik Osmanlı mimarisinin Konya'daki en güzel örneklerinden biri. Plan itibari ile İstanbul'da bulunan Fatih Camii'ne benzer. Yine caminin batı duvarına bitişik 1795 yılında inşa edilen Yusuf Ağa Kütüphanesi bulunur. Burası 3 bini aşkın el yazması ve 8 binden fazla matbu eser ile görülmesi gereken bir kütüphanedir.

Türbenin yakınındaki İstiklal Harbi Şehitleri Abidesi ve Panorama Konya Müzesi de ziyaret edilmesi gereken diğer yerler arasında. Ayrıca yine burada bulunan Mevlana Kültür Merkezi'nde her hafta yapılan sema gösterisini de izleyebilirsiniz.

Müze meydanından Alaaddin Tepesi tarafına doğru ilerliyoruz. Kısa bir yürüyüşten sonra 1867'de Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide Sultan adına yaptırılan Aziziye Camii'ne geliyoruz. Taç kapısından daha büyük, devasa kemerli pencereleri ile meşhur bir cami burası. Son dönem Osmanlı eserlerinden olan cami, barok mimari tarzında farklı sanat akımlarının mezcilmesi suretiyle inşa edilmiş eşsiz güzellikte.

Bedesten çarşısından yolumuza devam ederken yine tarihî bir cami olan Kapu Camii'ne de göz atıyoruz. Bu bölgede yürüme mesafesindeki diğer önemli tarihî camiler ise şöyle; Şemsi Tebrizi Camii ve Türbesi, Şerafettin Camii, Sadrettin Konevi Camii, İplikçi Camii.

Konya'nın meşhur lezzetlerinden olan etli ekmek, tirit kebabı, fırın kebabı ve yağ somunu deneyimlemek isteyenler için bu çarşı içerisinde oldukça fazla işletme var.

Sahib Ata Vakıf Müzesi

Anadolu Selçuklu Devleti vezirlerinden Sahib Ata Fahreddin Ali tarafından 1277 yılında yaptırılmış. Yanındaki camisi ile klasik Selçuklu mimari tarzının en güzel örneklerindedir. Külliye'nin yakınındaki Konya Arkeoloji Müzesi de gezilebilecek bir diğer lokasyon.

Ara sokaklardan Sırçalı Medrese'ye doğru yürüyoruz.

1242 yılında Bedreddin Muslih tarafından fıkıh ilmi okutulmak üzere yaptırılan medresenin en süslü ve gösterişli yeri olan ana eyvan, bugün oldukça sağlam durumda. Yol üzerinde bir kilise dikkatimizi çekiyor. 1910 yılında inşa edildiğini öğrendiğimiz Aziz Pavlus Kilisesi, Konya merkezde faal durumdaki tek kilise.

İnce Minareli Medrese

İnce Minareli Medrese de Sahib Ata Fahreddin Ali tarafından 1264 yılında inşa edilmiş. Medresenin taç kapısı, Selçuklu Devri taş işçiliğinin en güzel ve nadide örnekleri arasında. Kapının ortasındaki düğümlü kitabe bordüründe sülüs hat sanatı ile Fatıha ve Yasin sureleri yazılı. Medreseye adını veren minare, bitişiğindeki mescide ait. 1901 yılında düşen bir yıldırım sonucunda, minarenin birinci şerefeye kadar olan bölümü yıkılmış. Bu hâliyle günümüzde kesik minare gibi görünmekte. Müzede, kabartma rölyefler, çeşitli geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiş oyma kapı

ve pencere kanatları, mermer üzerine işlenmiş sandukalar teşhir ediliyor. Mutlaka görülmesi gereken en önemli tarihî miraslarımızdan. Yine buraya yürüme mesafesindeki Karatay Medresesi de önemli bir ilim yuvası.

Alaaddin Tepesi

Eteklerinde bulunan medreseden Alaaddin Tepesi'ne çıkıyoruz. Tepenin zirve noktasında bulunan Alaaddin Cami, Anadolu Selçuklu Devleti'nin en büyük ve en önemli ulu camilerinden biridir. Selçuklu Sultanı I. Rükneddin Mesud zamanında başlanan cami, I. Alaaddin Keykubad zamanında 1221 yılında tamamlanmış. Camide, Roma ve Bizans devirlerine ait devşirme mermer sütunlar kullanılmış. Caminin abanoz ağacından künde kari tekniği ile 1155 yılında yapılmış 868 yıllık minberi, Anadolu Selçuklu ahşap işlemeciliğinin en dikkat çekici şaheserlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Cami avlusunda birçok Selçuklu sultan mezarının yer aldığı

kümbet tarzında bir türbe bulunur.

Konya'nın en merkezi yerlerini yürüyerek arşınladıktan sonra araçla gidilebilecek, mutlaka görülmesi gereken yerlerden bahsedelim biraz da.

Selçuklu Kulesi (Kulesite)

Şehir merkezinde bulunan 42 katı ile İç Anadolu Bölgesi'nin en uzun gökdelenidir. Bina Konya'nın plaka numarasının 42 olması hasebiyle 42 katlı inşa edilmiş. En üst katında seyir terasından engebesiz coğrafi yapıya sahip Konya'nın her yeri görülebilir, kule de şehrin herhangi bir noktasından kolaylıkla fark edilebilir.

Tropikal Kelebek Bahçesi

Şehre yakın konumdaki bahçe, 60 farklı türden 20 bin canlı kelebeğe ve 195 türde canlı bitkiye ev sahipliği yapıyor. Tropikal Kelebek Bahçesi, mimari açıdan adına yakışır bir şekilde kelebek formunda inşa edilmiş. Bahçenin iklimlendirmesi yıl boyunca 28 derece ve yüzde 80 nem

olacak şekilde kontrol altında tutuluyor. Böcek Müzesi, Kelebek Yaşam Döngüsü, Böcek Sineması, Kelebek Sınıflandırması, Kelebek Davranışı ve Böcek Köyü gibi kısımlardan oluşuyor.

Konya Bilim Merkezi

Ankara-Konya yolu üzerinde bulunan müze, özellikle çocuklu ailelerin keyifli vakit geçirebileceği, onlarca bilimsel deneyin oyunlaştırıldığı bir yer. Gezegen evi, atölyeler, laboratuvarlar ve sergi galeri gibi bölümlerden oluşuyor.

Kyoto Japon Parkı

Konya Büyükşehir Belediyesi ve Kyoto Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması sonrasında inşası gerçekleşen park, şehre farklı bir hava katmayı başarmış. Park, geleneksel Japon mimarisinden izler taşıyan yapıları ve sakura ağaçlarıyla farklı bir atmosfer yaşıyor. İçerisindeki gölde kuğu ve kazların salındığı Kyoto Japon Parkı, görselliği ile enfes fotoğrafların çekilebildiği bir yer. Konya'nın diğer güzel parkları da şöyle; 80 Binde Devri Âlem Parkı, Ecdat Parkı, Türk Yıldızları Parkı.

Sille Köyü

Turistik noktaların içerisinde Sille köyü başı çekiyor. 5 bin yıllık tarihi ile Frigyalılardan Bizanslılara kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir tarihî yerleşim yeri. Çay Camii, Karataş Camii, Şeytan Köprüsü, Aya Eleni Kilisesi, Zaman Müzesi, Kent

Müzesi, Subaşı Hamamı görülmesi gereken önemli noktalar.

Meram

Bağlarıyla meşhur Meram, Konya'nın en ilgi çekici lokasyonlarından bir tanesi. Meram Çayı boyunca yemyeşil ağaçların altında bulunan işletmelerde bir şeyler içebilir ve keyifli vakit geçirebilirsiniz. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde yapılmış olan Meram Hamamı, Meram Köprüsü ve Hasbey Mescidi ziyaret edilebilir.

Konya ve Civarı

Çatalhöyük Neolitik Kenti

Konya merkeze 45 dakika mesafedeki Çumra ilçesinde yer alan Çatalhöyük, 1958 yılında keşfedilmiş. Neolitik döneme ait Çatalhöyük'te ilk buluntular yaklaşık olarak 9400 yıllıktır. Bir ailenin evdeki yaşam süresi bittiğinde ev toprakla doldurulmuş, üzerine yenisi yapılmıştır. Yeni evlerin sürekli yapılması ile günümüzde 21 metre yüksekliğe sahip höyük oluşmuştur. Bina yapımında kullanılan malzeme kerpiç, ağaç ve kamıştır. Tavan üst örtüsü kamış üzerine sıkıştırılmış kil topraktır. Evler tek katlı olup eve giriş dama açılan bir delikten merdivenle sağlanmaktadır. Bu antik kent 2012 yılı itibarıyla UNESCO

Dünya Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir.

Nasreddin Hoca Türbesi

Nasreddin Hoca'nın memleketi Dünya'nın ortası Akşehir'de ise Nasreddin Hoca Türbesi, Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Hasan Paşa İmaret Camii, Eski Kilise, Taş Medrese Taş Eserler Müzesi, Güdük Minare Mescidi ve Batı Cephesi Karargâhı Müzesi görülebilir.

Karapınar ilçesinde Meke Krater Gölü, Seydişehir'de Tınaztepe Mağarası ve Vasada Antik Kenti, Hadim ilçesinde Yerköprü Şelalesi, Beyşehir'de Unesco Geçici Dünya Mirası Listesi'nde bulunan Eşrefoğlu Camii ve Beyşehir Gölü Millî Parkı Konya'nın ilçelerinde görülmesi gereken yerlerin başında geliyor.

RAZİYE BEGÜM

Zeki ve Yetkin Bir Hükümdar

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

Eşref-i mahlukat olarak yaratılan kadın ve erkek, yeryüzünü imar etme vazifelerinde kabiliyetleri, liyakatleri ve potansiyelleri çerçevesinde farklı alanlarda bu emaneti birlikte üstlendiler. İslam tarihinde kadınlar, vahyin ilk emri “oku” gereği başta eğitim faaliyetleri olmak üzere sosyal hayatın içinde aktif rol almış, ticaretten sağlığa, terzilikten zabıtalığa kadar pek çok meslek dallarında temayüz etmişlerdir. Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde siyasi alandan tamamen uzak kalmayan kadınlar, ilerleyen süreçte İslam dünyasının farklı bölgelerinde devlet başkanlığı görevini başarıyla yürütmüşler hatta içlerinde hükümdarlık nişanesi olarak para bastıran, hutbe okutanlar dahi olmuştur. Sittü'l-mülk, Fatıma prensesi ünvanıyla Mısır civarında hüküm sürerken aynı yüzyılda Yemen’de Esmâ bint Şihab es-Suleyhiye, akabinde de “Küçük Belkıs” lakabıyla tanınan Hürre Erva es-Suleyhiye, Yemen’i yaklaşık

yarım asır yönetmiştir. Arap kaynaklarında “Erzurum Sahibesini” olarak tanınan Mama Hatun, ağabeyi ve yeğenleri olmasına rağmen Saltukoğulları beyliğinin başına geçmiştir. Bazı tarihçilere göre Memluk Devleti’nin ilk hükümdarı olan Şecereddür Sultan, Mısır’ı bir müddet yönetirken Maldivlerde Hatice Sultan (1347-1379) 33 yıl hükümdarlık yapmış ardından kız kardeşi Meryem tahta geçmiştir. Afrika coğrafyasında ise başarılı savaş stratejisiyle tanınan Kraliçe Amine Zaria, 34 yıllık yönetimi boyunca Zazzau krallığının sınırlarını en geniş noktaya taşımıştır (Şule Albayrak, *Kadın Olmak*, s.417). Başarılı yönetimiyle tarihe damga vuran kadınlardan biri de babası tarafından Delhi Sultanlığının başına getirilen Raziye Begüm’dür. Begüm, Hindistan’da hükümdar ailesine mensup kadınlar için kullanılan ünvandır.

Raziye, Delhi Sultanlığının kurucularından olan Türk asıllı hükümdar Şemsettin İltutmış’ın eşi Terken

Hatun’dan dünyaya gelen kızıdır. İltutmış, “göz bebeğim” diye hitap ettiği kızının, henüz çocukken devlet işlerine olan ilgisini ve yeteneğini fark etmişti. Diğer ilimlerin yanı sıra Raziye’ye siyasi ve askerî alanda eğitimler aldırdı. 1231 yılında Gevâliyâr üzerine sefere çıktığında da Delhi’nin idaresini Raziye Begüm’e bıraktı. Sefer dönüşünde de on iki oğlu bulunmasına rağmen kızını veliyaht tayin etti. Bu durumu hoş karşılamayan emir ve melikler, “Saltanatı hak eden oğulların varken bir kızın İslam mülküne veliyaht yapılmasının hikmeti nedir?” diyerek memnuniyetsizliklerini Sultan’a iletiler. İltutmış, oğullarının heva ve heveslerinin peşine düştüğünü, hiçbirisinde ülkeyi idare edecek kabiliyetinin bulunmadığını, kendisinden sonra ülkedeki düzeni muhafaza edemeyeceklerinden endişe ettiğini söyledi. Raziye’nin ise basireti, zekâsı ve yetkinliğiyle devlet yönetimine erkek

kardeşlerinden daha layık olduğunu belirtti.

Tüm bu öngörü ve vasiyetine rağmen İltutmuş öldüğünde saray mensupları ve kumandanlar tarafından Sultan'ın oğlu Rükneddin Fîrûz Şah tahta çıkarıldı. Ancak eğlence meclislerine dalarak yönetimi annesi Şah Terken'e bırakması neticesinde isyanlar ve huzursuzluk baş gösterdi. İsyancıları bastırması ve düzeni sağlaması için tahta çıkarılan Raziye Begüm, beylere ve halka hitaben şu sözleri sarf etti: "Saygıdeğer beyler ve sevgili halkım. Maalesef kardeşlerim babamın emanetine sahip çıkamadılar. Ben bir kadını ancak bir Türk kadını erkekten zayıf değildir. Orta Asya ve Türkistanlı olan beyler bunu çok iyi bilirler. Hindistan'da hepimiz yabancıydık. Burada İslam'ın bayrağını dikerek adalet, birlik ve insanlar arasında eşitliği getirdik. Şimdi bütün bunlar tehlikeye girdiği için varlığımı bunun uğruna feda etmeye hazırım." (Erkan Türkmen, *Sultan Raziye*, s.32)

Raziye Begüm, kanun ve nizamları tekrar uygulamaya koydu ve adaleti tesis etti. İktidarına muhalif emir ve melikleri bertaraf ederek önemli mevkilere kendisine destek olanları getirdi böylece yönetimin emniyetini sağladı. Ancak babası Sultan İltutmuş'un ölümünü fırsat

bilen Hindûlar, Retenbur kalesini kuşattı. Diğer taraftan onun hükümlerini kabul etmeyenler, makam mevki isteyenler, çeşitli entrikalarla isyan çıkardılar. Neticede tüm bu kargaşa Raziye Begüm'un gücünü azalttı, en sadık komutanının öldürülmesi ve emirlerinin sadakatini kaybetmesiyle tahttan indirildi. (DİA, Raziye Begüm md.)

Dört yıl (1236-1240) süreyle ülkeyi yöneten Raziye Begüm'ün saltanat dönemi oldukça zorlu geçti. Askerî ve siyasi bir deha olan, ata binip kılıç kuşanan Raziye Sultan için ünlü tarihçi Cüzcanî şöyle demiştir: "Büyük, akıllı, adaletli, kerim, âlimleri hoş tutan, adaleti yayan, ahalisini besleyen ve orduyu yöneten bir padişahı. Padişahlara gereken bütün vasıflarla donanmıştı."

Raziye Begüm, zeki, şecaatli bir hükümdar olmanın yanı sıra nahif bir kalbe sahipti, iyi bir şairdi. Babası İltutmuş; "Gözümün nuru, yeni bir şiirin yok mu? Bana oku." diyerek kızının şiirlerine hayranlığını dile getirirdi. Şîrîn-i Dihlevî veya Şîrîn-i Gurî mahlaslarıyla yazdığı şiirleri Türk-Fars edebiyatının en güzel örneklerindendi. Türkçe yazdığı şiirlerinin toplandığı bir divanı mevcuttur. Hafız olan ve çok güzel Kur'an okuyan Raziye Begüm, bir kadın olmanın verdiği nezaket ve zarafetle devletin yönetilebileceğini gösteren güzel bir örnekti ve Hindistan'ın ilk ve tek Müslüman kadın hükümdarı olarak tarihe geçti. (Hilal Şahin, Müslüman Türk Devletinin Tek Kadın Sultanı "Belkîs-i Cihan Raziye Begüm", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, s.362-377)

İYİLİĞİN İZLERİNDEN BİR SERÜVEN

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Üzerine türlü işlemlerin yapıldığı bir gergefi andırırdı hayat. Her bir nakış, zarif bir dokunuştur o sanatkârın elinde. Nakış nakış ilerlerdi sanatkâr, gönül menziline ulaşınca ya dek.

Ne zaman ki başka bir gönül için yola düşse kendi gönül yolunu yürütenlere ya da onların izlerine rastlardı. Gönül menziline yola çıkmış izler hep birbirine benzerdi, hepsi ışıltılıydı. O parlaklığı ve güzelliği de iyilik dolu yürekler görebilirdi

ancak. Gönüller arası yolculuğa çıkmış zarif ve nazenin ruhlar, bir nakış misali süslerdi o yolları. İyiler hep bu izler üzere giderlerdi Hak rızasının bulunduğu bir gönülün daha kapısını çalmak için. Giderlerdi ama ardında bıraktıkları izleri bilmeden. Silmezdi Allah onların izlerini, ta ki ahirette görünür olsun diye.

İşte Ayşe Kahveci Eryılmaz da iyilerin izlerini, iyiliğin izlerini takip ederek çıkmış bu gönüller arası yolculuğa. Hayat gergefini iyiliklerle nakış nakış işleyen Ayşe Hoca'm, sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

Ben İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde Diyanet gönüllüsü bir imamın çocuğu olarak dünyaya geldim. Aslen Trabzonluyuz ama ben Beşiktaş'ta doğdum ve büyüdüm. İlahiyat başta olmak üzere birkaç üniversiteden mezun oldum, şimdi de sosyoloji okuyorum. Çocukluğumuzdan beri bu mesleğin içerisinde olan ve bu mesleğin hayranı biri olarak ilk görevime fahri olarak başladım. Sıkıntılı zamanlarda kapılarını kız öğrencilere açan ve o dönemde pek çok genç kızın yetişmesine vesile olan İhlamur Kız Kur'an Kursunda uzun süre görev yaptım. Sonrasında dönemin müftüsü hocamızın isteği doğrultusunda benim de doğma büyüme Beşiktaşlı olmam hasebiyle de şimdiki Merkez Kız Kursunu kurma ve burayı faaliyete geçirme görevi bana verildi. Kur'an kursumuzu kurduk, kursumuz çok teveccüh gördü. Sonrasında 4-6 yaş Kur'an kursumuzu faaliyete geçirdik. Evimizde daha küçük yaşlardayken bizzat yaşadığımız ve hâlâ severek yaptığımız bu yüce görevi o gün bugündür Merkez Kız Kur'an Kursunda sürdürmeye çalışıyorum.

Ayşe Hanım'a iyilik yolculuğunda yoldaşlık, yârenlik eden ve her daim destek olmaya çalışan Recep Bey, sizleri de tanıyabilir miyiz?

Ben, Recep Eryılmaz. 1963 yılında Muğla Fethiye ilçesinde fâni dünyaya gözlerimi açmışım. İlköğrenimimi ilçede ve orta öğrenimi Muğla İmam Hatip Lisesinde tamamladım. 1984 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdim. İlk atama olarak İstanbul Sarıyer İmam Hatip Lisesine tayinim çıktı. 1986 yılında okul müdürümüz Ali Bey, "Recep Hocam Beşiktaş'ta çok saygı duyulan Kahvecilerden bir ailenin melek gibi bir kızı var,

Nerede bir kimsesiz varsa hemen ona koşup onun bir kimsesi olmaya çalışıyorum.

Kur'an kursundan öğrencilerimden her biri de benim bir yârenim oldular âdeta. Benimle birlikte iyilik yolcuları oldular.

onunla izdivaca ne dersiniz?" dedi. Önce ne diyeceğimi bilemedim. "Çok isterim ama ben Ege'nin sıcaklığı çok, suyu az topraklarında, yaz tatillerinde çobanlık yapan, tütün tarlasında çalışıp aile bütçesine katkıda bulunmaya çalışan, yeterli ekonomik birikimi olmayan gariban bir öğretmenim. İstanbul'da evim yok, üç kişi beraber kalıyoruz. Yeni ev kiralamak ve ev düzeni kurmak benim boyumu aşar. Biz deniz kıyısında büyüdük, denize giderken büyüklerimiz, 'Evlat iyi yüzme bilmiyorsan boyunu aşan suya dalma.' derlerdi." dedim. Ali Bey, "Biz teklif edelim, gerisi nasip kismet." dedi. 19 Mayıs törenlerinden sonra receb-i şerifin 27. gecesi Miraç Kandili bereketine Beşiktaş'ta görüşmeyi kabul ettiler. Büyük bir heyecanla gittim ve durumu arz ettim. Kismetse olur, dediler. Nihayet Ayşe Hanımefendi hiçbir zorluk çıkarmadan izdivacı kabul etti. Ona daima müteşekkirim. Allah kendisini Hz. Ayşe ve Hz. Fatıma validelerimize komşu eylesin.

Ömrünü nakış nakış iyiliklerle bezeyen ve bir kimseye iyilik yapmadığı günü kayıp addeden Ayşe Hanım, gönülden gönle koştuğunuz bu iyilik serüveniniz nasıl başladı?

Aslında ben ve kardeşlerim iyilik hikâyelerinin yaşandığı bir evde dünyaya geldik. Babam sevilen bir din görevlisidi ve herkesin de

derdine koşan biriydi. Kimin ne derdi, ne sıkıntısı, ne ihtiyacı varsa evimize gelirdi. Aslında biz Kahveci ailesinin çocukları olarak iyiliğe gözümüzü açtık ve hep iyilik gördük. Eski bir Beşiktaşlı olarak da bu civarın yerlisi sayılırdık. Kardeşlerim de arkadaşlarının aileleriyle olan sorunlarını arkadaşlarından dinleyip babama ya da anneme anlatırlardı. O sorunlar kimseye duyurmadan bizim evde çözüldü. Bu gelenek hâlâ da devam etmektedir bizim ailede. Biz anne babamızdan böyle bir miras devraldık diyebilirim. O mirasın üzerine bir şeyler koymaya çalışıyorduk ama hikâyemizin belki de en can alıcı noktası ve bizi daha da harekete geçiren şu oldu: Bir gün armatör bir aileden bir öğrencim yanıma geldi, “Kızım darülaceze ziyareti yapmak istiyor ama nasıl yapacağımızı bilmiyoruz. Bu konuda bize yardımcı olur musunuz.” dedi. Bizim de o zamana kadar darülacezeye böyle bir ziyaretimiz söz konusu olmamıştı. Bir öğrencim aracılığıyla yetkililerle iletişime geçtik ve randevu aldık. Aynı zamanda darülacezedekilerin neleri sevdiklerini ve özellikle de yaprak sarmasını çok beğendiklerini öğrendik. Biz de hanımlarla organize olduk, hazırlıklarımızı yaptık, müftümüzün de onayını alarak darülacezeye vardık. Bu ziyaretimize vesile olan kızımız da yanımızda tabii ki. Bizim için büyük bir salonu ayırmışlar. Duyan

herkes geldi. Gelemeyen kimselere de biz gittik ve onlara ikramda bulunduk. Çok memnun kalmışlar ve tekrar gelmemizi istemişler. Biz de ziyaretlerimizi rutin bir hâle dönüştürdük. İşte orada başladı bizim kimsesizlerin kimsesi olma hikâyemiz. Sonrasında kimsesiz çocuklarımıza yöneldik. Nerede bir kimsesiz varsa hemen ona koşup onun bir kimsesi olmaya çalışıyorum. Kur’an kursundan öğrencilerimden her biri de benim bir yânem oldular âdeta. Benimle birlikte iyilik yolcuları oldular. Sağ olsunlar, her daim var olsunlar...

Ben ve kardeşlerim iyilik hikâyelerinin yaşandığı bir evde dünyaya geldik. Babam sevilen bir din görevlisiydi ve herkesin de derdine koşan biriydi. Kimin ne derdi, ne sıkıntısı, ne ihtiyacı varsa evimize gelirdi.

“Kanatsız iyilik meleği” olarak tanımladığınız eşiniz Ayşe Hanım’ı anlatabilir misiniz?

Darülaceze’deki çocuklarla tanıştıktan sonra kimsesizlerin kimsesi olmaya kendini vakfetmiş, 7 gün 24 saat âdeta bir iyilik meleği olarak herkesin derdiyle ilgilenen çok kıymetli biri. Onunla tanışan ve Kur’an Kursuna gelen hanımların aile mutlulukları artmakta, dağılma aşamasına gelen yuvalar toparlanmakta, her türlü kötülüğe bulaşmış kimseler kıymetli eşimin vesilesiyle onlardan bir bir uzaklaşmakta. Muhterem eşim Ayşe Hanım, toplumun dinamiği ailenin tesisi ve kuvvetlenmesi adına gece gündüz âdeta çırpınmakta. O güzel kalbinde kimseye karşı kin, nefret, haset biriktirmeyen ve başta ben olmak üzere sevgisini kimseden esirgemeyen biri. Kimsesiz çocukları kimsesiz bırakmayan, her birine âdeta annelik yapacak kadar yüce gönüllü bir insan. O çocukların hayatın her aşamasında destekleyen, yuva kurmalarını sağlayan, bizlere de iyilik yapma adına fırsatlar oluşturan, bizleri iyiliğin güzellikleriyle buluşturan çok kıymetli biridir.

İyiliğin güzelliğidir herkesi tesiri altına alması ve bir insandan diğerine tevarüs etmesi. Beşiktaş Merkez Kur’an Kursu da iyiliğin tevarüs ettiği bir iyilik merkezi hâline dönüşmüş. Oraya Kur’an öğrenmeye gelenler sadece Kur’an

öğrenmemiş, aynı zamanda iyiliğin ayak izlerini de takip etmiş; tıpkı Ümit Öğretmen gibi, Dilek Bayırbaşı gibi. Ümit Hanım, siz de Ayşe Hoca'mızın talebelerinden, onun iyilik serüvenindeki kahramanlardan sadece birisiniz. Siz de kısaca bundan bahsedebilir misiniz?

Ümit Öğretmen...

Biz Ayşe Hoca'nın talebeleri olarak sadece Kur'an-ı Kerim öğrenmedik. Ayşe Hoca'mızın vesilesiyle iyilik yapmayı ve bu iyilik yolunun yolcusu olabilmeyi de öğrendik. Kimsesiz çocuklarımız oldu bizim ve onlarla belki de hayat boyu bu birlikteliğimiz sürecektir. Ayşe Hoca'mızın talebeleri olarak günlerce

süren kermeslerde görev aldık. O kimsesiz çocukların ve ihtiyaç sahiplerin yararına yaptığımız her hizmetin tadını anlatamam. Kermeslerde kâh evlerde her gün taze taze yapıp getirdiğimiz yiyecekleri kâh orada açıp pişirdiğimiz mantıları sattık. İnsanlara çay ve kahve servislerimiz hiç aksamazdı. Buradan gelen gelire kimsesiz çocuklara destek olduk. Darülacezeye yaptığımız ziyaretlerde yaşlılarımızın özlediği yiyecekleri hazırladığımız günleri unutmak mümkün değil. Ayrıca kimsesiz çocuklarımızın nişan, kına gibi kendilerini aile içinde hissetmelerini sağladığımız organizasyonlarda bulunduk. Kurs içerisinde kimsesiz

çocuklara verdiğimiz iftar yemeklerinden bahsetmeden geçemeyeceğim. Bütün bu aslında hepimizin insan olarak yapması gereken işleri yapmamıza vesile olan Ayşe Hoca'mdı.

Dilek Bayırbaşı...

Ayşe Hoca'mız, ender bulunan değerlerden bir hazinedir. Her konuda bizlere yol gösteren, bizleri Kur'an'ın nuruyla nurlandıran ve iyilik hareketiyle bizleri motive eden, yediden yetmişe her gönle taht kurmuş bir iyilik meleğiydi. Bizleri iyiliklere vesile kıldı. Kısaca Ayşe Hoca'm bir iyilik yolunda gönüllere ulaşmak için çabalarken biz de onun izlerini takip ediyorduk.

GÖNÜLLÜ ALDANIŞ: KİŞİSEL GELİŞİM KİTAPLARI

■ Mehmet KAHRAMAN

Gençlik yıllarında kişisel gelişim kitaplarıyla haşır neşir olmuş biri olarak kişisel gelişim hep ilgimi çekmiştir. Düşünme becerileri, iletişim teknikleri, NLP gibi alanlarda onlarca kitap okuduğum hâlde nedense kendimi geliştirmiş biri gibi hissetmiyordum. Bir yerlerde bir eksiklik vardı ama ne? Yıllar sonra şunu fark ettim: Kişisel gelişim kitapları gönüllü bir aldaniştı.

Aslında kişisel gelişim anlam olarak kimsenin karşı çıkamayacağı bir kavram. İnsan; gelişmek, kendini tanımak, potansiyelinin farkına varmak ve hayatını güzel yaşamak ister. Bu, sadece bugünün insanının isteği de değildir. İnsan var olduğundan beri anlam ve mutluluk üzerine düşünmüş, kendini hayata karşı konumlandırmaya çalışmıştır. Bu nedenle kişisel gelişim Antik

Yunan'dan günümüze hep ilgi görmüştür. "Kendi bil.", "Kendine eğil." cümleleriyle başlayan bu süreç, modern zamanlarda ne yazık ki kişisel gelişim adı altında bir sektöre dönüşmüştür. Kendini bilmek kitaplar, seminerler ve atölyelerle kapitalizmin pazarlama araçlarına kurban edilmiştir. Bugün kişisel gelişim dendiğinde sahte bir dünya, para ve saçmalıklar akla gelmektedir. Oysa gelişim, insanı ruhen ve bedenen daha iyi noktaya getirmeyi amaçlamalıdır ve akla ilk bu gelmelidir.

İnsan hayatı yaşayarak öğreniyor. Daha önceden tecrübe etmediğimiz bir meselede karar vermek, seçim yapmak, fikir beyan etmek çoğu zaman hatalı sonuçlar verebiliyor. Bu yüzden kendini tanımak, imkânlarını bilmek, yeteneklerini fark etmek için yollar, yöntemler denemek gerekiyor. Ekonomik

durumu profesyonel destek almaya yetmeyenler çareyi kişisel gelişim kitaplarında veya sosyal mecralarda arıyorlar. Okuduklarıyla veya dinledikleriyle eksikliğini hissettikleri şeyleri geliştireceğini düşünüyorlar. Okuma esnasında her şey yolunda ve kolay görünürken iş uygulamaya geçtiğinde bocalama başlıyor. Görünmeyen bağlar ortaya çıkarak kişiyi sınırlıyor, böylelikle yetersizlik duygusu depresif yapıya evriliyor.

Kişisel gelişimde göz ardı edilen en önemli husus fitrat meselesi, yani kişilik. Tamam, bir şey istiyorsun ama bu istek senin karakterine uygun mu? Onu elde ettiğinde mutlu olacak mısın? İlk zamanlar aklına gelmiyor böyle sorular. "Diğerleri yaptıysa sen de yapabilirsin." sloganı iştahını kabartıyor. Diğerleri kaç kişi? Onlarla aynı özelliklere mi sahipsin? Bunlar sorgulanmıyor tabii ki. Formüllerini uygularsan sen de yapabilirsin cümlesine aldanıp okumaya devam ediyoruz.

Kişisel gelişim kitaplarının hiç mi faydası yok? Kendimizi geliştirmek istersek ne yapmamız gerekir? gibi sorular akla gelebilir. Hiçbir şeyi toptan kabul etmek veya toptan reddetmek olmaz. Böyle kitapların elbette faydası

“**İnsan hayatı yaşayarak öğreniyor. Daha önceden tecrübe etmediğimiz bir meselede karar vermek, seçim yapmak, fikir beyan etmek çoğu zaman hatalı sonuçlar verebiliyor. Bu yüzden kendini tanımak, imkânlarını bilmek, yeteneklerini fark etmek için yollar, yöntemler denemek gerekiyor.**

olabilir ama kendimizi tanıyor ve ne istediğimizi biliyorsak istifade edebiliriz ancak. Kafa karışıklığını gidermek ve anlamı netleştirmek için bir tanımlama yapmak yerinde olacaktır. Öncelikle kişisel gelişim nedir? Kişisel gelişim deyince ne anlamamız gerekiyor ona bakalım.

Kişisel gelişim "Bireylerin bedensel, ruhsal, zihinsel, ekonomik vb. alanlarda yetilerini geliştirmesi, potansiyelini artırması ve karşılaşılabileceği problemlere çözüm üretebilmesi." şeklinde tanımlanır TDK'de. Tanıma baktığımızda hepimizin istediği şey bu diyebiliriz. Kişisel gelişim insanın kendini tanıması, güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmesi, becerilerini ve yeteneklerini üst seviyeye çıkarması, fiziksel, duygusal ve ruhsal yönden gelişmesini ifade eden bir

kavramdır. Kişi kendini tanıdıktan sonra, imkânlarını keşfedip becerilerini geliştirdikçe isabetli seçimler yapabilir, doğru kararlar verebilir. Lakin günümüzde kişisel gelişimden anlaşılan şey para ve başarı odaklı sanal bir dünyadır. Kişi kendini bilmeden, potansiyelinin ne olduğuna bakmadan kendini geliştirebileceği yanılgısına düşer.

Kişisel gelişim kitaplarına yönelen insanların genel özelliği öz güveni gelişmemiş, kişisel olarak güçsüz kişilerdir. Bunlar herkes gibi toplum içinde söz söyleyebilmek, kariyer sahibi olmak, liderlik becerilerini arttırmak isterler. Kitaplarda tavsiye edilen önerileri okuyunca ötekiler gibi olacaklarını zannederler. Okurken çok büyük keyif alırlar, o yüzden tekrar tekrar okurlar. Bir kitap bitince başka bir kitaba başlarlar, o bitince diğerine. Okumak bir hobiye dönüşür. Yalnız, ortada dillendirilmeyen bir sorun vardır. Onlarca kitap okunmasına rağmen ne liderlikte ne de kariyerde hiçbir ilerleme olmamıştır. Oysa büyümlü cümlelerdi onlar: "Düşün ve zengin ol.", "Büyük düşünmenin büyüü", "Liderlik becerileri kazanma.", "Dost kazanma ve insanları etkileme.", "30 saniyede karşındakini ikna et." Okurken plasebo etkisi yapan kitaplar gerçek hayatla yüzleşince hiçbir işe yaramıyor maalesef.

Yaramaz çünkü kişilik diye bir husus var. Allah hepimize başka başka yetenekler vermiş. Bu iş okumakla olacak olsaydı herkes patron, lider, CEO, hatip olabilirdi. Dikkat ederseniz isteklerimizin hemen hepsi dışarıdan kabul almaya yönelik kariyer, para, başarı odaklı; ben kimim, ne istiyorum, özelliklerim neler değil. Bu tür arzular varoluş sorunlarını çözememiş, öz güven yoksunu, sevilmemiş veya kabul görmemiş depresif kişilerin beklentilerini oluşturuyor. Kendinden ve dolayısıyla hayatından memnun olmayanlar; rutinlerinden çıkmak, etkili ve yetkili olabilmek için çareler ararlar. İsterler ki bir an önce başarılı olup para kazansınlar da insanların ilgisini çeksınler, kabul görsünler. Maalesef böyle olmuyor. Sahip olmadığı şeyi dışarıdan edinmek zordur. İçinde ne varsa dışına o yansır. Kişisel gelişim kitapları kendi doğasını keşfetmiş, iç motivasyonu yüksek insanlara rehberlik edebilir.

Sonuç olarak söylemek gerekirse insan gelişime açık bir varlıktır. "İki günü eşit olan ziyandadır." ilkesi uyarınca hareket etmek, gelişmek zorundayız. Dünya bir tekâmül yeridir. Varlıkla ve yoklukla, güçle ve zayıflıkla, zorlukla ve kolaylıkla sınanacağız. Kim olduğumuzu bilirsek, kendimizi tanırsak, neleri yapıp neleri yapamayacağımızı anlarsak imtihan da hayat da güzelleşecektir. Bu açıdan gelişmeli, kemale doğru adım atmamız. Ben kimim? Gerçekte ne istiyorum? İsteklerim fitratımla uyumlu mu? soruları burada anahtar vazifesi görecektir. Ne istediğini bilmeyen, toplumun beklentilerini kendi isteği sanan, psikolojik sorunlarını aşamamış kişiler gönüllü bir aldanış içindedirler. Kişi kendini bilmeli. Ama bunun için de çaba sarf etmeli. Kendini bilen, hayatın farkında olan insan anlamlı ve coşkulu bir hayat yaşayabilir.

ROTA BİLMEZLERİN OLUŞTURDUĞU BİR ROTA: ŞİİR

■ Mert Mevlüt GÖKÇE

Şiir anlaşılmazdır. Böyle bir kamuoyu var okur yazar çevrelerinde. Şiirin zor bir tür olduğu, imgesel bir düzen kurduğu da hemen hemen her şiir okurunun ortak şikâyeti. Peki bu kadar "yoran" bir türün hâlâ yaşıyor oluşunu nasıl açıklamalı? Ya da şu: Dünyanın bilinen tüm zamanlarında ve tüm mekânlarında neden hep şiir olmuştur, olmayabilecekken?

Şiirin anlaşılmaz oluşu onu anlamadığımızdan değil anlamayı bitiremediğimizdendir. Şiir okumak anlamlı bir tecrübe değil. Başlayan, gelişen ve sonlanan bir deneyim. Çünkü bir şiirin insan kimliğimizi çıkardığı hız hiç de düşük değil. Hız limitlerini ihlal eden bir şey, şiirin bıraktığı etki. Bindığımız araçtan birkaç saniye içinde 100 km/s hıza çıkmasını beklememeliyiz. Şiirden de hemen anlaşılmasını.

Gerçek bir tanışma iki kere gerçekleşir. İkinci tanışma anıdır karşımızdakini tamamen tanıdığımız an. İlk intiba son intiba değildir bu yüzden. Tanışma, tanımanın başlangıç ve final anlarında bütün maharetini gösteren bir aktör. Tanışma süreçleriyle şiirin anlamlandırılma süreçleri bu yüzden çok benzer. Nasıl ki aynaya bakarak kendimizi tanıyamıyorsak kafiye bilerek de şiiri anlayamayız.

Şiir sanatı başka bir varoluş biçimi, başka bir yaşam hedefi, dünyada başka türlü bir ikamet etme biçimi varsayar. Yaşadığımız sakil gerçekliğe ihanet etme anahtarıdır. Rotası yoktur.

Hesaplanabilir, kontrol edilebilir, öngörülebilir... Şiirin tasarladığı dünyada bu kelimelere yer yok. Şiir, rota bilmezlerin oluşturduğu bir rota. Hayati bir parametreler parkuru olarak algıladığımız şu günlerin dışına çıkmayı teklif ediyor şiir. Sürprizini bereketine inanıyor. En mutlu olduğunuz anı düşünün bir? Hesaplayıp planlamış mıydınız?

ZARFA DEĞİL MAZRUFU BAKANLAR

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle ey yolcu!
Dağa taşa, uçan kuşa, gökte süzülen rüzgâra, yerde gezinen boz bulanık yaprağa, gören göze, süren söze, pak yüze, her bir köke yuva olan toprağa, topraktan alıp ummana sürükleyen ırmağa, eliyle yazana, gözüyle okuyana, gönlüyle anlayana, gelmiş geçmiş tüm mahlukata selam olsun.

Sihhat arayıp bulana, bulamayıp da arayana, darda kalana, kendi darlığını unutup başkasının müşkülüne koşana, acısını dağılayıp acılara merhem olana, gidene, kalana, durana... Selam olsun.

Dört gözle yolumuzu bekleyene, sesimize ses verene, kelama hürmet gösterene, zarfa değil mazrufa bakana, sözünü esirgese de gönlünü açana, henüz yola çıkmadan önümüze koşana, bizleri dualarına katana, anlatana, anlamaya çalışana, çocuğuna, büyüğüne, ihtiyarına selam olsun.

Vakitlerden ne vakittir bilmem evlat, çağlardan hangi çağ, devirlerin hangisi geçer? Yaşım kaç, hangi müçeli sürerim, nerelerden geldim, nerelere giderim? Bildiğim tek şey,

insanım! İnsanın insana en büyük armağan olduğuna inanırım. Sen mesela, benim armağanımsın; geçerken uğramış bir yolcu, sözümü uzaklara taşıyan bir ulak, övünç duyduğum nesil, dün ile bugünün iki yakasını bir araya getiren kapı. Sıratın bir ucunda sen, diğer ucunda ben. Sırat ki altından su mu akar, zaman mı bilinmez. Gel bu sefer de böyle olsun, bilinmesin köprünün altından neler geçip gittiği. Biz sözümüzü söyleyelim, türkümüzü çağıralım, heybemizi zenginleştirelim. Yolcu dediğin ne de olsa bugün var yarın yok. Han baki, yol sonsuz!

Ey yolcu, ey evlat! Durma, kat heybene şu diyeceğim sözü: **Nice derlense dünya malı tükenip gider. Yazılса kalır söz, dünyayı gezer.*** Velev ki köprünün altından akan sular dünya malı. Ben sana bir çift cümle kurana kadar avuç avuç geçti yanı başımızdan. Bak, aktı gitti şimdiden kim bilir hangi diyara. Sözlerim senin kulağına ulaşmadan, o varacağı yere vardı çoktan. Böyledir dünya malı, bakarsın senin, bakarsın elin. Sen söze sıkı yapış. Söz ki dünyanın en kıymetli hazinesi, en ebedî nefesi. En son söylediğim cümleyi de katmayı

unutma heybene, yolcusun sen; azığın söz, yarenin köz, adımın öz olmalı. Seninle bir olup dünyayı dolaşsın şu sade sözüm. Bana yapabileceğin en büyük iyilik ve göstereceğin vefa örneği bu olur inan.

Mektuplarımı bir hazine gibi saklayacağından hiç şüphem yok. Ancak yeri ve zamanı gelince gün yüzüne çıkarmaktan çekinmeyisin evlat. Gün görmeyen çeyizlerin rengi safrandan hâllicedir, bilesin. Hakkıyla kullanılmayan, değeri bilinmeyen çeyizin kime ne faydası var? Açılmayan pencereler örümcek bağlar, akmayan su por tutar. Vakti gelince havalandır, güneşlet, yumuşasın kimi sertlikler, ısınsın. Hatta bir gece

Sesimize ses verene, kelama hürmet gösterene, zarfa değil mazrufa bakana, sözünü esirgese de gönlünü açana, henüz yola çıkmadan önümüze koşana, bizleri dualarına katana, anlatana, anlamaya çalışana, çocuğuna, büyüğüne, ihtiyarına selam olsun.

ayazlasınlar ki kırağıdan da nasiplensin baldan tatlı olanlar. Kıvamını bulunca yeniden kaldır heybene ve yolculuğuna devam et.

Tüm bunları yaparken hırsına yenik düşmeyesin evlat. Bilirim, heybendeki kıymetin farkındasın lakin değere fazla değer, değeri değerinden eder. Sakin ve sabırlı olmak her zaman hazinene hazine katar. Değer dediğin şey işte o zaman bin kat daha artar.

Yanlışlıkların başında acelecilik vardır. Bütün iyi işler sakın yapılanlardır.* Aheste dolaşasın ey yolcu! Gördüğün her hana uğra, karşılaştığın her insanla eğleş demem elbette. Ölçünü kendin bil, ayarını kendine göre yap, dengeni adımlarına denk tut. Her zaman doğruya ulaşip başarıya nail olacaksın diye bir kaide yok. Hayat bu, biraz nasip, biraz kısmet, biraz tecelli. Gün gelir heybe eskir, an olur ayakların yorulur.

“Sağlık olsun” diye bir tabir vardır buralarda, olmayan her işte hayır arayan bir anlayış ifadesidir. Ben de sana kuruyorum şimdi bu cümleyi; sağlık olsun evlat. Sen niyetini al, gerisini Yaradan’a bırak. Her işin başı sağlıktan gider, sağlığın sıhhatin yerindeyse şayet, heybe elbet bulunur. Heybe dediğin iki göz bir iplik değil mi? **Esenlik gerek insana, mal eksik olmaz. Dirilik gerek kuşa, yem eksik olmaz.*** Adımlarını dinlendir, sıhhatine kavuş. Ne insan zarar görsün ne de kuş. Nasibinde varsa yolcu olmak, elbet bir istikamet verecektir toprak.

Ömür biter, kalam bitmez demişler evlat. Bitmesin de! Diyecek bir kelimamızı kalmazsa nice olur hâlimiz? Ancak mektubu fazla uzatmak yerine tadında bırakmak her zaman evladır. Gel bu sefer de kıvamında bırakalım, ne duru olsun ne de koyu. Söz dedik, sabır dedik, sağlık dedik. Üç sacayağını kurduk ocağımızın üzerine. Elbette bundan daha fazlasıdır hayat. Erdemimize erdem katmak için sayısız değer sıralamak mümkündür. Bu mektubumda sana önce esenlik sonra da sabır vurgusu yapmak istedim ki emanet sözlerime dünyayı dilediğinçe gezdirebilesin. **Üç ayaklı şeyler devrilmeden durur. Üçü düz durdukça dengede olur.***

Dengeni iyi kur evlat! Yolcu dediğin bugün burada, yarın orada. Bazen dümdüz bir ovada bazen uçurumun kenarındaki bir kayada. Fırtınaya tahammül gösteren taşlara bir bak! Nasıl da yontulmuşlar, şekil almışlar ve dengesini korumuşlar. Erinç içinde uçan kuşlar fersah fersah ummanlar aşmışlar, iki ayak ile bir baş olmuşlar.

Üç sacayağından biridir sözlerim, derle derleyebildiğin kadar. Sendeki erdemler ile birleşince devrilmeyecektir evlat! Bundan sebeptir gönlüm rahat, başım ferah.

Mektubumu burada nihayete erdirir, bahtına gürlük, ömrüne selamet dilerim...

***Kutadgu Bilig**

GÖKYÜZÜNDEKİ IŞILTIYA NE OLDU?

■ Şule TÜZÜN

Geceleri gökyüzüne baktığımızda yıldızların arasında kaybolmak yerine donuk ışık lekeleriyle karşılaşıyorsak, bulunduğumuz yerde ışık kirliliği ile karşı karşıyayız demektir. Modern dünyanın insanlara dayattığı yaşam şeklinin sonucu oluşan kirlilik türlerinden biri de ışık kirliliği. Gözlem astronomisi, insanoğlu ve doğal dünya üzerinde olumsuz derin etkiler yattıyor. Artık geceleri siyah

fon üzerine yıldızlarla bezeli muhteşem parlaklık ender rastlanan bir durum hâline geldi. Modern yaşamın inşa ettiği şehirler yıldızlarla süslü gökyüzünü âdeta gürültülü ve parlak karmaşanın kurbanı etti. Sadece gökyüzü değil doğal dünyayı da etkisi altına aldı. Örneğin deniz kaplumbağaları yalıtılılıkla ışıklara doğru yürüyerek ölümcül tehlikeyle karşı karşıya kalıyor, göçmen kuşlar ışık kaynaklarını yol gösterici olarak algılayarak doğru göç rotalarından sapabiliyorlar. Işık kirliliğini daha iyi anlayabilmek için bu kirliliğin tanımı, nedenleri ve etkileri üzerine daha derinlemesine bir bakış gerekiyor.

Işık kirliliği, çevre kirliliklerinin en hızlı büyüyen türlerinden biridir. Modern çağın yan ürünü olarak karşımıza çıkar. Bu sorun, gece gökyüzünün doğal güzelliğini azaltmakla kalmaz, aynı zamanda ekolojik dengeyi, insan sağlığını ve enerji kaynaklarını da etkiler.

Işık kirliliği, yapay ışık kaynaklarının yanlış kullanımı veya aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkar. Sokak lambaları, aydınlatılmış binalar, reklam panoları ve diğer aydınlatma tesisatlarını içeren yapay ışık kaynakları, gece boyunca gökyüzüne yansıyan ve yayılan fazla ışık üretirler. Sonuç olarak, gökyüzüne yükselen yapay ışık, gözlem astronomisi için zararlıdır ve yıldızlar, gezegenler ve diğer gök cisimleri daha az görünür hâle gelir.

Sokak Aydınlatmaları: Sokak lambaları, trafik güvenliği ve gece aydınlatma ihtiyacını karşılamak için kullanılır. Ancak bu lambaların bazıları gereğinden fazla parlak olabilir ve ışığı aşağı doğru değil yukarı doğru saçarlar. Bu, gökyüzüne doğru yayılan fazla ışık demektir ve gökyüzünün parlamasına yol açar.

Reklam Panoları: Büyük şehirlerde ve ticaret bölgelerindeki reklam panoları, genellikle parlak ve enerji tüketimi yüksek aydınlatmalarla donatılır. Bu

panoların ışığı, çevredeki alanı fazlasıyla aydınlatır ve ışık kirliliğine katkıda bulunur.

Aydınlatılmış Binalar: Bazı binalar, gece boyunca estetik veya tanıtım amaçlarıyla aydınlatılır. Ancak bu aydınlatmalar, enerji kaybına ve ışık kirliliğine yol açar.

Yapay Aydınlatmaların Olumsuz Etkileri

Cöz Sağlığına Etkisi: Parlak yapay ışık, geceyin gözlerimizi yorar ve uyku düzenimizi bozar. Bu durum göz sağlığımızı olumsuz etkiler.

Çevresel etkiler: Işık kirliliği, doğal ekosistemlere zarar verir.

Gözlem Astronomisine Zarar:

Gökyüzünün parlak olması, astronomi gözlemlerini zorlaştırır ve bilimsel araştırmaları engeller. Bu durum bilim ve keşif açısından oldukça önemlidir.

Ekosistemler Üzerindeki

Etkisi: Geceyin sürekli olarak aydınlatılan bölgelerde, hayvanların biyolojik ritimleri bozulabilir. Yavru deniz

kaplumbağaları gibi bazı türler, yavru çıkışlarını denize yerine ışıklara yönlendirebilirler. Bu da, onların hayatta kalma şansını azaltabilir. Ayrıca, bitki ve hayvan türlerinin davranışlarını ve yaşam alanlarını etkileyebilir.

Sonuç olarak ışık kirliliği yalnızca gözlem astronomisi için değil; çevre, ekoloji ve insan sağlığı içinde bir tehdittir. Bu sorunun çözümü; enerji tasarrufu, akıllı aydınlatma sistemleri kullanımı ve farkındalığın artırılması gibi adımları içermelidir. Yapay ışığın daha etkili bir şekilde kullanılması, doğal çevrenin ve gece gökyüzünün korunmasına yardımcı olur.

Edebî metinlerde gecenin hüznü, yıldızların kaybı, doğanın sessiz çılgılığı gibi benzetmelerle karşımıza çıkan ışık kirliliği, insanın doğayla olan ilişkisini yeniden düşünmeye çağırıyor. Kim bilir belki de insanlık gökyüzünün ışıltısına, gecenin sessizliğine duyduğu özlemle bu kirlilik savaşını kazanır.

HİKMET SAHİBİ BİR BABA: HZ. LOKMAN

■ **Sümevra GÜVENDİ BENZOUINE**

Başkanlık Vaizi

Kur'an-ı Kerim'de ismiyle müsemma bir sure bulunan, oğluna verdiği eşsiz öğütlerle meşhur, örnek bir babadır Lokman (a.s.). Kur'an'da bahsi sitayişle geçtiğine göre İslam öncesi Arap toplumunda tanınmaktaydı denilebilir ama adıyla anılan sure başta olmak üzere diğer surelerde de Hz. Lokman'ın kimliğine dair bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte İslam âlimlerinin ekseriyeti onun peygamber değil hikmet sahibi, salih bir zat olduğu kanaatindedirler.

Kur'an-ı Kerim'in 31. suresine ismi verilmiş olan Lokman'ı (a.s.) bizler oğluyla arasındaki ilişkisi ve ona vermiş olduğu öğütleri ile tanıyoruz. Lokmân suresi 12-19. ayetler bu konu ile alakalıdır. Yüce Rabb'imiz 12. ayette şöyle buyurmuştur. "Andolsun ki vaktiyle Lokman'a şu hikmeti vermiştik: Allah'a şükret, O'na şükreden kendi iyiliği için şükretmiş olur; nankörlük eden de bilmelidir ki Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, O her türlü övgüye layıktır." Hikmet kelimesi, "din konusunda derin bilgi, sahih inanç, akıl, yerinde ve doğru konuşma, isabetli görüş ve davranış" olarak açıklanmaktadır. (Taberî, *Taberî Tefsiri*, XXI, 67) Yüce Rabb'imizin Lokman'a

(a.s.) verdiğini ifade ettiği hikmet, ferasetli bilgiye sahip olmanın yanında onu yerli yerinde kullanma öngörüsünü de içine almaktadır. Derin bilgi ve o bilginin uygun kullanımı bir kişide birleşince hakîm sıfatı elde edilir. Doğru yerde kullanılmayan bilgi insana ilim katabilir ancak insanı hikmet sahibi kılamaz. Nitekim İmam Malik'ten (r.a.) gelen bir rivayette "Bana ulaştığına göre, Lokman Hakîm'e, 'Sende gördüğümüz bu durumun hikmeti nedir?' diye sorulmuştur. Lokman'ın (a.s.) cevabı, 'Doğru sözlülük, emaneti yerine getirmek, beni ilgilendirmeyen şeyi terk etmek ve ahde vefâ göstermektir.' şeklinde olmuştur." (İmam Malik, Muvatta, Kelâm, 17)

Lokmân suresinde 13. ayetten 19. ayete kadar Lokman'ın (a.s.) oğluna verdiği öğütler sıralanmaktadır. "Sevgili oğlum, oğulcuğum..." gibi dikkati çeken hitaplarla başlayan öğütler, onun muhatabına ne kadar sevgi beslediğinin ve değer verdiğinin ilk ifadeleridir. Lokman (a.s.) dikkatli, ilgili bir baba olarak oğluna önce kendi nazarındaki kıymetini ifade ediyor sonra ona ebedî saadetin anahtarı kıymetinde öğütlerini veriyor. Bu öğütlerin başında yüce Rabb'imizin yarattığı kullarından beklediği ilk ve en önemli talep geliyor: "Sevgili oğlum! Allah'a ortak koşma çünkü O'na ortak koşmak kesinlikle çok büyük bir haksızlıktır." Lokman suresi

13. ayette Lokman'ın (a.s.) oğluna verdiği ilk öğüdün tevhit inancına dair olması çok manidardır.

Görölmektedir ki Lokman (a.s.), kendisi Allah'ın birliğine inandığı gibi oğluna da şirkten uzak durmayı öğütlemiştir. Çünkü adil olmayan hakîm olamaz. "Her şeyi yerli yerince yapmak, herkese hakkını vermek" anlamındaki adalet kavramının tersi zulümdür. Herhangi bir şeyi Allah'a ortak koşan yani Allah'tan başkasına ilahlık nitelikleri yükleyen kişi, Allah'ın hakkı olan ilahlığı başkasına vermiş olur. Böylece haksızlık (zulüm) ortaya çıkmış olur ki bu tutum, haksızlıkların en büyüğüdür. Bu sebeple ayette "O'na ortak koşmak çok büyük bir haksızlıktır." buyrulmuştur. (*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, IV, 337)

Lokman'ın (a.s.) oğluna öğütlerini içeren ayetlerin arasında, Allah'a ortak koşmama ile ilgili uyarının hemen ardından Yüce Rabb'imiz, anne baba ile ilgili öğütler vermektedir. "Biz insana anne babasıyla ilgili öğütler verdik. Annesi, güçten kuvvetten düşerek onu karnında taşımıştır; çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bunun için (ey insan), hem bana hem anne babana minnet duymalısın; sonunda dönüş yalnız banadır." Yüce Rabb'imiz özellikle annenin çocuğun dünyaya geliş aşamasındaki sıkıntılarına vurgu yaparak ve kendi isminden sonra

anarak anne babanın insan hayatında minnet duyulacak kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Ancak bir denge dini olan İslam'ı bize bahşeden Yüce Rabb'imiz, bu minnetin sınırlarını da hemen sonraki ayette açıklamıştır: "Eğer anne baban, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarsa bu durumda onlara uyma ama yine de onlara dünyada iyi davran; yüzünü ve özünü bana çevirenlerin yolunu izle. Sonunda dönüşünüz yalnız banadır. O zaman yapıp ettiklerinizin sonucunu size bildireceğim." (Lokmân, 31/15)

Yüce Rabb'imizin Lokman'a (a.s.) verdiği ifade ettiği hikmet, ferasetli bilgiye sahip olmanın yanında onu yerli yerinde kullanma öngörüsünü de içine almaktadır. Derin bilgi ve o bilginin uygun kullanımı bir kişide birleşince hakîm sıfatı elde edilir. Doğru yerde kullanılan bilgi insana ilim katabilir ancak insanı hikmet sahibi kılamaz.

Surenin Lokman'a (a.s.) ayrılan bölümünde, araya ana babaya itaat konusundaki bu iki ayetin girmesiyle ilgili iki farklı açıklama yapılmıştır. Bir yoruma göre bu iki ayet de Lokman'a (a.s.) ait sözlerdir. Buna göre ayetin başında "Allah bana buyurdu ki..." şeklinde bir ifade takdir etmek gerekir. Diğer bir yoruma göre bu ayetler bir açıklama mahiyetinde olup amaç ana babaya saygının önemini ortaya koymaktır. Nitekim ayet Mekke'nin son dönemlerinde anne babasına rağmen Müslüman olan Sad b. Ebî Vakkas hakkında nazil olmuş ve böyle bir durumda kişilerin takınması gereken genel tutumu ifade etmiştir. "Sad bin Ebi Vakkas: Anneme karşı çok saygılı ve hayırlı idim. Ben Müslüman olunca annem, 'Oğlum senin icat ettiğin din nedir? Andolsun ki sen bu dini terk edene kadar hiçbir şey yiyip içmeyeceğim.' diye yemin etti. Ona 'Anne, böyle yapma. Muhakkak ben hiçbir şey için dinimi terk etmem.' dedim. Annem bir gün bir gece hiçbir şey yemedi. Bitkin bir hâle geldi. Yine ikinci gün bir şey yemedi. Açlık onu gittikçe zorladı. Bu hâlini görünce yanına giderek 'Anne, sen bilirsin. Allah'a yemin ederim ki senin yüz ruhun olsa ve teker teker senden çıkmış olsalar ben yine de dinimi terk etmem. Dilersen ye, dilersen yeme.' dedim." şeklinde anlatılmaktadır. (İbn Kesir, *Tefsiru'l Kur'an'il Azim*, VII, 79) Bu olay, her ne kadar anne babaya iyilik Allah'a itaatten

hemen sonra gelse de, “Asla onları Allah’a ortak koşma ama onlara iyi davranmaktan da geri durma.” mesajı içermektedir.

Değınilen ayetten sonra Lokman’ın (a.s.) oğluna öğütleri şöyle sıralanmaktadır:

Lokman, “Sevgili oğlum (dedi). Yaptığın iş bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklansa veya göklerde yahut yerin dibinde bulunsa yine de Allah onu açığa çıkarır. Kuşkusuz Allah her şeyi bütün gizlilikleriyle bilir, O her şeyden haberdardır.”

“Yavrucuğum, namazını özenle kıl, iyi olanı emret, kötü olana karşı koy, başına gelene sabret. İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir.”

“Gurura kapılarak insanlara burun kıvrırma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez.”

“Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini yükseltme; çünkü seslerin en çirkini eşeğin anırmasıdır.”

Lokman’ın (a.s.) oğluna yönelttiği bu öğütler Allah’ın ona verdiği ilmin ve bu ilmi yerli yerinde kullanma ferasetinin yani hikmetin meyveleridir. Bu öğütler Allah’a hakkıyla kulluk görevini yerine getirme, yaşadığımız toplum içinde yapıcı olma ve karşılaştığımız sıkıntılara karşı metanetle karşılık verme olgunluğunu içerir. Diğer bir ifade ile hikmet sahibi bir baba olan Lokman (a.s.) oğluna sadece namaz

gibi kişisel ibadetleri değil, toplum içinde İslami ölçülerle nasıl var olması gerektiğini yani dengeli ve ölçülü İslam’ı öğütüyor. Ayrıca ayetteki “İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir.” ifadesinde bu müsbet davranışların, kulluğun ayrılmaz parçaları olduğu ve kulluk var oldukça olması gerektiği vurgusu vardır.

Lokman’ın (a.s.) oğluna verdiği öğütleri içeren ayetlerde kaçınılması gereken olumsuz davranış örnekleri de vardır. Bu davranışlarda insan onurunu korumanın ön planda olması dikkat çekicidir.

“Gurura kapılma..., sesini yükseltme...” Gurura kapılıp kendini olduğundan büyük görme, başkalarını da kendinden aşağıda görme davranışları kulluktaki marazlardır ve bu marazlar Allah sevgisinden mahrumiyete sebep olmaktadır. Yüce Rabb’imiz böyle kimseleri sevmediğini açıkça ifade ettikten hemen sonra kullarına tavsiyesini de açıklamıştır: Ölçü. Yürürken hatta konuşurken bile ölçülü olmak.

Bir baba olan Lokman’ın (a.s.), oğluna kişiliğini doğru inşa etmek için verdiği nasihatlerini içerik açısından değerlendirecek olursak belli bir sıra takip ettiğini söyleyebiliriz. Tevhit, ibadet ve ahlak. Yani insan kulluğunun temelini inancı, dolayısıyla tevhidi yerleştirmeli ve diğer davranışlar bu temeller üzerine bina edilmelidir. Tevhit

inancının ardından kişinin istikamet üzere kalmasını sağlayan ibadetlerin eğitimi verilmelidir. İbadetler içinde de bizlere günde beş defa miraç olan namaz ilk sırada gelmektedir.

Bir babanın oğluna bu nasihatlerinde, üslup açısından son derece dikkat çekici ve nahif bir yapı ile karşılaşmaktayız. Oğluna hitap ederken yumuşak bir üslupla yaklaşması, sevgisini hitabıyla hissettirmesi eğitimde dilin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Söze “yavrucuğum, oğlum, evladım” gibi sıcak ve sevgi dolu ifadeler ile başlamak, sözün tesir derecesini arttırmaktadır ve muhatapta aynı şekilde karşılık bulup, konu sevgiyle dinlenmektedir. Ayrıca çocuğa önce yaşantı yoluyla örnek oluşturmanın en etkili eğitim yöntemi olduğu malumdur. Lokman (a.s.) bu yöntemde bir de nasihat vermeyi eklemiştir. Yani tek başına örnekliğin yeterli olmadığını, uygun bir üslup ile nasihat vermenin de önemli olduğunu bizlere bizzat yaşayarak göstermiştir.

İnsan yetiştirmek, kişilik inşa etmek dünyanın hem en ağır hem de en onur verici sorumluluğudur. Bu sorumluluğun en önemli ilk temelleri de ailede atılır. Lokman’ın (a.s.) şahsında bize sunulan örneklikten de anlıyoruz ki ebeveynler önce kendileri örnek bir yaşantı içinde olmalı, sonra doğru üslup içeren güzel nasihatlerle evlatlarını yönlendirmelidir.

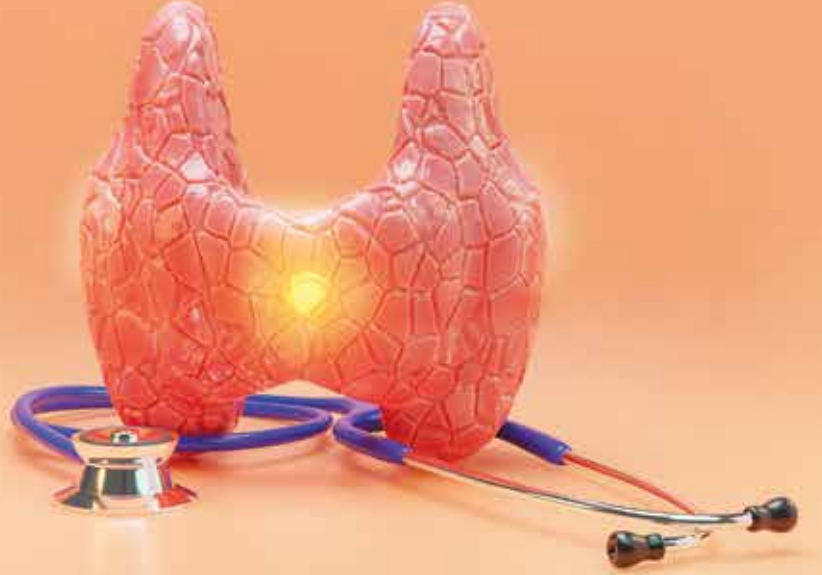
TİROİT KANSERLERİ VE RADYOAKTİF İYOT TEDAVİSİ

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Tiroit boğazda laringeal çıkıntı (âdemelması) olarak bilinen bölgenin altında yer alan bir organdır. Kelebeği andıran şekle sahip olan tiroit, vücutta pek çok fonksiyonun düzenlenmesini sağlayan hormonların üretiminden sorumludur.

Tiroit hastalıkları, iyi huylu ve kötü huylu olmak üzere ikiye ayrılır. Kötü huylu tiroit hastalıkları tiroit bezinde bulunan hücrelerin kanserleşmesiyle meydana gelir. İyi huylu tiroit hastalıkları ise tiroidin düzensiz çalışmasından kaynaklı şekil değişikliği olarak görülür.

Tiroit kanserleri, iyi diferansiye (papiller, foliküler) ve kötü diferansiye (anaplastik) olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. İyi diferansiye tiroit kanserleri arasında yer alan papiller ve foliküler kanserler oldukça iyi seyir gösterir.

Tiroit Kanseri Nedenleri

Tiroit kanseri oluşumunda en önemli risk faktörü boyun bölgesine alınan radyasyondur. 20 yaşından önce radyasyona maruz kalan bireylerde tiroit kanseri gelişme olasılığı diğer bireylere göre daha fazladır. Japonya'da atom bombası sonrası ve Çernobil'de nükleer santral kazası sonrası radyasyona maruz kalan kişilerde tiroit kanseri gelişme oranında belirgin artış saptanmıştır.

Tiroit kanseri % 5-15 oranında genetik sebeplere bağlı olarak ortaya çıkmakta, kadınlarda erkeklere oranla 2-3 kat daha fazla gelişmektedir.

Tiroit Kanseri Bulguları

Tiroit kanserlerinin boyutları küçükken genelde herhangi bir bulgu vermezler. Tiroit kanserli hastalar genelde rutin fizik muayene, başka bir şikâyet nedeniyle yapılan ultrasonografi veya check up sırasında saptanır. Tiroit bezindeki kanserli nodül büyüdükçe aşağıdaki bulgular görülebilir.

- Ses kısıklığı, kalınlaşma gibi sese değişiklikler
- Solunum güçlüğü
- Boyun bölgesinde gözle görülebilen veya ele gelen sert kitle
- Yemek yerken yutma güçlüğü, boğazda takılma hissi
- Boyun bölgesinde ağrı

Tiroit Kanserinde Tanı

Boyun bölgesinde ön kısımda, tiroit bezinin bulunduğu yerde ve boyun yan kesimlerinde lenf bezleri lokalizasyonunda şişlik, ele gelen nodül fark edildiğinde yapılacak olan ultrasonografide kanser açısından şüpheli görünüm izlendiğinde ince iğne biyopsisi standart uygulamadır. Eğer biyopsi sonucunda tiroit kanseri veya şüpheli kanser bulgusu saptanırsa hastanın tiroit bezi cerrahi yöntemle çıkarılmalıdır. Çıkarılan dokuya histopatolojik değerlendirme yapılarak kesin tanı konur.

Tedavi

Biyopsi sonucu tiroit kanseri gelen hastalarda temel tedavi cerrahidir. Hastalığın olası lenf bezlerine yayılımı varlığında, tiroit bezi ve boyundaki lenf nodları cerrahi olarak çıkarılmalıdır. Cerrahi sonrası uygun tiroit kanser tiplerine (papiller ve foliküler) radyoaktif iyot tedavisi verilmelidir.

Radyoaktif İyot Tedavisi

Radyoaktif iyot tedavisi halk arasında "atom tedavisi" olarak bilinmektedir. Tiroit kanserli hastalarda cerrahi sonrası radyoaktif iyot tedavisi uygulanır. Radyoaktif iyot tedavisinin amacı cerrahi sonrası tiroit yatağında geride kalan tiroit dokusunu ortadan kaldırarak hastaların kolay takip edilmesidir. RAI tedavisi ile boyun bölgesinde ve vücudun diğer alanlarındaki kanserli

hücreleri yok etmek amaçlanır. Radyoaktif iyot uzak organlara yayılmış kanseri tedavi etmede en iyi seçenektir. Farklı organlara yayılmış kanser hücrelerinde tutunarak onları yok edebilir.

Radyoaktif iyot tedavisinin uygulanmaya başlaması ile iyi diferansiye tiroit kanserli hastalarının tamamen iyileşme oranı yapılan çalışmalarda yüzde 95 olarak görülmüştür.

Radyoaktif iyot tiroit bezine ve tiroit bezinden köken alan kanser hücrelerine spesifiktir. Bu durum tiroit kanserlerinin tedavisinde avantaj oluşturmaktadır.

Radyoaktif iyot tedavisinin etki mekanizması, tiroit bezinin ve iyi diferansiye tiroit kanserlerinin hormon yapımında iyot kullanmasıdır. İyotun radyoaktif formu hastaya verince tiroit bezi bu iyotu hücre içine alarak hormon yapımı için kullanır. Hücre içine hapsolmuş radyoaktif iyot ışın yaparak kanserli dokunun ve tiroit hücrelerini tahrip ederek yok olmalarını sağlar. Böylelikle diğer organlara belirgin zarar vermeden tedavi gerçekleştirilmiş olur.

Tiroit kanserli hastalara tedavi öncesi iyottan fakir diyet yaptırılarak tiroit hücrelerinin verilen radyoaktif iyotu maksimum absorbe etmesi hedeflenir. Sıvı veya kapsül formu hastaya ağız yoluyla içirilir. Hasta, aldığı radyasyonu hastanede bırakması ve diğer sağlam kişileri ışınlamaması için alınan doza göre 1-3 gün özel zırhlanmış ve özel kanalizasyon sistemi olan odalarda yatırılarak tedavi edilir. Hasta taburcu edildikten sonra 2-3 hafta süreyle evde izolasyon önerilir.

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Bir sure adı		Aç gözlülük	Şikâr		Apaçık	Bir sure adı	En sıcak mevsim		
Bir içecek			Avuç içi		Bir gün adı	Mikroskop camı	Kuzu sesi		
			Kaçan bir şeyi tutmak						
Salât			Yorgan, yastık kılıfı		Dili tutulmuş		İnce çeper		
Büyük meşcit				Aydınlanma	Başyapıt		Bir hak mezhep	Bir tür peynir	
				Oldukça büyük				Rutubet	
Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi						Mezra			
Büyü					Sofa		Plan, ön çizim		
					Bir kumaş türü		Yön, istikamet		
Cürüm		İdadi, bir okul seviyesi				En kısa zaman dilimi	Sırça		
		Yarı, yırtık					Bakanlar kurulu		
			Giderler, masraflar	Askerler				Klasik Türk musikisinde bir makam	
				Edipler, yazarlar				Bayağı	
Sonsuz, uçsuz buçaksız								İz, işaret	
Tutma organı	Yazgı					Dimağ			
	İlahî					Tahammül duygusu			
		İkinci tekil şahıs			Bir duygu				
					Damarda dolaşan sıvı				
"Fena değil" anlamında bir ünlem		Eski dilde su		Tedavi için vücuda yapıştırılan ilaçlı bez			Bir renk	Beddua	Yıkıntı
									Güler yüzlü, şen
		Tren yolu							
		Harıç, iç karşıtı				Çöl			
Ut sanatçısı				Bal böceği		Gece			
Yönelme, gönderme							Önem		
							Millî		
				Liranın yüzde biri				Oturan, oturmuş hâlide bulunan	
Emek, faaliyet			Sûrat			Sıvı			

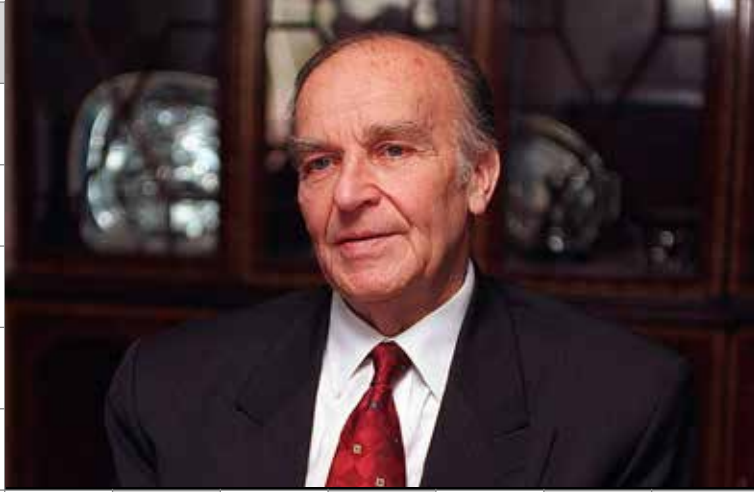
29 EKİM
CUMHURİYET BAYRAMI

Katılı Olsun

Kollar arası açıklığı belirten ölçü birimi		Koyu kıvamlı madde	İstek, heves
Van Gölü'nde bir ada			
Lorentiyum elementinin simgesi		İsviçre plaka kodu	
29 Ekim	Tedavide kullanılan doğal veya sentez madde		

Bulmacanın çözümünü dergi.diyaret.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

Bir kavim		Bir nota	Bilge Kral						
Yazma aracı		Bizmut simgesi							
	Göçebe çadırı								
	Bir sebze	Vilayet							
			İyileşme, felah bulma						
		Rey							
		Bir olumsuz ön ek							
		Sevap							
Bir Türk ünvanı, padişah, emir	Buyruk				İşaret, logo	Tümör	Mükemmel, eksiksiz	İmamlık	
	İkel benlik								
				Ön karşıtı			Ayak direme, direktme		
		Meşakkatli				"Tahtalı" olarak da bilinen güvercin cinsi	Arap alfabesinde bir harf		
	Fecir	Besleme, bakma	Yat limanı						
			Derhâl						
Olgun olmayan		İçeri alma, dâhil etme				Arap alfabesinde bir harf			
					Şebeke		Tellür elementinin kimyasal simgesi		
		Mum			Dünya'nın uydusu, ay	Sahip	Sayı, boncucuğu		
		Bilgisayar korsanı							
	Üstünlük, baskı							Namaza çağrı, İslam'ın bir şian	
Bir nota		İcazet, tasdik				Doğum yaptıran kadın			
	Bembeyaz	Ülkemizin plaka kodu	Bir sure adı				Yetersiz		
							Nezir		
Hareketli, faal				Geçmiş zaman anlatır		Ağabey			
Parçaları ayırmamak üzere birleştiren maden					Bayındırlık işleri	Bugünden bir önceki gün			
		Zeybek	Tarihî kalıntı	Haritalar kitabı					Hatıra
Utanma duygusu		Üzüntü, tasa							
		Kamer				Seyseller plaka kodu	Rütbesiz asker	Belirti, nişan	
	Çalım, gösteriş								
				Bir bağlaç				Mağara, kovuk	

İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE HİKMET

■ Zeynep ÇELİK

İnsanlığın hakikat arayışı tarih boyunca devam etmiştir ve bundan böyle de devam edecektir. Sadece görünen gerçeklikle yetinmeyen, eşyanın hakikatini, varlığın hikmetini ve “şey”lerin asal anlamını arayan insan, kimi zaman doğrunun şaşmaz bekçisi olacak kimi zaman da ister istemez birtakım yanılgılara düşecektir. İnsanın anlam arayışının tezahürü olan bu durum onun zaman zaman bilgi kaynaklarını sorgulamaya, heva ve heveslerine gem vurarak akliselim ile düşünmeye çağıracaktır. Sadece İslam dininde değil, yeryüzünde var olagelmiş bütün dinler ve felsefi öğretilerde hakikat arayışı merkezdedir. İslami literatürde “hikmet” kavramıyla ifade edilen hakikat arayışında insanoğlu bir başına bırakılmamış, ilahi vahiy ve peygamberler vasıtasıyla desteklenmiştir.

İslam tarihinde âlimlerin, mütefekkirlerin “hikmet”i anlama ve elde etme gayretlerinin arkasında yatan en büyük etken Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde hikmet sahipleri için verilen müjdelerdir. Yüce Allah ilahi kelimada “Kime hikmet verilirse, ona pek çok hayır verilmiş demektir.” (Bakara, 2/269) buyurarak hikmetin aynı zamanda ilahi bir lütf olduğuna işaret eder. Bütün bu amiller Müslüman âlimleri hikmet üzerine düşünmeye sevk etmiş, zaman içerisinde “hikmet” kavramının, tek tek ilim dalları açısından ele alınmasından ziyade söz konusu kavrama bütüncül bir bakış açısı geliştirilmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.

Diyaret İşleri Başkanlığı tarafından neşredilen İslam düşüncesinde hikmet adlı eser bu ihtiyaca binaen, Dr. Mehmet Reşat Şavlı tarafından kaleme alınır. Eserin giriş bölümünde hikmet kavramı enikonu incelenerek terim ve sözlük anlamları üzerinde durulur. Geçmişte âlimler iştigal ettikleri ilmî alanı merkeze alarak hikmet kavramını tanımlamışlardır. Fıkıh âlimleri hikmete Kur’an’la ilgili doğru anlayış anlamını verirken insan için kullanıldığında dengeli olma, orta yol üzerinde bulunma adalet niteliği taşıma anlamlarını seçmişlerdir. Ayrıca nazari ve ameli hikmet ayrımı yapılarak hikmetin teorik ve pratik hayatı teşmil eden bütün anlamları üzerinde durulmuştur.

Kitabın birinci bölümde Kur’an ve hadislerde hikmet kavramı işlenir. Kur’an-ı Kerim’in kendini “hikmetli olan ilahi kelam” şeklinde tanımlamasının anlamı üzerine durulur. Ayrıca yine Kur’an’da geçen hikmet kavramının ifade ettiği anlamlar tek tek ele alınarak Kur’an’ın hikmete bakışı peygamber kıssaları da merkeze alınarak açıklanmaya çalışılır. Bu bölümde hadislerde zikredilen hikmet kavramının içerdiği anlamlar da işlenir. Kitabın son bölümünde ise “İslam Düşüncesinde Hikmet Anlayışı” başlığı altında kelam, fıkıh, tasavvuf ve felsefe gibi birbirinden farklı ama birbirinin destekçisi ilimlerde hikmet ve hakim kavramlarının ifade ettiği anlamlar ve kavramsal çerçeveleri ele alınır.

**DİYANET
YAYINLARI**

yayinsatis.diyenet

Güvenle okuyun...

**Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Online Satış sitesine
karekod uygulamasını kullanarak kolaylıkla ulaşabilirsiniz.**

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺